

Ma'rifat

МАЪРИФАТ • ХАЛҚ ЗИЁЛИЛАРИ ГАЗЕТАСИ •

1931 йилдан чиқа бошлаган 2001 йил 14 апрель, шанба Баҳоси сотувда эркин нархда № 29 (7328)

Суратда: умумтаълим мактаблари, академик лицей ва касб-хунар коллежлари битирувчилари ўрта-сида бўлиб ўтган республика фан олимпиадасида рус тили ва адабиёти (ўзбек мактабларида) фани бўйича ғолиблар Фаргона вилояти Бувайда туманидаги лицей-интернат битирувчиси Наргизахон Иброҳимова ва Навоий шаҳридаги академик лицей битирувчиси Дилноза Собировалар.

Маълумки, 2000-2001 ўқув йилининг III чорагидан бошлаб, ўрта умумтаълим мактабларида "Маънавият асослари" фани ўрнига "Миллий истиқлол ғояси ва маънавият асослари" фани киритилди.

Мазкур фанни ўқитиш жараёнининг илмий-услубий жиҳатларини ўрганиш мақсадида Республика миқёсида тажриба-синов майдончалари (ўзбек, қорақалпоқ, рус, қozoқ, қирғиз, туркман, тожик тилларида ўқитиладиган мактабларда) ташкил этилди. Жойлардаги иш жараёнини ўрганиш ва таҳлил қилиш мақсадида жорий йилнинг 6 апрель кuni Республика таълим марказида "Миллий истиқлол ғояси: ва маънавият асослари" фани бўйича III чорак якуни асосида семинар-кенгаш ўтказилди. Семинарда вилоятлардаги тажриба-синов майдончаларида фаолият кўрсатаётган экспериментатор ўқитувчилар таклиф қилинди. Улар Тошкент шаҳар Мирзо Улуғбек туманидаги 223-мактабдаги тажриба-синов ишларини кузатиб, муҳокамадан ўтказдилар.

Семинарнинг иккинчи қисми Республика Таълим маркази мажлислар залида олимлар ва дастур муаллифлари билан давра суҳбати шаклида ўтказилди. Бунда ўқитувчилар ўзлари олиб бораётган ишлар

«МИЛЛИЙ ИСТИҚЛОЛ ҒОЯСИ ВА МАЪНАВИЯТ АСОСЛАРИ» ЧОРАК ЯКУНЛАРИ

ҳақида ҳисобот бериб, иш жараёнидаги мавжуд камчилик ва таклифлар ҳақида фикр алмашдилар.

Дарсларни ташкил қилишда ушбу дарс юзасидан ҳозирга ягона қўлланма бўлмаганлиги сабабли миллий ғоя ва миллий мафкурага оид Президентимиз асарларидан ("Мафкурамиз халқни халқ, миллатни миллат қилишга хизмат этсин", "Миллий мафкура халқ эътиқоди ва буюк келажакка ишончдир"), шунингдек, "Ўзбекистон" нашриёти томонидан чоп этилган "Миллий истиқлол ғояси: асосий тушунча ва тамойиллар" рисоласидан, оммавий ахборот воситалари—телевидение, радио, "Тафаккур" журнали, марказий газета-ларда чоп этилаётган мақолалардан кенг фойдаланмоқдалар.

Ўқувчилар билан ҳамкорликда кўргазмалар тайёрланиб, давра суҳбатлари уюштирилган, баҳс-мунозаралар ўтказилган, очиқ дарслар ташкил этилган.

Мазкур фанни ўқитиш жараёнида ўқувчиларга маънавият, ғоя, мафкура тушунчаларини, миллий истиқлол ғояси асосий тамойилларини тушунтириши, ёш авлод қалбида Ватанга муҳаббат, юртга садоқат, бурча содиқлик ҳисларини тарбиялашга алоҳида эътибор берилган.

Тажриба-синов жараёнида ўқувчиларнинг фанга бўлган қизиқиши анча юксалган. Уларнинг дунёқарашлари кенгаймоқда, мустақил фикрлашлари ривожланмоқда. Чорак якунида ўтказилган тест юқори натижаларни бермоқда.

(Давоми 2-бетда)

**Чироили
ёДА
ОЛАСИЗМИ?**
3-бет

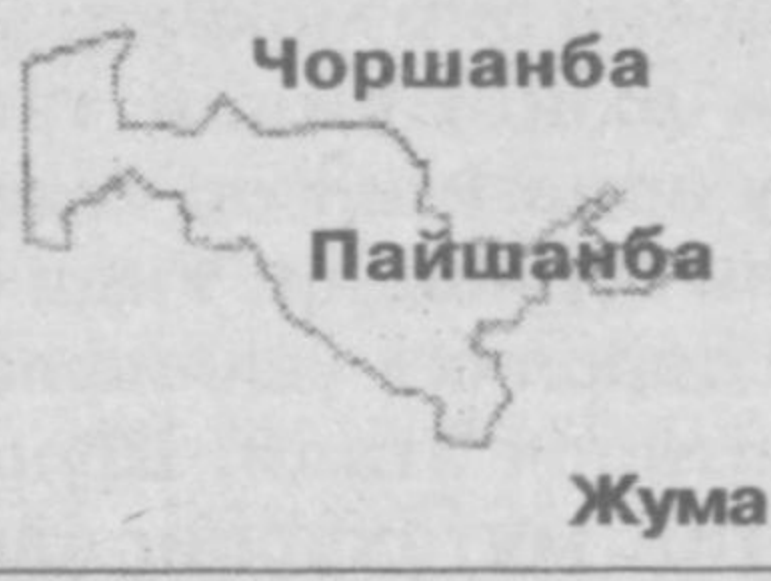
**Mehmonxona
Азим СУҲОН:
«МАЪРИФАТЛИ
ТАРАҚҚИЁТ
ЙЎЛИДАМАН»**
5-бет

**ФАРҒОНА
ВИЛОЯТИДА
ТЕСТ ЯКУНЛАРИ**
10-бет

ФАРМОН

Ўзбекистон Республикаси Президентининг "Қизилқумно-дирметаллолтин" концерни ҳамда республика кон-металлургия тармоғи корхоналарини юқори малакали мутахассислар билан мустаҳкамлаш, таълим дастурларида Ватанимиз ҳамда хорижий кончилик ва металлургия корхоналари томонидан тўпланган илғор тажрибадан кенг қўламда фойдаланган ҳолда замонавий ўқитиш услубларини жорий этиш, таълим жараёнининг ишлаб чиқариш билан алоқасини кучайтириш асосида кадрлар тайёрлашни ташкил этиш тизимини такомиллаштиришга қаратилган "Кон-металлургия саноати учун юқори малакали мутахассислар тай-

СЎНГГИ УЧ КУН МУҶДАЛАРИ

ёрлашни ташкил қилишни такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги Фармони матбуотда эълон қилинди.

ХУШҲАБАР

Жаҳондаги 691 та ноёб ва қадимий маданий ва табиий ёдгорликларни ўз муҳофазасига олган ЮНЕСКОнинг бош дирек-

тори Кончиро Машура имзо-си билан мамлакатимизга йўлланган мактубда Шахрисабз шаҳри Жаҳон мероси қўмитаси томонидан "Жаҳон мероси рўйхати"га киритилгани билдирилган. Эндиликда Шахрисабз бошқа ёдгорликлар қатори бутун инсоният манфаати учун муҳофаза қилинади.

ЭЪТИРОФ

Ўзбекистон болалар касалликлари республика илмий текшириш институти "ЮНИСЕФ" халқаро болалар жамғармасининг "Болаларга дўстона муносабатда бўлаётган шифохоналар" сертификати сазовор бўлди. Буни оналик ва болаликни муҳофаза қилиш борасида институт олиб бораётган амалий ишларнинг эътирофи дейиш мумкин.

БОЛАЛАРДАЙ ХУШЧАКЧАК ШЕЪРИЯТ

11-бет

ҚЎШ МУКОФОТ

13-бет

МАЪРИФАТ — ТАРАҚҚИЁТ КЎЗГУСИ

15-бет

(Давоми. Боши 1-бетда)

Масалан, вилоятлардан олинган маълумотларга кўра, III чорак натижалари (сифат кўрсаткичи) Навоий вилоятида-85,2 фоиз, Андижон-85 фоиз, Сирдарё-82,5, Фарғона-79,9, Наманган-73, Қашқадарё-62,3 фоизни ташкил этади. (Қолган вилоятларда ўзлаштириш даражаси ҳақида маълумот берилмаган).

Тажриба-синов мактабларида фаолият кўрсатётган экспериментатор ўқитувчилар томонидан семинарда қуйидаги таклифлар билдирилди:

—мазкур фанга оид дарсликларни яратаётганда тушунилиши қийин бўлган айрим сўзларга изоҳлаш учун лугатлар тайёрлаш;

—жамиятимиз тезкор суръатларда ривожланиб бораётган бир вақтда бундай воқеаларни

—янги қўлланмани 7, 8, 9-синфлар учун бир китобда жамлаш;

—Янги дарсликда асосий манба И.Каримов асарлари ва А.Авлонийнинг "Туркий гулистон ёхуд ахлоқ", Амир Темурнинг "Темур тузуклари", Хусайн Воиз Кошифийнинг "Ким билан дўстлашиш керак" номли рисолаларидан фойдаланиш;

—республика бўйича теледарс уюштириш ва бу дарсни баҳс асосида ташкил этиш;

—миллий ўзликни тарғиб қиладиган болаларбоп расмий эртақлар, ҳикоялар, видеофильмлар тайёрлаш;

—таълим бошқа тилларда олиб бориладиган мактаблар учун ҳам "Маърифат" газетасида чоп этилган услубий тавсияларни таржима қилиб мактабларга етказиш;

«МИЛЛИЙ ИСТИҚЛОЛ ҒОЯСИ ВА МАЪНАВИЯТ АСОСЛАРИ» ЧОРАК ЯКУНЛАРИ

қуруқ рақамлар ёки сўзлар билан ифодалаш орқали мақсадга эришиб бўлмаслиги, мазкур ишларни амалга ошириш учун дарсларда тегишли видеотасмалардан, Халқ таълими ҳамда Маданият вазирлиги томонидан яратилаётган Ўзбекистоннинг ўтмиши, бугуни, тарихи, иқтисодиёти, сиёсати, бунёдкорлик ишлари ҳақидаги ҳужжатли фильмлардан фойдаланиш;

—7-синф ўқувчиларининг ёшини ҳисобга олиб, "Инсон ва табиат", "Санъат ҳаётимизда" мавзуларидан кейин саёҳат, амалий машғулот дарслари учун дарс соатларини ажратиш;

—мавзуларни кенгроқ тушунтириш мақсадида дарс соатини 1 соатга кўпайтириш;

—мавзуларнинг ҳар учала синфда ҳам узвийлигига аҳамият бериш;

—вилоятлардаги тажриба-синов майдонида дарс олиб бораётган ўқитувчиларнинг дарс ишланмалари, тажрибалари асосида бир тўплам чиқариш;

—дарсликлар яратишда синов майдонида дарс олиб бораётган ўқитувчиларнинг илғор тажрибаларини инобатга олиш;

—"Буни билишинг шарт" ёки "Эслаб қол" тарзида асосий фикрлар, қоидаларни дарсликда ифодалаш.

Баҳс-мунозаралар, билдирилган таклифлардан шу нарса маълум бўлдики, муаллимлар зиммаларидаги масъулиятни яхши англаганлар. Аммо ҳали кўп ишлашга тўғри келади. "Ватан туйғуси" ва "Миллий истиқлол ғояси ва маънавият асослари" ўқув фанларидан давлат таълим стандарти лойиҳаси ишлаб чиқилди. Дарсликлар яратиш бўйича муаллифлар гуруҳи иш олиб бормоқда. Бу ўқитувчиларимизга кўмак бўлиш билан бирга масъулиятларини янада ошириши шубҳасиз.

Фотима ХОЛМИРЗАЕВА,
РТМ маънавий-маърифий ишлар бўлими
бош методисти

БЎСТОНДА ЯНГИ ИЛМ ҚАСРИ

Қорақалпоғистон Давлат университети қошидаги Бўстон академик лицейи қисқа муддатларда қурилиб, фойдаланишга топширилди. Бу ерда жами 850 миллион сўмлик қурилиш ишлари бажарилди, 51 миллион сўмлик ўқув-мебель жиҳозлари келтирилди.

600 ўринли уч қаватли ўқув биносини бунёд этишда бош пудратчи — "Бўстон сув қурилиши" ҳиссасдорлик жамияти (бошлиғи Улмекен Дўстқалиева), ёрдамчи ташкилотлардан "Бўстон сантехник" фирмаси (бошлиғи Ражаббой Каримбоев), "Олтин соҳил" агрофирмаси (бошлиғи Мақсуд Отажонов), "Дўстлик" кичик корхонаси (бошлиғи Ориф Рамазонов), "Орол" фирмаси (бошлиғи Ражаббой Отаев) қурувчиларининг ҳиссалари катта бўлди.

Махсус лойиҳа асосида қад ростлаган янги илм даргоҳида ўқувчиларнинг замонавий талаблар асосида таҳсил олишлари учун барча қулайликлар яратилмоқда. 2 та химия, 2 та физика, 4 та лингафон, 1 та компьютер хоналари мавжуд. 300 ўринли ётоқхона, 130 ўринли ошхона Мустақилликнинг 10 йиллиғи байрамида ишга туширилади.

Спорт мажмуаси, теннис корти қурилиши давом этмоқда. 5 гектарлик ҳудудда жойлашган академик-лицей атрофини кўкаламзорлаштириш ва ободон-

лаштириш жараёни қизғин олиб борилмоқда. Жумладан, 200 туп мевали дарахт ва 160 туп арча кўчатлари экилди.

Яқинда ана шу ажойиб илм қасрини тантанали топшириш маросими бўлиб ўтди. Уни Эликқалъа тумани ҳокими, Олий Мажлис депутати Неъматулла Худойберганов табрик нутқи билан очди. Тантанали тадбирда Қорақалпоғистон Республикаси Жўқорғи Кенгеси раиси Темур Камолов, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар

Istiqlol in'omlari

Кенгаши
раиси
Аминбой
Тожиёв иш-

тирок этиб, ота-оналар, ўқитувчилар ва ўқувчиларни янги ажойиб илм маскани ишга тушиши муносабати билан самимий табриклашди. «Бўстон сув қурилиши» ҳиссасдорлик жамияти бошлиғи Улмекен Дўстқалиева қурувчилар номидан табриклаб, рамзий қалитни янги академик лицей директори Ҳожибой Собуровга тантанали суратда топширди.

Мазкур академик лицей янги ўқув йилидан бошлаб аниқ ва табиий фанлар, ижтимоий-гуманитар, иқтисодий ва хорижий тиллар йўналишлари бўйича 225 ўқувчини тест синовлари асосида қабул қилишни режалаштирмоқда.

Ғойиб ЁҚУБОВ,
ўз мухбиримиз

Бугун кимё саноати жадал суръатлар билан ривожланмоқда. Албатта, унинг аҳамияти юртимиз равнақи учун ҳам муҳим. Демак, бу фанга мактабларда қанчалик эътибор берилса, келажакда бу борада етук мутахассислари бўлиб етишган ёшлар Ўзбекистон саноатининг ривожланишига шунчалик ҳисса қўшишлари тайин. Буни дилдан ҳис қилган Шайхонтоҳур туманидаги Назар Сафаров номидаги 136-мактабнинг кимё фани ўқитувчиси Лола Умарова ҳар бир дарсни кимёвий тажрибалар орқали ўтишга ҳаракат қилади.

— Чунки бу фан ўқувчидан амалий ишлашни талаб қилади, — дейди Л. Умарова биз билан суҳбатда.

Суратда: Лола Умарова дарсда 9-«В» синф ўқувчиси Нодир Раҳимовнинг биринчи тажрибасини кузатмоқда.

Равиль АЛЪБЕКОВ олган сурат

МАЪНАВИЯТИМИЗНИНГ КЎҲНА САРЧАШМАСИ

Зардуштийлик китоби саналмиш "Авесто"нинг ҳудудимизда пайдо бўлганлигининг 2700 йиллигига бағишланган "Авесто" — маънавиятимизнинг энг кўҳна сарчашмаси — мавзуида ЎзФАнинг Алишер Навоий номидаги Тил ва адабиёт институти билан ҳамкорликда Низомий номидаги Тошкент Давлат педагогика университетида катта илмий-амалий анжуман бўлиб ўтди. Унда мазкур университет ўқитувчилари ва талабалари ҳам иштирок этдилар.

Анжуманда сўзга чиққанлар "Миллий истиқлол ғоясининг "Авесто"даги фалсафий иддиаларида, хотин-қизлар эрки ва тарбиясининг талқини, ота-онанинг фарзандлар, фарзандларнинг ота-она олдидаги бурчлари ва вазибалари, эр-хотин муносабатлари ҳақидаги битилган фикрларнинг бугунги кунда ҳам муҳим аҳамиятга эга эканлиги ҳақидаги фикрларини баён этдилар.

Анжуманда баён этилган янги маълумотлар йиғилганларда қизиқиш уйғотди ва катта таассуротлар қолдирди.

Райҳон ХОЛМУРОВА,
ЎзДЖТУ халқаро
журналистика
факультети талабаси

АНЖУМАН ОЛДИДАН

Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлигида ташкилий кўмитанинг ўзбек тили доимий анжуманини ўтказиш бўйича йиғилиши бўлиб ўтди.

Йиғилишни халқ таълими вазирининг биринчи ўринбосари Рустам Аҳлидинов бошқарди. Анжуманга тайёргарлик кўриш бўйича республика Таълим маркази директори Гуландон Алимова маълумот берди.

Шундан сўнг республика Таълим маркази бўлим бошлиғи Муҳаббат Абдураимова куйидагиларни гапирди:

— Мана, 12 йилдан бери бу анжуман ўз иш фаолиятини олиб бормоқда. Анжуман ҳар икки йилда бир марта ўтказилади. Бу йилги анжуман она тили таълими жараёнида ижодий тафаккурни ривожлантириш, ўстириш масаласига бағишланади. Чунки тил тафаккур билан боғлиқ. Тил бойлиги—тафаккур бойлиги. Шунинг учун ҳам бу мавзу танланган.

Ижодий тафаккурни ривожлантириш масалалари бўйича бу йил 500 дан ортиқ тезислар марказга келиб тушди. Буларнинг барчаси тахрирдан ўтказилиб, 300 таси дастурга киритилди. Шундан 100 га яқин тезис, тўплам ҳолида нашрдан

чиқади.

Анжуман 7 шўъбада ишлайди: мактабгача таълим, бошланғич таълим, умумий ўрта таълим, махсус таълим, олий таълим, давлат тили ва эски ўзбек ёзуви бўйича иш юритади. 5 та шўъба Фарғона шаҳрида, 3 таси Марғилонда ва 1 таси Қирғулида ўтади.

Анжуман таълим муассасаларида ўтказилади. Бундан асосий мақсад, амалий аҳамиятни ошириш. Бевосита

вилоятдан келган амалиётчи ўқитувчилар, тил мутахассислари она тилини ўқитиш бўйича келган мутахассислар ўзаро тажриба алмашдилар.

Шўъба йўналишини таълим муассасаларида ўтказишдан яна бир мақсад, ўша ердаги аҳвол билан танишиш, у ердаги илғор тажрибаларни кўришдир. Унда бевосита дарслик муаллифлари ҳам иштирок этади. Шунингдек, тил мутахассислари, услубчилар, олимлар ҳам қатнашиб ўқитувчилар билан мулоқотда бўладилар.

Анжуман шу йилнинг 19 апрелда Юсуфжон Шакаржонов номидаги вилоят театри биносидан иш бошлайди.

Шерзод АХМАТОВ,
"Маърифат" мухбири

Taraddud

Ёзувнинг кашф этилиши одамнинг ақлий фаолиятининг ривожланишида ҳал қилувчи рол ўйнаганлиги аниқ. Ёзув орқали фикрни баён этиш учун ҳарфларни бошқалар ҳам ўқий оладиган қилиб аниқ-равшан ёзиш эҳтиёжи тутилган. Бу ҳуснихатнинг ибтидоий шакли эди. Урта Осиёда араб ёзуви тарқалгандан кейин ҳуснихатга алоҳида ўрин берилган ва чиройли ёзиш санъати—хаттотлик кенг ривож олган эди. Хаттотлик санъати ривожланмаганида, моҳир хаттотлар сулс, насх, настаълиқ каби услубларда чиройли ёза билмаганларида, асрлар оша араб ёзувида тулланиб қолган сон-саноқсиз тарихий, илмий, бадий ёзма асарларни умуман ўқиб бўлмаган бўлур эди.

Лотин, кирил ёзувлари унчалик жимжимадор бўлмаса ҳам қаламқашдан чиройли ёзишни талаб қилади. Матбаачилик саноати, компьютер техникаси инсонни тинимсиз ёзиш-чизиш ишидан халос қилаётган бўлса ҳам ёзишга бўлган эҳтиёж камаяётгани йўқ. Қанчадан-қанча ҳужжатлар қўлда тайёрланади, машина ёки компьютерда териш учун ҳам кўпинча материал олдин қўлда ёзилади.

Асосий мақсадга ўтишдан олдин ҳаммага маълум бўлган бу ҳақиқатга яна бир ургу бериш керак эди, деб ҳисобладик.

Ярим аср давомида нашриётда, энциклопедия таҳририятда, фанлар академияси системасида ишлаб, ёзув-чизувнинг, чиройли ва аниқ ёзишнинг ҳаётда нақадар муҳим эканлигига, ҳуснихатда битилган матннинг ўқувчи ёки муҳаррирнинг асабини, кўз нурини тежашига қанча-қанча ҳарфий ва маъновий хатоларнинг олдини олишига, кўплаб қоғозларни, демакки, маблагни тежаб қолишига амин бўлдим. Тутгисини айтиш керак, катта ёшдаги суяги қотган кишиларни кўзверинг, ёш мутахассислар, талабалар ва ўқувчиларнинг ҳам кўпчилиги бадхат, хатлари чиройли эмас, матнларни, ҳатто ҳужжатларни ҳам шевачасига айтганда унгалок-дўнгалок қилиб ёзишади. Нега шундай? Ахир, мактабда болалар ҳуснихатга ўргатилади-ку?

Фашизмга қарши уруш йилларида мен бошлангич мактабда ўқитувчи бўлиб ишлаганман. Ҳуснихат нима эканлигини болаларгина эмас, ўқитувчи бўлиш менинг ўзим ҳам билмас эдим. Мен ўқитган болаларнинг хатлари чиройли бўлмади. Мендан кейин шу синфларда ишлаган ўқитувчиларнинг хатлари меникдан ҳам хунук эди. Шунинг учун улардан таълим олган болалар ундан бешбаттар бадхат бўлиб чиқишди.

Демак, болаларнинг хати бошлангич синфларда таркиб топар экан. Бундан урта мактабда, хусусан, олий ўқув юртиларида болаларнинг хатларини ўзгартириб бўлмайди, деган маъно чиқмайди, албатта. Одамзод умр бўйи ҳаётдан таълим олиши, тақомиллаштириши, муомала маданиятини, нутқини тақомиллаштириши, ёзув маҳоратини ҳам ошириб бориши керак.

Ҳамма нарса қиёсласанда билинади. Меҳнат жараёнида

хар хил қўлёзмалар билан ишлашга тўғри келди. Шунинг кўзатишлари, русий забон ўртоқларнинг, жумладан, рус мактабда таълим олган ўзбекларнинг хатлари кўпинча чиройлироқ.

Хат, ёзув киши қалбининг ойнаси, хатига қараб одамларнинг табиатини, характерини ҳам билишади. Чиройли ёза олмаслик катта нуқсон, лекин тузатса бўладиган камчилик. Хўш, бунинг учун нима қилиш керак? Биринчи гада бошлангич синфларда ҳуснихатга катта ўрин берилиши лозим. Боланинг ёзуви юқори синфларда ҳам ҳар қандай ўқитувчининг назорати остида бўлмоғи, ёзма ишларда топшириқнинг мазмунини билан бир қаторда ўқувчининг ёзувига ҳам баҳо қўйилиши ёки чиройлироқ ёзиб кел, деб иш ўқувчига қайтариб берилиши керак.

Ёзув—санъат. Бу санъатдан озми-кўпми ҳамма хабардор бўлиши керак. Санъат эса муттасил тақрорларсиз қўлга киритилмайди.

Улкан композитор бўлади—

ми, моҳир балет раққосаси ёки опера артисти бўладими ёинки оддий созада, ҳофиз бўладими, ҳар кунни бир неча соатлаб машқ қилмаса, қисқа вақт ичида моҳирлигини йўқотади.

Хат ҳам шундай гап. "Қобуснома"да мана бундай бир ҳикоят бор: Ҳожиб Исмоил ибн Аббад девонхонада котибларга қараб бундай дейди: "Хар шанба кунни котиблигимда нуқсон кўрман, бунинг сабаби шундаки, мен хар жума кунни девонхонага келмайман ва ҳеч нарса ёзмайман. Бир кун то пешингача хат ёзмаслигим менга таъсир қилади ва хатинда нуқсон кўрман". Қобус ўз фарзандига қараб, "Бас, эй фарзанд, ҳамма вақт хат ёзиш билан машғул бўл", дейди.

Хаттотликнинг, ҳуснихатнинг сирларига бундан 1000 йил олдиноқ қандай катта эътибор берилганига қаранг-а!

Бу гаплар асосий касби хат кучиришдан иборат бўлган котиблар ҳақида айтилган, албатта. Лекин хатни чиройли, яъни ҳар бир ҳарфни талаб даражасида аниқ ёзиш эндиликда қўлига қалам ушлайдиган ҳар қандай киши учун ҳам фарз, ҳам қарз бўлмоғи зарур.

Бадхатлик, биринчидан, ҳафсаласизлик, дангасалик, масъулиятсизлик, кам ёзишлик, кўпинча эса қаласаводлилик оқибатидир; иккинчидан, шу қўлёзмани ўқийдиган, таҳрир қиладиган кишини қийнайди.

Биргина мисол келтира-

ман. Мен таржима қилган бир китобни нашриёт таҳрир қилиш учун муҳаррирга берган экан. У 400 бетга яқин машинкада босилган қўлёзмани ажи-бужи қилиб ташлабди; муҳаррир ўта бадхат экан, унинг ёзганларини умуман ўқиб бўлмайди, қайси фикри тўғри, қайсиси нотўғри эканлигини ҳечам тушуниб бўлмайди. Бу қўлёзмани "одамбашара" қилгунимча бўларим бўлди.

Хати хунук кишиларга катта ишларни бериш ақлдан эмас, бундан ташқари бундай одамлар ўз хатини тузатиши, ҳар бир ҳарфнинг элементларини тўғри ёзиш устида машқ қилиши, йўқ деганда босма ҳарфлар шаклида ёзиш малакасини ҳосил қилиши керак. Оёқ-қўллари расо, қош-кўзлари тўғри кўрсатилса бас, ҳар бир ҳарфнинг.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Геодезия, картография ва кадастр миллий марказининг Топономика лабораториясида топография хариталаридаги бир неча ўн минг географик

номларни русчадан ўзбекчага ўтказиш устида иш олиб борилаётгир. Жой номининг биронта ҳарфи хато ёзилса, маъноси бутунлай ўзгариб кетади. Шунинг учун биз топонимларнинг русча ва ўзбекча шакллари ҳам иложи бори-ча босма ҳарфлар билан ёзишга ҳаракат қиляпмиз. Бу мисол ҳам чиройли ва аниқ ёзишнинг нақадар муҳим эканлигини кўрсатади.

Бу айтилганларнинг ҳаммаси келажагимиз бўлган ёш авлодларга қаратилгандир. Болаларимиз мактабда, урта ва олий ўқув юртиларида ўқийдиларми, бирон севган соҳаларида ишлайдиларми, барибир, чиройли кийиниш, тарбияли ва саводли бўлиш билан биргаликда чиройли ёза олишлари, ўз хатларида нуқсонлар сезсалар, уларни бартараф қилиш устида ишлашлари керак.

Бу жудаям қийин нарса эмас. Бунинг учун кўпроқ ёзиш, ҳуснихат кўникмасини ҳосил қилиш лозим бўлади. Олий мактабларда ҳар хил ёзма ишларни, жумладан, курс ишларини, ҳатто диплом ишларини ҳам талабанинг қўлда ёзишига эришилса яхши бўларди. Ана шунда ёзма ишларни бировларнинг ёзиб беришига чек қўйилади.

Хаттотлигимиз катта синов олдида турибди—янги имлога ўтаппиз. Янги имло ҳарфларини ёзишнинг ўз қоидалари бор. Ҳарфларни халқаро андозага жавоб берадиган даражада жимжимадор қилиб чиройли ёза олиш учун ҳаминқадар вақт даркор. Бунда мактаблар-

Fikr

да, ҳатто олий ўқув юртиларида чиройли ёзишга алоҳида эътибор беришга тўғри келади. Қани эди, Ўзбекистонимиз ёшлари ёппасига чиройли ёзадиган бўлишса!...

Ёзган хатларига қараб кишиларнинг руҳий ҳолати ва қобилиятини айтиб берадиган графология деган махсус фан бор. Графологлар "дастхатининг кўрсат, мен сенинг ким эканлигининг айтиб бераман" дейишади. Демак, хат маълум маънода одамнинг ички дунёси, салоҳияти ва савиясининг ойнасидир.

Ҳуснихатга катта аҳамият берилганиданмикин, араб ёзувида ижод қилган қаламқашларнинг дастхатларидан тадқиқотчилар унчалик нолимаганлар. Хўш, ким чиройли ёзади, деган савол туғилиши мумкин. Бошқалар бемалол ўқий оладиган хатни чиройли деса бўлаверади. Дастхат хунуклигининг сабаблари кўп. Баъзи буюк кишиларнинг дастхати хунуклигининг асосий сабаби шунда эканки, бундай шахслар ниҳоятда тез мушоҳада юритганидай фикрни қоғозда қайд қилиб улгуриш учун шошилиш ёзиш оқибатида хат айқашиб-чалкашиб кетар экан.

Тинимсиз ёзаверган кишиларнинг дастхатлари бора-бора бузилиб, чаплашиб кетади. Масалан, врачларнинг хатлари жуда хунук бўлади. Бироқ эрталабдан кечгача ёзиш билан банд бўлган ҳисобчиларнинг хатлари эса у қадар хунук эмас. Нега шундай? Бу ерда онгнинг роли ҳам бор кўринади: врач касаликнинг таъриф-тавсифини ёзганда асосан ўзим ўқисам бўлди, деб иш кўради. Ҳисобчи эса, бу қоғозларнинг юридик ҳужжат эканини кўз олдида келтириб ёзади.

Психологларнинг фикрларига қараганда, ёзаётганда бармоқларнинг секин тебраниши (моторика) мия тараққиётига ижобий таъсир қилар, диққат фаоллашар ва хотира мустаҳкамланар экан. Хўш, дастхатнинг яхши, чиройли бўлиши учун нима қилиш керак? Ручкани босиб ёзиш бадхатликнинг бош сабаби экан. Бола ёшлиқдан пламастер билан, мўйқаламга ўхшаган юмшоқ учли (гелевой) ручка билан, йўқ деганда танасига резинка ёпиштирилган ручка билан ёзиб одатланса, дастхати чиройли бўлар, улғайгандан кейин ҳар қандай ручка билан ёзса ҳам дастхати аинимас экан.

Демак, қўлига қалам (ручка) олган киши авваламбор бошқа бировларни назарда тутиб иш кўриши керак, ҳар бир ҳарфнинг қоматини келтириб рақам қилишга одатланмоғи зарур. Ўқувчилар, талабалар ва ёш ижодкорларга бизнинг мурожаатимиз ана шундай.

Суюн ҚОРАЕВ,
Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Геодезия, картография ва кадастр миллий маркази топономика лабораторияси мудири, география фанлари доктори, профессор

БОЛАЛАР ТАҚДИРИ — КЕЛАЖАК ТАҚДИРИ

Наманган вилояти Чортоқ туманидаги 47-ўрта мактаб қошида оила ва маҳалла вакиллари иштирокида кенгаш ташкил этилди. Бу кенгашнинг асосий вазифаси ёш оилалар билан ишлаш, болаларнинг мактабгача тарбияси ва 6 ёшдан 11 ёшгача бўлган даврдаги тарбияси билан шуғулланиш, 11 ёшдан 16 ёшгача бўлган даврдаги ўсмирлар билан ишлаш, 16 ва ундан юқори ёшдаги ўқувчилар билан ишлашдан иборат. Кенгаш аъзолари аниқ, умумий режага эга бўлиб, ҳар 3 ойда маҳалла фуқаролари олдида кун тартибига қўйилган масалалар юзасидан ҳисоб бериб борадилар. Шу уч ой давомида ёшлар томонидан содир этилган тартибсизлик ёки ноҳўя хатти-ҳаракатлар ўрганилиб, оналар ҳисобот даврида маҳалла олдида фарзандларининг хатти-ҳаракатлари учун жавоб берадилар. Ўтган ўқув йилида вояга етмаганлар билан ишлаш бўлими ҳисобида мактабимиз ўқувчилари орасидан 3 нафар ўқувчи бор эди. Тадбирий чоралар натижасида бу ўқув йилида улар ҳисобдан чиқарилди, мактабимизда ҳозир бундай ҳисобга олинган ўқувчи йўқ. Худудимизда яшовчи ҳар бир бола тақдири бизнинг келажак тақдири-миздир.

1999 йил 16 февраль воқеалари бутун Ўзбекистон ахлини, шу жумладан таълим соҳаси ходимларини ҳам хушёрликка, огохликка даъват этди. Шунда бизнинг мактаб жамоаси ҳар бир ўқувчи оиласидаги муҳитни қайта-қайта чуқур ўрганиб чиқди. Ҳар бир ота-она билан алоқа дафтарлари кенгайтирилиб, ўқувчиларнинг хатти-ҳаракати қаттиқ назорат остига олинди.

Мактабда маҳалла ва ота-оналар билан биргаликда маҳалла имоми, кекса ва намунали оилалар, ички ишлар ходимлари, прокуратура ходимлари, Сурхондарё вилояти, Узун туманидаги жангларида иштирок этган маҳалладошимиз билан учрашув ва давра суҳбатлари ўтказилмоқда. "Ватанимсан жон Ўзбекистон" мавзусида кўрик-танловлар ташкил этилмоқда. 9-11-синф битирувчилари билан "Мен севган касб", "Бир йигитга қирқ хунарсиз" мавзуларида учрашувлар, турли иш жойларига саёхатлар уюштирилмоқда.

11-синфни битирган ўқувчиларнинг ўқишга ва ишга жойлаштириши ҳисобга олиб, уларга меҳнат биржалари орқали ишга жойлаштиришга ёрдам берилмоқда. Бу ҳали оила, маҳалла ва мактаб ҳамкорлигидаги кенгашнинг ҳамма муаммолари ҳал этилди, дегани эмас. Айрим оила бошчилари фарзандлари учун қўйилган талабларни тўла бажара олмаётганлар ёки вақти-вақти билан сабабсиз дарс қолдирган, ноҳўя хатти-ҳаракат содир этган бола учун ўзларини айбдор ёки жавобгар деб ҳис этмаётганлар.

Фарзандлари ноҳўя хатти-ҳаракатлар содир этган ота-оналарни моддий ёки маънавий жавобгарликка тортиш қонун асосида белгилаб қўйилган. Шу қонун устиворлигига эътиборни кучайтиришимиз керак.

С.УМАРОВА,
Чортоқ туманидаги 47-мактаб раҳбари

Миллат маънавиятига, маърифатига эътибор кучайган бу кунда кино ва фото соҳасининг ривожига ҳисса қўшиш, бу орқали ўсиб келаётган ёш авлоднинг аввало баъдий тафаккурини ривожлантириш, қолаверса, техникага бўлган қизиқишларини ўрганиш, уларнинг қобилиятларини шакллантириш мақсадга мувофиқдир. Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлигига қарашли Республика ўқувчилар техник ижодиёти маркази Ўзбекистон Республикаси истеъдодли ёшларни қўллаб-қувватлаш "Улғубек" жамғармаси, "Болалар" жамғармаси, Шароф Рашидов халқаро жамғармаси, Ўзбекистон Рес-

публикаси Халқ таълими вазирининг ўринбосари Усмонали Музаев, Ўзбекистон кино арбоблари бирлашмаси раиси муовини, машҳур режиссёр Шўҳрат Аббосов ва бошқалар сўзга чиқди.

Шундан сўнг, иштирокчилар ўз меҳнатлари ва қобилиятлари маҳсули бўлган ишларни намойиш этишди. Ўқувчилар икки гуруҳга бўлиниб, икки йўналишда анжуманни давом эттиришди. Республика Киночилар уйида кино йўналиши ўтказилди. Республика ўқувчилар техник ижодиёти маркази ташкилий оммавий бўлим бошлиги Зухра Қодирова кино анжумани бўйича қуйидагиларни гапириб берди:

да эта олган. Яна бир жиҳати, бу йил энг иқтидорли болаларни танлаб олиш ва ҳолисликка амал қилишга алоҳида аҳамият берилди. Бу ишларни амалга оширишда вилоятлар ва шаҳар (туман)лардаги Республика ўқувчилар техник ижодиёти маркази таркибига кирувчи 141 та филиаллар ёрдам берди.

Анжуманнинг учинчи кунини Республика Киночилар уйида болаларни тақдирлаш маросими бўлиб ўтди. Анжуман қатнашчилари Халқ таълими вазирлигининг Фахрий ёрлиқлари ва эсдалик совғалари билан тақдирландилар. Ҳомий ташкилот — Шароф Рашидов халқаро жамғармаси ҳам ўқувчиларни муносиб мукофотлади.

— Мен республика миқёсида ўтказилаётган бу анжуманда қатнашиб, бундай совринни қўлга киритганимдан мамнунман. Чунки бу ерда қатнашиш ҳаммага ҳам насиб этавермайдиган, — дейди Ашраф Хушбоқов.

Кино йўналиши бўйича ҳам Самарқанд вилояти Темирйўл тумани жамоаси Гран-при совринини қўлга киритди. Бухоро ва Қашқадарё вилояти жамоалари ҳам яхши кўрсаткичга эришдилар.

Анжуман натижаларини таҳлил қилар эканмиз, бир нарсанинг гувоҳи бўлдик — ўтган йили яхши кўрсаткичга эриша олмаган вилоятлар бу сафар етарли даражада тайёрланган ва бу ўз самарасини берган.

Бироқ, Жиззах, Навоий вилоятлари жамоалари анча паст натижа кўрсатган. Сирдарёлик "техник"лар эса танловга келмай қўя қолган.

Шунга қарамай, мазкур анжуман ўз мақсадига эришди. Энг муҳими, мамлакатимизнинг турли чеккаларида билим олиш билан бирга кино ва фото санъатига вақт топаётган интилув-

КАШФ ҚИЛИНАЁТГАН ИҚТИДОРЛАР

публикаси Фан ва техника давлат қўмитаси, Давлат патент идораси билан ҳамкорликда бу йил ҳам Республика ёш ҳаваскор ўқувчиларнинг кино-фото фестивалини ўтказди.

3 кун давом этган бу анжуманда барча вилоят голиблари иштирок этди. Бу ерга ташириб буюрган иқтидорли ўқувчилар яна бир бор ўз билим ва маҳоратларини, ўзлари тайёрлаб келган кино ва фото лавҳаларини тенгдошлари ва ташкилотчилар олдида намойиш этдилар.

Республика кино-фото ҳаваскорларининг анжумани болалар учун ҳақиқий байрам бўлиб кетди. Ташириб буюрган меҳмонлар пойтахтимизнинг гузал гўшаларини томоша қилдилар.

Анжуманнинг иккинчи кунини Республика киночилар уйида

— Биз анъанавий анжуманга жуда яхши тайёргарлик кўрдик. Қатнашувчи болалар ўз мактабиди, туманида, вилоятда иқтидорли ва қобилиятли деб топилган 16 ёшгача бўлган мактаб ўқувчиларидир. Анжуманда иштирок этиш учун Қорақалпоғистон Республикаси ва барча вилоятлардан вакиллар таклиф қилинди. Фестивал танловида қўйилган кинофильмлар 10 минутдан ошмаслиги керак. Тақдим этиладиган кинофильмлар мустақил Ўзбекистон; ўқув жараёни; маънавият ва маърифат; янги изланишлар мавзусини қамраб олиш зарур.

Республика ўқувчиларининг "Биозкосан" ўқув мажмуасида бўлиб ўтган иккинчи гуруҳ иштирокчилари фото йўналиши бўйича иш олиб борди. Ҳаётимизни расмларда акс эттирган ёш иқтидорли болалар йиғилган анжуманда жўшқинлик ҳукмрон эди.

Анжуманда иштирокчилар ўзлари олган ва тайёрлаган суратларни тақдим этдилар. Бу сафар анча кучли ва истеъдодли ўқувчилар келганлиги уларнинг суратга олган кадрларидан ҳам яққол

сезилиб турибди. Кўрғазмага қўйилган ижод намуналарига қараб яна шу нарсани айтиш мумкинки, болалар атрофдаги гузалликни илғаб, ўз расмларида ифо-

Фото йўналиши бўйича Самарқанд жамоасининг "Нигоҳ" фотостудияси болалари билан суҳбатлашганимизда, уларнинг жуда хурсанд эканлиги маълум бўлди. Чунки жамоа анжуманда Гран-при олий совринини қўлга киритган экан.

чан бир гуруҳ ёшлар тўпланиб, янги иқтидорлар кашф қилинди.

Суратларда: анжуман иштирокчиларининг ижодидан намуналар.

Шерзод АХМАТОВ,
"Маърифат" мухбири.

«ЁШЛИК» — XXI АСРДА

ФИКРЛАШГА ЧОРЛАЙДИ

"Ёш куч" журналининг янги асрдаги биринчи сонини мароқ билан ўқиб чиқдим. Унда "Ёш куч"чилар ўзларини таништиришибди. "Миллат фикрлай оладиганлар билан кудратли" сарлавҳасида берилган ёзувчи Назар Эшонкул билан суҳбат, Ўзбекистон халқ артисти Юлдуз Усмонова билан бўлган мулоқот менга жуда ёқди. Шаҳноза Со-

атованинг "Тўғри деб даъво қилинмайдиган мулоҳазалар" сарлавҳали мақоласи, айниқса, кишини ўйлашга, фикрлашга мажбур қилади.

Журналнинг иккинчи сониди эса "Унутилган" "Мен"-нинг исёни", "Спид—ажал келтирган шикор" мақоласини ўқиган тенгдошлар журнални беҳудага олмаганликларига амин бўлади.

лар. Тасаввуфшунос олим Нажмиддин Комилов "Таваккул талқини" мақоласи орқали Алишер Навоийнинг яна бир гузал асарини таҳлилга тортганки, бу буюк шоирни англашимизга яна бир туртки бўлган. "Кайф берадиган ҳаром нарсалар" ҳақидаги Ўктам Муҳаммад Муроднинг мақоласини ўқиган тенгдошларим бизга хос бўлмаган ароқхўрлиги, нашавандлик томон қўйилдиган қадамларни ташламаган бўлардилар.

Хулосамиз шу: журналнинг икки сонини ҳам ўқиб, синфларимизда баҳс-мунозара қилишимиз лозим. Ҳақиқат эса баҳсда туғилди.

Н.РАҲМАТОВА,
11-синф ўқувчиси

Кўпчилик орзиқиб кутган "Ёшлик" журналининг янги асрдаги биринчи сони нашрдан чиқди. Ушбу сонни олишнинг билан ундаги "Оналар ва болалар" йилини акс эттирувчи суратга кўзингиз тушади. Журналдаги биринчи мақола «Ҳазрат Алишер Навоий» ҳақида бўлиб, уни Ҳабибулло Жўраев «Назм... шеър эмасми?» сарлавҳаси остида ёзган. «Хатолардан эмас, тажрибаларадан ўрганайлик» мақоласида муаллиф Шукридин Пахрутдинов бугунги кунда ёшлар билан боғлиқ муаммолар, миллий гоияни сингдиришда уларнинг ўрни ва роли масаласига жиддий эътибор бериш кераклигини билдирган. Яна сиз жур-

налнинг 1-сониди бир қатор асарларни учрата-сиз, улар сизда албатта катта қизиқиш уйғотади. Кўчкор Норқобилнинг "Қулиб тур, азизим" асари афғон урушида бўлиб, шикастланиб қайтган ва ўша мудҳиш уруш ҳақида роман ёзган шоир ҳақидадир.

Шу қаторда Меҳринисо Қурбонovanнинг "Эсдалик учун севги", Саломат Вафонинг "Элат" ҳикоялари ўрин олган. Бундан ташқари кўплаб мавзуларда шеърлар чоп этилган. Тарих—қизик, айниқса ўзининг миллатинг тарихи бўлса. Шу маънода муаллиф Маҳаммаджон Абдурахмоновнинг Туркистон тарихи тадқиқотчиси Валидий Тўғон ҳақида ёзган мақоласи эътиборга лой-

иқдир. Ушбу мақолада тарихчи ҳақида ўзбекнинг асл ўғлини Маҳмудхўжа Бехбудийнинг фикрлари келтирилган. Ва ниҳоят, журналнинг сўнгги мақоласи бўлмиш "Ўзбекчада ёзилгандек..." мақоласи Раҳима Ширинова муаллифлиги остида берилган. Унда чет эл адабиётини ўқитишда дин ва имон-эътиқод муаммоларини ўрганиш ҳақида сўз боради.

Фарход ИРДАШЕВ,
"Маърифат" мухбири

— Сухбатни биринчи муаллимнинг ҳақидаги хотираларингиз билан бошласан.

— 1957 йилнинг узум пишиги эди. Замон тараққиётдан мутлақ четда қолиб кетган олис тоғ қишлоғида яшар эдик. Отам пода боқар эди. Кечани кеча, кундузни кундуз демай мол орқасидан юрарди. Ҳатто юлдузлар бор шуълаларини таратиб нур сочаётган оппоқ тунларда ҳам кире адирларда тоғу тошларда мол ҳайдар эди. Мен отамга чўлиқлик вазифасини ўтардим. Шундай кунларнинг бирида, аниқ эсимда бор, тушлик пайти бир киши бизнинг ҳовлимизга кириб келди. Худди шу пайтда укаларим билан бир дарахт шохига арқондан аргимчоқ ясаб, унда учардик. Бу одам мени шартта ушлаб олди.

— Катта йигит бўлиб қолибсан-ку, ёшинг нечада? — деди.

— 9-да деб жавоб бердим.

— Факат чўпонлик қилиб юраверасанми? Отаннинг мол боққани етмасмиди, сен мактабга боришинг керак, ўқишинг керак. Сенинг тенгдошларинг аллақачон мактабларда ўқийди, — деди ва ҳозирок мактабга олиб кетишини айтди. Кийим-кечакларимга

эришган бўлсам, бунга албатта адабиёт сабабчидир. У менга яшашни ўргатди, ҳаёт йўлларидаги ҳар қандай қийинчиликларни енгиб ўтишни ўргатди. Бетиним ҳаракат қилишни, фаолиятни юрагимга жо қилди. Адабиёт қахрамонлари менга олис-олислардан йўл кўрсатиб турди. Мен уларга эргашдим. Энг муҳими, адабиёт менга Ватанин севишни ўргатди. Азиз газетхонлар бу гапларни баландпарвозликка йўмасинлар. Ва, оқибатда ўзим ҳам баҳоли кудрат адабий қахрамонлар яратишга ҳаракат қилиб келаяпман. Устозим Иброҳим Ғафуров ҳақ. У менинг ижодимни мана кўп йилдирки кузатиб келаяпти. Ўзининг теран маслаҳатлари билан менга устозлик қилиб келмоқда. Шу ерда бир нарсани таъкидлаб ўтишни истайман. Ҳар бир замоннинг, ҳар бир даврнинг ўз адабий қахрамонлари бўлади. Улар, таъбир жоиз бўлса, инсонларни етакловчи, олға бошловчи улкан куч-қудратдир. Бугун ҳам давр жамиятимизга хосу мос бадиий образлар яратилишини талаб қилмоқда. Бугуннинг қахрамонлари яратилиши керак. Улар ҳаётнинг ҳар бир йўлкаларида, йўлларида бор. Фақат уларни топа билиш лозим.

Mehmonxona

бахши деган киши бўларди. Узоқ бова деган "демона" лақабли сирли мўъжизакор овозга эга бўлган кишилар бўлар эди. Муртоз бова деган бир бобомиз эса дўмбира, дутор ясарди. Унинг ясаган дуторлари, дўмбиралари Тошкентга етиб келган. Улар эл ичида, давраларда соз чалганларида, эски кўшиқларни куйлаганларида мен дунёларни унутиб тинглардим. Айниқса, бир ҳолат асло ёдимдан кўтарилмайди. Рамазон ойи бошланганда Аваз бахши бутун овул болаларини атрофига йиғиб олар, унга эргашиб, уймай юриб рамазон кўшиқларини айтар эдик. Оҳ, бу оҳанглар, бу замзалалар...

Ёки бобом мулла Суюннинг синглиси — Қизмон амман айтиб берган кўшиқлар, кўхна шеърлар мени сел қиларди. Мулла Суюннинг яна бир укаси — Деҳқон бобом дутор чалганда Накуртсой шовқинлари тинчиб қолгандек бўлар эди... Ёки тагин бир момом — Ойдош момоннинг айтиб берган ривоятлари, ҳикоятлари, эртақлари мени ўзга дунёга олиб кетарди. Отам мулла Олимнинг ва

ни ўқияпман. Шеърят ҳамон устувор йўналишда қолмоқда. Қўчқор Норқобилнинг чексизликка интилишлари, Абдували Қутбиддиннинг топаётган оҳанглари, Зебо Мирзаева ва Рустам Мусурмоннинг аллаловчи замзалалари, Азиз Саид, Эшқобил Шукр, Баҳром Рўзимухаммаднинг изланишлари, Иқбол Мирзо, Салим Ашур, Халима Аҳмад, Гулжамол Асқароваларнинг излаб-излаб топаётганлари мени қувонтиради. Назаримда, ёшлар прозада ҳам тақдорланмаган йўллар излаяптилар. Уларнинг йўллари халқнинг илдизи томон кетаётгандек.

— "Публицистика оқсаяпти" деган гаплар бўлаяпти?

— Албатта, бу гапларда жон бор. Публицистика ҳамма замонларда ҳам даврнинг овози бўлиб келган. Унинг вазифаси бугунги замон манзараларини кенг миқёсларда таҳлил қилишдир, кундалик воқеаларни рўй-рост, очик-ойдин кўрсатишдир. Бу борада кўпроқ журналистлар ташаббусни ўз зиммаларига олишлари керак. Бугунги журналистларимиз ижодида бадиий ва таҳлилий торлик яққол кўзга ташланмоқда. Ички бир қобиққа ўралиш мавжуд. Воқеа-ҳодисаларни жаҳоний жараёнлар билан уйғунлаштиришда

кишаяптими? Уларнинг ёзганларини деярли ўқишяптими? Ўз қаламларининг кучини катта сиёсат сари буришлари керак. Бугунги ўзбек журналисти фақат оддий хабар ёзишни эмас, балки аср техникаси билан ишлашни ҳам мукаммал ўзлаштириб олиши даркор. Асримиз информатика асри, электроникалар, компьютерлар асри, ахборотлар асри. Журналист замон тараққиётдан ортда қолмасдан қадам ташлаши керак.

— Айни дамда қандай ижодий режалар билан бандсиз?

— Энг аввало, халқимнинг камсукум бир шоири сифатида янги шеър йўналишида ишламоқдаман. У "Ўзбекюрт" деб аталади. Ўзимни чин маънода мустақиллик пешонамни ёруғ қилган шоир ҳисоблайман. Бу тўплам ҳақиқий озод Ватаннинг, озод миллатнинг бўйи-бастини азот кўрсатишга хизмат қилиши керак. Бундан ташқари, кузатиб бораётган бўлсангиз, бугунги ҳаётий жараёнларга ўз муносабатини билдирувчи публицистик мақолалар эълон қилиб келаяпман. Ва, бу давом этади.

— Шеър оламига бўйла-

Азим Суюн: МАЪРИФАТЛИ ТАРАҚҚИЁТ ЙЎЛИДАМАН...

эйтибор бермай мени ўзи билан олиб кетди. Мактабни севиб қолдим. У ерда болалар жуда кўп эди. Улар аллақачон саводини чиқариб улгуришган, китобларни шариллатиб ўқир эдилар. Менга ҳам ҳар хил суратли китоблар беришди, дафтар-қалам тутқазишди. Ўқув йилининг охирига етар-етмас синфимизда энг аълочи ва намунали ўқувчига айландим. Мени бу ўқув сари етаклаб борган киши, кейин билсам Қирқийигит Абдулҳакимов экан. У менинг биринчи муаллимим бўлди. Қирқийигит ака ҳозир 70 дан ошиб кетган. У гўятда қаттиққўл, ниҳоятда талабчан муаллим эди. Илк дарсларни мана шу муаллимдан олганман.

Албатта, мактабда дарс олганинг бошқача, лекин уни уйда мустақамламасанг, кутилган натижаларни беравермаслиги мумкин. Мактабда ўқиганларимни раҳматли онам билан қайта-қайта такрорлар эдик. Онамни ҳоли-жонига қўймасдим, тушунмаган нарсаларимнинг охирига етмасам, уйдаги лампа чироқ ўчмасди. Онам ҳарқалай саводли экан-да. У мактабда лотин алифбоси жорий қилинган пайтда ўқиган эди, назаримда. Кирилл алифбосидан беҳабар эди. Аммо лотинчада ёза оларди. Демак, онам Норбиби Мамадали қизини ҳам биринчи муаллимларимдан деб биламан.

— Мунаққид Иброҳим Ғафуров "Азим Суюннинг барча ёзганлари бу — яшаш учун кураш" деган эди. Адабиёт Сизга нималарни берди, нималарни ўргатди?

— Дунёни адабиётсиз тасаввур этолмайман. Ҳаётимни-ку, қўяверинг. Адабиёт мен учун табиий заруриятдир. Биринчи шеърларимни 11-12 ёшимда ёза бошлаганман. Мана шундан буён адабиёт менга ҳаводир, менга сув кабидир. У менинг ҳаёт йўлимни белгилаб берди. Бошқача йўлни билолмай ўтаяпман, чоғи. Шу пайтга қадар нимага

— Ижодингизда халқона оҳанглар устувор...

— Дунёдаги жамики ижодкорлар ижодида болалик, ўсмирлик, ёшликнинг ўрни гўятда муҳим. Чунки бу даврларда инсоннинг бутун вужудида, тафаккурида атроф-муҳитнинг, кўрган-кечирганларининг, ўқиганларининг, турли-туман кечинмаларнинг, туйғуларнинг, ҳолатларнинг шакл-шамойиллари муҳрланган бўлади. Улар бир умр сенга ҳамроҳ ва ҳамроз бўладилар.

Мен улғайган муҳит ҳақиқий катта халқнинг бир қайноқ парчасидир. Бугун улар ҳақида ўйласам, тоғ қишлоғининг тумонат, ажойиб-ғаройиб воқеалари, содда, тўпори одамларининг бой ибтидоий турмуш тарзи кўз олдимдан ўтаверади. Уларда бир сирлилик бор, уларда бир илоҳийлик мавжуд. Улар шеърларимга бостириб кирадилар, насрий баёнларимда ўз аксини топадилар. Қишлоғимизда Аваз

бобом мулла Суюннинг Яссавий ҳикматларини сел бўлиб ўқишларини айтмаёқ кўя қолай. Ёхуд тўйларда, ҳа, шу оддий тоғ қишлоғи тўйларида келинчакларнинг, кизларнинг номсиз кўшиқларини айтмаймизми?

Хўш, шундай бир муҳитда вояга етган мендек бир боланинг... кейинчалик бир шоирнинг ижодида уларнинг таъсири сезилмаслиги мумкинми? Болагим кечган тоғлар эса гўзал Ўзбекистоннинг, тенгсиз мамлакатимнинг шоирона бир гўшаларидир. Уларда катта шеър бор, катта шеърят бор, катта адабиёт бор. Аслида ўзи шеър ёзилдими ёки куйланадими?...

— Бугунги адабий жараён, жумладан, ёшлар ижодига муносабатингиз?

— Мана, мустақиллигимизнинг ҳадемай 10 йиллиги нишонланади. Албатта, бу жараёнда адабиёт ҳам ўз бурчига эгаллик қилиши керак. Ёш ижодкорларнинг бугунги битиклари

ожишлик қилаяптилар. Албатта, бу ҳолат узоққа чўзилмайди, деб ўйлайман. Ажойиб, ранг-баранг бадиий лавҳалар, очерклар, таҳлилий мақолалар ўз соҳибларини кутиб ётибди. Ҳаётдаги ва айниқса, мамлакатимиздаги буюк ўзгаришлар миллатимиз келажагига дахлдор қисматлар, тақдирлар, ҳодисалар, воқеалар, ўзгаришлар, ички сиёсий, иқтисодий, маданий, маърифий янгиланишларнинг асоси кўп.

— Кўп газеталарда ёш талаба-журналистлар ҳам фаолият кўрсатишмоқда. Етук журналист бўлиб етишишлари учун уларга қандай маслаҳатлар берган бўлар эдингиз?

— Назаримда, аввало саводхонликларини оширишлари керак. Жаҳон журналистикасидаги тажрибалар кам ўрганилган. Бугун дунё нима билан нафас олмақда? Ёшлар бутун дунё мамлакатларидаги ҳамкасблари ижодлари билан қизи-

ётган ёш муаллим ижодкорларга ўғитларингиз.

— Шоирлик халқимиз табиатига хос бўлган туғма руҳий хислатлардан биридир. Кўпчилик шеър машқ қилади, агар уларни шеър деб атасак. Шеърятда, адабиётда "муаллим-шоир", "шифокор-шоир", "инженер-шоир", "олим-шоир", "кончи-шоир" ва ҳока-шоир шоир деган нарса йўқ. Шеър ёзиш бу эрмак учун эмас. Шоирлик бу қисмат — қушнинг учуши табиий бўлганидек, балиқнинг сувда сузиши табиий бўлганидек... Уларга тилагим: кўлига қалам олибдими, шоирман деб шеър ёзсинлар, шоирман деб ижод қилсинлар. Шоир билан назмбознинг, шоир билан шеърбознинг фарқини анга-синлар, шеърбоз ҳолатига тушиб қолмасинлар. Жуда кўп "шоирлар" каби.

— "Маърифат" муштарийларига тилакларингиз.

— "Маърифат" газетасини кўпдан ўқиб келаман. Бу газета халқимиз зиёкорларининг кўлларига етиб бораётганидан мамнунман. Ҳозир бу газета мамлакатимизда адади, муштарийлари кўп бўлган газеталардан бири. Аёнки, инсоннинг камол топиши бевосита мактаблар, зиё масканлари билан боғлиқ. Газета жуда улкан куч. Ундан фойдаланиш масъулияти янада улкан. Худода шукур: ҳар биримиз маърифатли тараққиёт йўлини тутдик. Бундай қувонмоқ керак. Шу йўлда "Маърифат"чилар асло чарчамасинлар. "Маърифат" муштарийлари "Маърифат"чилар билан бирга бўлсинлар.

Хусан НИШОНОВ
суҳбатлашди.

Суратда: сўз устаси Азим Суюн ғозғонлик тош устаси Эркин Абдуллаев билан. (1999 й.)

Низомий номидаги ТДПУ доценти Камол Мамедов олиб бораётган илмий тадқиқотлар педагогика фани ривожига ҳисса бўлиб кўшилади. "Турли тоифа болаларининг ақлий ривожланиш хусусиятлари"га оид кенг қамровли тадқиқотлар муаллифи ўзининг 50 ёшини қарши олаётир. Унинг мақоласини эътиборингизга ҳавола этишни лозим топдик.

Махсус мактаблар, мактаб-интернатларда жисмоний ва ақлий ривожланиш сўст болалар таълим олишади.

Халқ таълими тизимида аниқ ва равшан ҳамда илмий асосланган давлат сиёсати қарор топган.

Маълумки, барча болалар ҳам ўзларининг ақлий ва жисмоний ривожланиш хусусиятлари билан бир-биридан фарқ қиладилар. Кўпчиликка яхши маълум бўлса-да, нуқсонлар ҳақида қисқача тўхталиб ўтишни жоиз деб билдик. Улар икки тоифага ажратилади:

Биринчи тоифага жисмоний нуқсонлилар киритилади. Буларга кўриш, эшитиш, нутқ, ҳаракат тизими ва мураккаб нуқсонли болалар кириди. Иккинчи тоифа нуқсонлиларга эса ақлий заиф болалар киритилади. Бу тоифага ақли заифлар ва руҳий ривожланиш сўстлашган болалар мансубдир. Илмий манбаларда, кўлланимларда бу турлар янада муфассалроқ берилган. Статистик маълумотларнинг кўрсатишича, нуқсонли болаларнинг ер юзиде тарқалиши 1-3 фоиз атрофида экан.

Мамлакатимизда бундай болалар учун таълим-тарбия масканлари ташкил этилган. Хозирги кунда 100 га яқин мактаб, мактаб-интернатлар турли нуқсонли болалар таълим-тарбияси билан шуғулланишмоқда.

Ушбу мақоламизда асосан руҳий ривожланиш сўстлашган болалар хусусида фикр-юртанимиз. Чунки руҳий ривожланиш сўстлашган (РРС) болалар масаласи долзарб бўлиб турибди. Ҳўш, РРС болалар ақли заифлар қаторига қирадимиз? Ёки нормал болаларга кўшилишимиз?

Сир эмаски, руҳий ривожланиш сўстлашган ўқувчилар ҳаётидаги камчиликларни бар-тараф этишда махсус билимларнинг етишмаслиги оқибатида ўқитувчи, тарбиячилар олдида сезиларли қийинчиликлар юзага келмоқда.

Руҳий ривожланиш сўстлашган болалар психологик ва педагогик томондан кенг миқёсда ўрганилмаган. Психолог Ф.Шоумаров томонидан руҳий

ривожланиш сўстлашган болаларнинг психологик хусусиятлари, келиб чиқиш сабаблари, ривожланиш босқичлари, бошқа тоифа болалардан фарқи, турлари ҳақида анчагина ишлар қилинган.

Тадқиқот натижалари муаллифнинг 1993 йилда чоп этилган "Руҳий ривожланиш сўст-

ИНСОНПАРВАР ТАЪЛИМ

лашган болалар ҳақида" қўлланмасида атрофлича баён этилган. Унда муаммо тарихи, бу тоифа болалар мактабларнинг ўзига хос хусусиятлари очиб берилган.

Тадқиқотларга кўра, РРС болалар ақлий жиҳатдан нормал ва ақли заиф болалар оралигидан жой олар экан. Бу болалар 1981 йилдан эътиборан алоҳида нуқсон тури деб эътироф этилди. Шу даврдан бошлаб улар алоҳида шароитларда, махсус дастурлар асосида ўқитила бошланди. Мамлакатимизда бу болалар учун хозирги кунда махсус мактаб-интернат ва қатор тенглаштириш синфлари фаолият кўрсатмоқда.

РРС болалар ҳақидаги дастлабки маълумотлар асосан XX асрнинг 2-ярмидан кейин кўзга ташлана бошланган. Дастлабки маълумотларга қараганда, руҳий ривожланишнинг сўсайиши вақтинчалик ҳолат деб тасаввур қилинган. Бу нуқсон тури чуқурроқ ўрганилган, кузатилган сари болаларга болалардаги руҳий ривожланишнинг сўсайиши аксарият ҳолларда вақтинчалик ҳолат эмас, балки турғун мазмун касб этиши қатор тадқиқотларда исбот этилди.

Шифокорлар, психологлар, педагоглар ва бошқа соҳа мутахассисларининг тадқиқотларида маълум бўлишича, руҳий ривожланиш сўстлашган болалар тоифаси бошқа тоифа нуқсонлардан ўзининг мураккаблиги,

ҳар хил болалардан иборатлиги билан ажралиб туради. РРС болаларда ақли заиф болаларда мавжуд бўлган симптом-белгилар учрамайди.

РРС болалардаги етакчи белги, камчилик бола шахсида, ирода-хиссиёт соҳаларида кўзга ташланади. Тадқиқот натижаларида руҳий ривожланишнинг сўсайиш турлари кўйидагилардан иборатлиги кўрсатиб берилди:

I-тур конституцион тур деб номланади. Тиббий томондан таҳлил этадиган бўлсак, бундан кўйидагича маъно келиб чиқади. Боланинг ташқи кўйфаси, кўриши, хиссий ҳолати, жисмоний ривож ҳақиқий ёшидан орқада қолади. Бола нимжон, бўйи паст, бўшанг сифатларга эга бўлади.

II-тур соматоген шаклдаги РРС деб номланади. Бу тур асосан боланинг ошқозон-ичак, юрак-қон томир, нафас олиш йўллари, буйрак, жигар каби тана аъзоларининг сурункали касал бўлиши оқибатида юз беради. Демак, ҳар қандай болалардаги ички касалликларга бепарво қараш, энгил-елпи даволаш юқоридаги каби кўнгилсиз натижаларга олиб келиши мумкин.

III-тур психоген тур деб номланади. Номидан кўриниб турибдики, айрим оилаларда мунтазам учраб турадиган асаббозарликлар, уруш-жанжаллар,

ота-онадан бирининг ичкиликка ружу қўйиши оқибатидаги кўнгилсизликлар, ёш, ўсиб келаётган бола асабига ўзининг салбий таъсирини ўтказмай қолмас экан. Шу каби кўнгилсиз ҳолатлар оқибатида болаларимизда психоген мазмундаги руҳий орқада қолиш юз беради. Оқибатда бола уйдан қочади, яшириниб юрадиган одатлар чиқаради.

IV-тур РРСни церебрал деб номланади. Бу марказ деган маънони билдиради. Яъни бола бош миясининг турли ривожланиш давларида минимал, жуда кам зарарланиши натижасида бу тоифада руҳий ривожланишнинг

моқчи бўламиз. Бу эса уларнинг айрим фанларга бўлган қизиқишини, тафаккурини, интилишларини сўндиради.

Шу билан биргаликда боланинг оилавий аҳоли, ўзининг аҳоли ёки бўлмаса уйга берилаётган топшириқларнинг ҳаддан ортиқлиги, ўқитувчининг ноўрин танбех, камситиш, кесатишлари ҳамда педагогик жараённинг нотўғри ташкил этилиши оқибатида ҳам салбий ҳолатлар юзага келади. Буларни барча ўқитувчилар ҳам илғайвермайди.

Ўқувчининг салбий хусусиятлари қачон ва қандай шароитда пайдо бўлганини ҳар доим ҳам амалда кузатиб бориш мумкин бўлмайди. Шунинг учун бу ерда педагогик қаровсизлик тўғрисида гапиришга асос йўқ. Бунда болалар руҳиятидаги нохуш хусусиятларни сабаб қилиб кўрсатиш тўғрироқ бўлади. Маълумки, болалар руҳиятини ўзгармас деб ҳисоблаш мутлақо ўринсиз. Бундай болалар билан ишлаш анча қийин, лекин улар билан ишлаш мумкин ва зарур.

Хулоса қиладиган бўлсак, РРС болалар нормал ҳам эмас, ақлан заиф ҳам эмас. Балки, улар юқорида таъкидлаганимиздек, нормал ва ақли заиф бола оралигидаги болалардир. Бу болаларда асосан билиш жараёнидан кўра кўпроқ шахсий хиссий-ирода соҳаларида бузилишлар кўзга ташланади. Демак, шу нарсаси маълум бўладики, РРС болаларда ақлий етишмовчиликдан кўра шахсий, хиссий-иродавий камчиликлар кўпроқ кўзга ташланар экан. Масаланинг долзарблиги яна шу билан ороҳланадики, агар болалар орасида ақли заиф болалар 2 фоизгача учраса, РРС болалар улардан 2-3 марта кўп учрайди. Яъни болалар орасида бу тоифадагилар 6 фоиздан кам эмас. Шунини эътиборга олиб, "Таълим тўғрисида" ги қонун, "Қадрлар тайёрлаш миллий дастури" талабларидан келиб чиққан ҳолда, масалага жиддий эътибор билан ёндошмоғимиз даркор. Бу тоифа болаларни ташхис марказларида тиббий, психологик, дефектологик томонлари жиддий ўрганилиб, ўзларига мос махсус синфларда ўқишларини ташкил этиш зарур. Акс ҳолда, ортиқча, бефойда маблағлар сарфлашга тўғри келади. Бозор муносабатларига ўтиш шароитида эса бу йўл қўйиб бўлмайдиган хатодир.

Камол МАМЕДОВ,
доцент

СИЗ ҚОНУННИ БИЛАСИЗМИ?

Бугун давлатимиз ривожланган фуқаролик жамияти қуриш сари дадил одимламоқда. Бу жараён эса ҳар бир фуқародан ўз ҳақ-ҳуқуқи ва давлати олдидаги бурчларини билишни талаб қилади. Зеро, ҳақ-ҳуқуқини билмаган инсон жамиятда ўз ўрнини топиши ҳам қийин кечади. Шу мақсадни кўзлаб, бугун бу фан мактабларда ҳам жорий этилган. Энди табиий савол туғилади: ўқувчилар бу борада, яъни инсоннинг ҳақ-ҳуқуқларини белгилайдиган "Давлат ва ҳуқуқ асослари" фанини жойларда қай даражада ўрганиптилар?

Шу мақсадда яқинда пойтахтимизнинг Собир Раҳимов туманидаги мактаблар ўртасида "Давлат ва ҳуқуқ асослари" фанидан қонунни биласизми?" деб кўрик-танлов бўлиб, у ўқувчиларнинг билимларини яна бир бор чиғирикдан ўтказди. Танловда 249-, 234-, 29-мактаблар ўқувчилари иштирок этиб, ўзаро беллашдилар. Танлов 5 та шарт асосида ўтказилиб, у ўқувчиларнинг муросасиз беллашувлари остида кечганлиги билан эътиборли бўлди. Танловни туман халқ таълими бўлими ва бошқа мактаблардан келган вакиллар баҳолаб боришди.

Кўрик-танлов сўғида умумий натижаларга кўра, 249-мактаб жамоаси 121 балл билан 3-ўринни, 234-мактаб жамоаси 129 балл билан 2-ўринни, 29-мактаб жамоаси эса 143 балл билан 1-ўринни олишга эришди ва шаҳар босқичига йўллангани қўлга киритди.

Дилшода ҲАМДАМОВА

Инсоннинг бахтга эришиши учун катта ишларни амалга ошириши шарт эмас. Зеро, ҳар бир инсон ўзининг халқига фидойилигини кўрсатиб, унинг истиқболли келажагини кўришдек улғу бир истак остида интилишининг ўзи бир бахтдир.

Қамаши туманидаги Амин Умарий номидаги 52-ўрта мактаб жамоасини ана шу бахтга эришганлар тоифасига қўйиш мумкин. Бу

лаб келмоқда, ёшлар эса ватанпарварлик руҳида тарбияланиб, эркин фикрлаш, ижод қилиш сирларини ўрганиб улғаймоқда. Жумладан, вилоят радиоси ва телевидение-сига тез-тез мактаб ўқувчиларининг чиқишлари бўлиб туради. Ижод намуналари матбуот саҳифаларида босилиб туради.

Ўтган йили бир гуруҳ америкалик сайёҳлар Амир Темур бобо-мизнинг Шахрисабзда бунёд этган

ўтирган ўқувчи кун келиб депутат бўлади, миллатга тарбия берувчи муаллим бўлади, раҳбар бўлади. Шундай экан, ёш авлод тарбиясига бефарқ қараб бўлмайди. Бу вазифани адо этиш учун эса ҳар бир билим маскани моддий ва маънавий базага эга бўлиши керак. Бу борада ҳам бир қатор ишларни амалга оширдик. Мактабимиз ўз хусусий бюджетига эга. Кўпгина танловлар ўтказамиз, моддий рағ-

КЕЛАЖАККА ЭЛТУВЧИ ЙЎЛЛАР

мактабда таълим олиб, вояга етаётган ўғил-қизларнинг олий ҳамда ўрта махсус билим юртларига юқори баллар асосида қабул қилинаётганлигини ва бу кўрсаткич йилдан-йилга ошаётганлигидан айтиш мумкинки, таълим бераётган мураббийлар ўз соҳасининг етук билимдонлари ҳисобланади. Улар юртимиз келажаги олдидаги масъулиятини сидқидилдан адо этаяптилар. Бу ерда машғулотларнинг юқори савияда ўтказилиши ҳамда самарадорликка асосланганлиги билан вилоят миқёсида етакчи ўринларни эгал-

Оқсарой обидасини зиёрат этишга келганида бу мактабга ҳам ташриф буюрган эдилар. Ўқувчиларнинг немис ва инглиз тилларида фикрларини равои фифода этишларини кўриб ҳайратларини яшира олмадилар. Юртларига қайтгач, Америка ёшлари ҳаётини ифода этувчи бир қанча китоблар, журналлар, газеталар ҳамда ўқув куролларини юбордилар.

— Ёш авлодни бахтиёр ва комил инсон қилиб тарбиялашда мактаб асосий вазифани ўтайди, — дейди мактаб директори Улаш Бўронов. — Мактаб партасида

батлантириб турамыз. Бу эса ўқувчиларнинг ўқишга бўлган иштиёқини оширади. Ҳар бир мураббийнинг, устознинг олдида қўйган мақсади битта—у ҳам бўлса юртга муносиб юртдошлар тарбиялаш. Бу бизнинг ҳам ниятимиз.

Дарҳақиқат, ана шу истак, ана шу билдирилган ният биз учун, бугунги кун учун асосий мавзу. Зеро, болаларимизнинг келажагдаги фаолияти ҳозир биз бераётган билимларга таянади. Иш сўзда эмас, амалда кўринади.

Шерзод АҲМАТОВ,
"Маърифат" муҳбири

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ МУСТАҚИЛЛИГИНИНГ 10 ЙИЛЛИГИ ОЛДИДАН

Банк, солиқ, молия тизими ҳар қандай давлатнинг ички сиёсатида муҳим ўрин тутати. Аҳолидан, турли мулк воситаларидан тушаётган даромад солиқларидан фойдаланиш жараёни қандай? Банк муассасаларидаги операцияларни амалга оширишда нималарга эътибор қаратилиши керак? Молиялаштириш нималарга асосланади?

Айнан шу тизим учун кадрлар тайёрлаб бераётган Тошкент Молия институтининг мустақиллик йилларидаги ютуқларидан бир шингилни ҳикоя қилишни дилимизга тутдик.

СОВРИНДОРЛИК МАСЪУЛИЯТИ

2000 йилнинг ёз ойларида бир гуруҳ олий ўқув юртлирининг талабалари халқаро Шароф Рашидов хайрия жамғармаси стипендиясини қўлга киритиш учун бўладиган танловга йиғилгандик. Институтимиздан ҳам бир гуруҳ талабалар ўша танловнинг иштирокчилари бўлишса-да, совриндорлик фақат икки кишига насиб қилди: Хе Светланага ва менга.

Атоқли давлат ва жамоат арбоби, таниқли адиб номидаги стипендия совриндорлигининг талаблари: 1-курсдан бошлаб баҳоларнинг фақат “аъло”

бўлиш, камида 2 та илмий мақола эълон қилиш, шунингдек, хорижий тилни мукамал билиш.

Республика миқёсида бу стипендияга лойиқ деб топилган талаба-ёшлар 15 нафар. Шулардан бири сифатида бу номни ҳар жиҳатдан оқлашнинг масъулиятини катта деб биламан.

Дилдора ШОДИЕВА,
кредит-иқтисод факультети
3-курс толибаси

Институт талабаларининг энг кўп вақти кутубхонада ўтади.

Ta'lim va tadbirkorlik

МАРКАЗЛАР

Бюджетдан ташқари маблағ ишлаб топиш мақсадида институтда бир талай мактаб ва марказлар ташкил этилган.

“BANNUR” халқаро бизнес мактаби олий ўқув юртлирига кирувчи абитуриентларни тестга тайёрлайди. Мактаб Англиянинг Бормус университети, коллеж ва бизнес мактаблари билан шартномалар имзолаган.

Молиячи минтақавий бизнес мактабининг асосий мақсади ёшларга тadbirkorlikнинг турли йўналишлари бўйича малака беришдан иборат.

Қимматли қоғозлар бозори мутахассисларини тайёрлаш маркази ЎзР Давлат Мулк қўмитаси қошидаги қимматли қоғозлар бозорини мувофиқлаштириш ва назорат қилиш маркази билан ҳамкорликда ишлайди. Уларнинг дастури 200 соатлик ҳажмда.

Илм-фан маслаҳат ўқув маркази—Молия вазирлиги ва институт ўқув дастури базасида ҳисобчи, бошқарувчи, молия менежери, банк ходимлари ва тadbirkorlik учун ташкил этилган. Семинар ва ўқув курсларини тез-тез ўтказиш назарда тутилган.

Молия қамолоти тadbirkorlik марказида компьютер саводхонлиги, ўзбек ва чет тиллари, бухгалтерия ҳисоби ўргатилади.

Солиқ ташкилотлари учун кадрлар тайёрлаш маркази 1994-95 ўқув йилидан бошлаб фаолият кўрсатмоқда. Бу ерда олий маълумотли аммо ихтисослиги бўйича олий маълумотга эга бўлмаган мутахассислар қисқартирилган ўқув дастурлари асосида қайта тайёрланади.

“Кадрлар тайёрлаш миллий дастури”нинг биринчи босқичидаги вазифалар бўйича институтда қатор ишлар амалга оширилди. Хусусан, Кадрлар тайёрлашнинг Давлат таълим стандартлари, намунавий ва ишчи ўқув режалари, фанлар бўйича намунавий ўқув дастурлари яратилди, дарсликлар, ўқув қўлланмалари ва барча ўқитиладиган фанлар бўйича маъруза матнлари истаганча топилади.

Институтда банк, молия, солиқ лицейлари, банк коллежи, бакалавриатура, магистратура, аспирантура, докторантура, 6 та марказ, бизнес мактаблари ва малака ошириш таълим тизимини такомиллаштиришни таъминламоқда.

Кадрлар тайёрлашнинг кўп босқичли янги тизимига биноан, мана уч йилдирки, бакалаврлар ва магистрлар тайёрланапти. Бу йил илк бор 86 нафар магистрга диплом берилди. Институт илмий кенгаши таркибига вазирликлар, банклар ва хорижий давлатлар турдош университетларининг айрим вакиллари аъзо қилиб киритилган. Бу ўз навбатида ҳамкорлик алоқаларини кенгайтирмоқда.

Институт қошида мутахассислар ва иқтисодчи-педагогларнинг, энг аввало, касб-хунар коллежлари ўқитувчиларнинг малакасини ошириш ва қайта тайёрлаш тизими янгидан ташкил қилинди.

Чет эл турдош университетлари, элчионалари билан илмий, ўқув-услубий ҳамкорлигимиз йилдан-йилга ривожланиб бораётган. Бугунги кунда АҚШ, Германия, Англия, Белгия, Туркия, Япония, Жанубий Корея, Исроил ва бошқа мамлакатлар таълим муассасалари, “Фульбрайт”, “Тинчлик корпу-

си”, “ESI”, “DAAD”, “ANPEKS”, “AK-CELC” каби дунё миқёсидаги дастурлар билан шартномалар асосида илмий-амалий ишлар олиб борилмоқда. Ҳар йили 10 нафардан ортиқ чет эллик профессор-ўқитувчилари машғулотлар ўтказишга жалб қилинмоқда.

Ўқув жараёнига бозор иқтисодиётига оид янги фанлар киритилмоқда ва улар янги педагогик технология асосида ўқитилипти. Чет тилини чуқурроқ ўргатиш, компьютер техникасидан фойдаланиш доимий эътиборимизда. “Интернет” тармоғи улангач, масофадан туриб ўқитиш ишлари бошлаб юборилди. Олимларимизнинг чет эл дастур-

би, моддий базаси ҳам замонавий бўлиши шарт”. Ушбу талабдан келиб чиққан ҳолда институтимизнинг ривожланиш стратегияси, унинг келгусидаги маъқеини қуйидагилар билан белгиланади, деб биламиз:

Биринчидан, билимга чанқоқ, истеъдодли ёшлар билан ишлашда ўқитиладиган фанлар бўйича профессор-ўқитувчиларни эркин танлашга имкон бериш, кредит картчакларини жорий қилиш, шунингдек, тараққий топган давлатларнинг олий ўқув юртлирига бориб ўқишларини янада кўпроқ таъминлашга эришимиз лозим.

ЯНГИЛАНИШ
ВА
ИЗЛАНИШ ЙЎЛИДА

ларидаги фаоллигини Олмония ва Россия мисолида кўриш мумкин. “Бозор иқтисодиёти назарияси ва амалиёти”, “Иқтисодий назария” дарсликларининг тайёрланиб, чоп этилиши бу борадаги ютуғимиздир.

Институтимиз кафедралари филиалларини очиб туғришда турдош касб-хунар коллежлари, Республика Фанлар Академиясининг Академик Институтлари ва ишлаб чиқариш корхоналари билан шартномалар тузилди ва кучга кирди.

«Замон талабига мос мутахассис тайёрламоқчи эканмиз, — деб таъкидлайди Президентимиз, — биринчи навбатдаги, ўқув юртлиримизнинг шакли, қиёфаси ва тарки-

Иккинчидан, профессор-ўқитувчиларнинг савияси ва билимини оширишга барча шарт-шароитлар яратилган. Зеро, улар ўз устида ишламаса, ўз соҳаси бўйича дунёга чиқмаса, тажриба алмашмаса, албатта, бундай ҳолат ўқув жараёнини сусайтиради.

Учинчидан, таълим аввало дарсликдан бошланишини инобатга олиб, уни яратишга тегишли соҳа вакиллари кенг жалб қилиш ва талабаларни замонавий адабиётлар билан тўлиқ таъминлашга эришиш даркор.

Тўртинчидан, институтимизнинг бошқа давлатлардаги олий ўқув юртлири билан алоқасини яна-

Milliy dastur — amalda!

да мустаҳкамлашимиз, ўз ўқитувчиларимиз билан чекланмай, хорижлик мутахассисларни ҳам таклиф қилишимиз керак. Алоқаларнинг ўзаро тенглигини таъминлаш мақсадида, институт мақомини хориждаги олий ўқув юртлири билан тенглаштириш лозим. Институтга “академия” ёки “университет” мақоми берилиши тарафдоримиз.

Бешинчидан, замонавий ўқув мажмуасини қуриш режалаштирилган. Бу борада нобюджет маблағларни кўпроқ ишлаб топишга, чет эл сармоялари, халқаро даражадаги ташкилотлар ва жамғармаларнинг маблағларини жалб этишга эришиш, васийлик ва ҳомийлик ишларини янада кенгайтириш каби масалалар муҳим ўрин тутати.

Олтинчидан, илм-фан ва ишлаб чиқариш интеграциясини янада чуқурлаштириш, Ўзбекистон Республикаси Фанлар Академияси илмий текшириш институтларининг илмий салоҳиятидан кенгрок фойдаланиш, Молия вазирлиги ва унинг жойлардаги бўлимлари, Марказий ва тижорат банклар, солиқ ва сугурта ташкилотлари, шунингдек, бошқа бирлашмалар, корпорациялар, компаниялар ва йирик корхоналар билан ҳамкорликда илмий-амалий, ўқув-услубий ишларни йўлга қўйишимиз даркор.

Зокир Йўлдошев,
Тошкент молия институтининг ректорининг ўқув ишлари бўйича муовини,
профессор, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган халқ таълими ходими.

Tadqiqot

чуқурлаштиришда, қимматли қоғозлар бозорини ривожлантириш, уни аҳоли ўртасида тақсимлаш, сармоядорларнинг бўш турган маблағларини жалб этиш, уларнинг бу бозорга бўлган қизиқишини фаоллаштириш, бозор қатнашчиларига бериладиган имтиёزلарни ўрганиш талаб этилади. Давлат мулк қўмитаси ва қимматли қоғозлар би-

Магистратура босқичини бу йил 86 нафар йигит-қизлар диссертация ҳимояси билан якунлайдилар. Бунинг учун институт томонидан зарурий шарт-шароитлар муҳайё этилган. Кутубхона, компьютер ва “Интернет” тизимидан фойдаланиш, шинам ётоқхоналар ва ўқув аудиториялари биз ёшларнинг хизматимизда. Энг асосийси—юқори малакали профессор-ўқитувчилар

ва йирик мутахассислар магистрлик диссертацияларига илмий раҳбар этиб тайинланган.

Ўзбекистонда молия бозорини ривожлантириш энг муҳим муаммолардан биридир. Мен “Қимматли қоғозлар бозори, уни Ўзбекистон Республикасида амал қилиши ва ривожлантириш муаммолари” мавзусида илмий изланишимни деярли якунладим. Мамлакатимизда амалга оширилаётган иқтисодий ислохотларни

лан ишлайдиган ташкилотлар, фонд биржалари ва унинг жойлардаги бўлимлари фаолиятини кучайтириш лозим. Мақсадим, республикамизда эндигина шаклланаётган қимматли қоғозлар бозори фаолиятини шакллантириш, молия бозоридаги мавжуд муаммоларни илмий изланишлар орқали ўрганиб, унинг ечимини топишдир.

Шерали СУЛТОНОВ,
институтнинг 2-курс магистранти

Abiturientlar diqqatiga

Ўтган йилги тест натижалари бу институтда қуйидагича қайд қилинди

Код	Таълим йўналишлари	Фанлар (балл)	Қабул режаси		Аризалар сони	Ўтиш бали	
			гр.	ш		гр.	ш
1020	Молия	Ўзбек тили (1,1) Чет тили (2,1) Математика (3,1)	60	76	175	125,2	51,2
1039	Касбга ўргатиш (иқтисодиёт йўналиши бўйича)	Ўзбек тили (1,1) Чет тили (2,1) Математика (3,1)	20	28	87	102,4	69,3
1048	Банк иши	Ўзбек тили (1,1) Чет тили (2,1) Математика (3,1)	110	163	1169	173	146,7
1049	Солиқ, сугурта	Ўзбек тили (1,1) Чет тили (2,1)	75	105	757	172,8	148,8

ҚИММАТЛИ ҚОҒОЗЛАР БОЗОРИ

География аниқ, илмий фундаментал ва методологик йўналишга эга фандир. Бугунги кунда иқтисодий ва социал география бўлимидан ижтимоий география илм-фани тизимига ўтиш мақсадга мувофиқдир. Табиий географиянинг ҳам ижтимоий ҳаёт билан чамбарчас боғлиқлигини эътироф этадиган бўлсак, география илмида табиий ва ижтимоий соҳаларнинг ҳам бир-бири билан занжир халқалари каби боғлиқлиги ойдинлашади.

Ижтимоий география тизимнинг таркибига, аввало, табиий география компонентлари, аҳолининг жойлашиши, ҳолати, sanoat ва қишлоқ хўжалиги, агросаноат мажмуалари, транспорт ва энергетика тизимлари, майдони, ишлаб чиқариш корхоналари ва ҳоказолар киради. Географик муҳитнинг аниқ табиий шароит ва ресурслар ҳамда ижтимоий географиянинг бошқа фанлар билан узвий боғлаб турувчи ўзига хос хусусиятларини ва объектив қонуниятларини таҳлил қилиб чиқиш лозим.

Хўжалик инфратузилмасидаги бирлашган жамият таркибига умумий ва минтақавий хусусийлик — табиий, социал, иқтисодий, технологик ва методологик шароитлар ҳисобга олинади. Бунда ижтимоийлашган воқеа-ҳодисаларнинг такомиллашуви ўрганилади ва тадқиқ этилади.

Хўжалик инфратузилмасидаги бирлашган жамиятнинг ривожланганлик даражасини аниқлаш ўта динамик ва баҳсли бўлиб, инсон омили унда асосий мезондир. Зеро, табиий, ижтимоий шароит ва омиллар инсон онгига у ёки бу даражада таъсир этади. Соф иқти-

содий кўрсаткичлар билан эндиликда муайян майдонни, айниқса, унинг аҳолиси ривожланганлик даражасини аниқ ифодалаш қийин. Шунинг учун халқнинг яшаш шароитини ва онгини, унинг ижтимоий, руҳий-маънавий ва моддий даражасини унинг баркамоллиги билан белгилаш мақсадга мувофиқ бўлади. Дарҳақиқат: "Агар иқтисодий ўсиш, тараққиёт жамиятимиз танаси бўлса, маънавият, маърифат ва сиёсий онг етуқлиги унинг руҳи ва жонидир", деган эди Президентимиз Ислам Каримов. Ишлаб чиқариш кўла-

роитига, соғлиғига, янгиликларни қабул қилиб олиш малакасига, ижтимоий, руҳий-маънавий баркамоллигига, яъни бир сўз билан айтадиган бўлсак — "Ақл қонунияти"га боғлиқдир. Шунинг учун, география фани замон ва макон талабидан келиб чиқиб, ижтимоийлаштирилиши керак.

География илм-фани замон талабига мос ҳолда такомиллашиши, XXI аср ижтимоий ҳаётига, табиатига, жамиятига ижтимоийлашган ҳолда кириб бориб, ўз ўрнини топиши лозим.

Табиий география фанла-

ГЕОГРАФИЯНИ ИЖТИМОЙЛАШТИРИШ

ми ва суръатларини белгилашда экологик тангликнинг келиб чиқиши ёки бартараф этиш йўллари, ишлаб чиқариш воситаларининг ҳолати ёки бошқарув механизмидан эмас, балки кишиларнинг руҳий-маънавий ҳолатидан ахтармоқ лозим. Шунинг учун иқтисодий ва социал географиянинг тадқиқот объектига, таърифига замон ва макон ила илмий фундаментал нуқтаи назардан аниқлик киритиш вақти етди. Қолаверса, ҳар бир мамлакат халқининг жаҳон ҳамжамиятидаги ўрни, маконда аҳолининг сони эмас, унинг сифати "оқибат" қонуни эмас, "сабаб" қонуни муҳим аҳамият касб этмоқда. Аҳолининг сифати эса унинг саводхонлигига, умумий ва махсус билим даражасига, турмуш ва овқатланиш ша-

ри — табиий руҳий компонентларни, комплексларни, инфратузилма ҳолида ва унинг воқеа-ҳодисалари ўзгариш жараёнларини, таркибини, моҳиятини ўрганади, тадқиқ қилади. Ижтимоийлашган география эса унинг табиий ва ижтимоий тизимдаги ўзаро боғлиқлиги, таъсирини бирлик қонуниятида ўрганади ва тадқиқ этади. Масалан, ижтимоий география — табиий ресурсларнинг тўлиқ ўзлаштирилиши ва атрофлича ўрганилиши; табиий география эса ўз навбатида, бирлик жамияти хўжалик фаолияти таъсиридаги табиий комплексларни тадқиқ этишни ва шу сабабли табиий география фанлари тизими ҳам ижтимоийлашган фанлар тизими билан илмий комплекс, инфратузилмалар моделда бўлиши-

Taklif

ни замон тақозо этмоқда. Ўз навбатида, уларнинг ўзаро алоқадорлиги натижасида янги фан соҳалари, тармоқлари ҳам ривожланмоқда. Майдон ишлаб чиқариш комплекси, инфратузилмасини моҳиятан ўрганиш жараёнида ёки хўжалик фаолияти таркибий тузилиши ривожланаяпти. Зеро, география илм-фанда тарихан кўҳна, мумтоз фан сифатида ривожланиб келаётганлигига қарамасдан, ҳамон замонавий фандир.

Коиносферанинг табиати, жамияти, ижтимоий руҳий ҳаётнинг ўзаро таъсири натижасида ижтимоий география, табиий, иқтисодий, социал, экологик, маънавий, технологик, методик каби йўналишларни ҳам ўз ичига олиб, ижтимоий география фанлари тизимига айланди. Натижада ижтимоий география фанлари тизимининг табиий ва бошқа ижтимоий илм-фанлар, техника, методология фанлари билан ҳам илмий алоқаси ривожланмоқда. Масалан, геология, тарих, физика, кимё, математика, биология ва микробиология фанлари билан шундай алоқа кўзга ташланмоқда. Мазкур фанлар билан илмий-амалий ҳамкорлик тадқиқотларини янада ривожлантириш, такомиллаштириш ва бу билан мамлакатимизда ижтимоий, табиий фанлар алоқаларини XXI аср талабига ривожлантириш талаб этилмоқда. Ижтимоий география Ватанимиз майдонида ишлаб чиқариш кучларини, муносабатларини тубдан ўзгартириб, улар ўртасида узвий алоқа ўрнатишга хизмат қилади.

Сайидакбар БОКИЕВ,
доцент

УСТОЗЛАР ХИСЛАТИ

Ўқитувчи ўқувчини, ўз навбатида, ўқувчи ўқитувчини ҳам баҳолайди. Бу бор гап. Зеро, билимдон, хушмуомала, камтарин ўқитувчилар ҳамиша шогирдларининг ҳақли эҳтиромига сазовор бўладилар. Шунингдек, кузатувчанлик ўқитувчи-устоз фаолиятида асосий сифатлардан саналиб, ўқувчиларнинг фанга қизиқиши ва ўзлаштириш даражаси ошишига хизмат қилади. Ўқувчилар ҳар хил бўлади. Бир хиллари қизиқиб тинглаб, ўтилган дарсни ўзлаштиришга ҳаракат қиладилар. Айримлари эса, умуман парвои палак, қобилиятсиз бўладилар. Ўқитувчидан бундай ўқувчилар билан алоҳида ишлаш талаб этилади.

Ташкилотчилик қобилияти ҳам ўқитувчидаги муҳим сифатлардан ҳисобланади.

Ўқувчиларнинг ўқитувчига нисбатан ҳурмати унинг ташкилотчилиги туфайли ҳам шаклланади. Устоз сўзининг қуввати ташкилий ишларда аниқ кўрсатмалар бериб, унинг тўла амалга ошишида намоён бўлади.

Юқорида қайд этилган хусусиятлар миллий педагогикамизнинг асосини ташкил қилади. Абу Райҳон Беруний ёзганлар: "Бизнинг мақсадимиз ўқувчини толиқтириб қўймасликдир, ҳадеб бир нарсани ўқийвериш зери-карли бўлади ва тоқатни тоқ қилади. Агар ўқувчи бир масаладан бошқа бир масалага ўтиб турса, у худди турли бог-роғларда сайр қилгандек бўлади, бир богдан ўтар-ўтмас бошқа бог бошланади. Киши уларнинг ҳаммасини кўргиси ва томоша қилгиси келади. Ҳар бир янги воқеа-нарсани кишига роҳат бағишлайди". Бунда мутафаккир ўқитишнинг фаол усулини таклиф қилади.

Козимбек СОЛИЕВ,
Тошкент кимё-технология
институтининг
1-курс магистри

Тошкентда Имом ал-Бухорий халқаро жамғармаси томонидан ташкил қилинган "Аждодларимизнинг қўлёзма меросини тўплаш, илмий ўрганиш ва нашр этиш муаммолари" мавзuida илмий-амалий анжуман бўлиб ўтди. Анжуманни Жамғарма бошқарувининг раиси, профессор З.Мунавваров очди. Унда 30дан ортиқ манбашунос, шарқшунос, тарихчи ва филологлар иштирок этдилар. Илмий-амалий анжуманга тақдим қилинган маърузаларнинг баёни Имом ал-Бухорий халқаро жамғармаси томонидан нашр қилинган "Қўлёзмалар — дурдоналар" номли тўпламга киритилди. Қўрилган масалалар кўлами жуда кенг бўлса-да, бироқ уларнинг бари аждодларимизнинг нодир қўлёзма меросини

МАНБААШУНОСЛИК ХУСУСИДА

ўрганиш ва сақлаш билан чамбарчас боғлиқдир.

Ўзбекистон — ҳам Ўрта Осиё халқлари, ҳам жаҳон тамаддунига оид сақланиб қолган қўлёзма ва босма манбалар сони бўйича дунёдаги энг бой ўнта давлатлар қаторига киради. Республикамиз илмий, ўқув ва маърифий муассасаларида жамланган қўлёзма ва нодир тошбосма манбалар сони 100000 дан ошадиган.

Қўлёзма манбаларни ўрганиш бўйича Ўзбекистонда катта ишлар қилинган. Бироқ уларни сақлаш билан боғлиқ йиғилиб қолган муаммолар имкон қадар зудлик билан ҳал этишни тақозо этмоқда. Фақат тегишли кадрлар тайёрлаш орқали бу муаммони ҳал қилиш мумкин. Бундай савобли иш билан Тошкент давлат шарқшунослик институти ва Тошкент Ислам университетининг каби олий ўқув юртлири шуғулланмоқдалар.

Ўзбек халқи ёзма меросининг умумий каталогини яратиш — манбашунослик фани олдида турган долзарб вазифалардан бири.

Мухтасархон КАРИМОВА

МИЛЛИЙ ИФТИХОР ВА МАЪНАВИЙ ТАРБИЯ

Ўқув-тарбия жараёни янада такомиллаштиришда маънавий тадбирларнинг аҳамияти улкандир. Бундай тадбирлар, хусусан, аниқ фанларни ўқитишда улар тарихдан таълим бериш билан боғлаб олиб борила янада яхши самара беради.

Буюк олимлар ва математика тарихига доир маълумотларни математика дарсларида ва дарсдан ташқари машғулотларда мунтазам тушунтириб бериш мумкин. Бундай жараёнларда математика ўқитувчиси она-Ватанимизнинг тарихи жуда қадимий эканлиги, қадимдан Ватанимизда фан ва маданият юксак тараққиётга эришганини ўқувчиларга ҳар тарафлама тушунтириб бериши керак. Бу даврларда кўплаб ватандош олимларимиз нафақат математика, балки ер илми, тиббиёт, кимё, фалсафа илмлари, сейсмология, изланишларга боғлиқ кашфиётлар қилишгани ҳақида маълумот бериш зарурдир. Бу кашфиётлар дунё фани-

нинг тараққиётига ҳам катта таъсир кўрсатганини ўқувчиларига батафсил тушунтириш керак. Қайд этилган маълумотлар ўқувчиларнинг Ватанга муҳаббатини оширади, аждодларга иззат-ҳурмат ҳисларини тарбиялайди.

Муҳаммад Хоразмий, Абу Носир Форобий, Абу Райҳон Беруний, Хўжаандий, Абу Али ибн Сино, Умар Хайём, Насриддин Тусий, Мирзо Улуғбек, Али Қушчи сингари буюк олимлар мураккаб шароитларда илм билан шуғулланишган. Қаршиликларга қарамасдан, илм йўлида учраган барча тусиқларни мардонавор енгиб, одамшумул, ихтиролар қилишган, бебаҳо илмий мерослар қолдиришган.

М.Аҳадованинг "Ўрта Осиёлик машҳур олимлар ва уларнинг математикага доир ишлари" номли асарида қайд этилишича, Ўрта Осиё математиклари бир қанча фундаментал кашфиётлар қилганлар. Ота-боболаримиз томонидан яратилган илмий бойликлар маш-

хур олимларимиз ташаббуси билан нашр этилиб, ўрганиб келинмоқда. Ўсиб келаётган ёш авлодни, мактаб ўқувчиларини мана шу асарлар билан таништириш уларнинг дунёқараши, билим савиясини кенгайтиради.

Математика ўқитувчиси дарс вақтида мавзуга боғлиқ бўлган математик тушунчаларнинг пайдо бўлиши, уларнинг ривожланиб бориши ва бу соҳада

Ўрта Осиёлик математик олимларнинг хизматини

таъкидлаб, дарсдан ташқари машғулотларда, масалан, математика тўғрақларида аллоамаларимизнинг ижодларидан кенг фойдаланиши мумкин. Математикага доир деворий газеталар ташкил этиб, уларни қизиқarli математик мавзуларга ёки машҳур олимларнинг ижодларига бағишлаш жоиз. Буюк математик олимларнинг туғилган кунлари бағишлаб ўтказиладиган кечалар эса жуда катта тарбиявий аҳамиятга эга. Шу билан бирга ўқитувчилар ўз ўқувчилари олдида: "Сиз

бой тарихий меросга эгасиз, таълим-тарбия олиш учун ҳар тарафлама имконият яратилган бугунги кунда жамиятга қандай хизмат қилмоқчисиз?" деган саволни қўйишга ҳақмидирлар.

Бундай узлуксиз боғлиқлик, албатта, бўлажак мутахассислар тайёрлашда ўз самарасини беради. Айниқса, мамлакатимиз фани, маданияти, маорифи ва уларнинг жаҳон фани ва маданиятига таъсири ўқувчилардаги маънавий онгини ривожлантиради. Шунинг билан бирга, улуғ олимларимиз илмий ишлари натижалари ўтмишда ва ҳозирда дунё фанида ўз ўрни ва салмоғига эга экан, биз ҳам ўтмиш аждодларимиздек илмда, ижодда, ижтимоий ҳаётда мустақкам ўрни-мизни топишимиз лозим, деган ҳулосани чиқаришга тўртки беради.

Холбўта ТўРАКУЛОВ,
Жиззах Давлат педагогика институти педагогика факультети декани,
техника фанлари доктори, доцент,
Ширин ТОҒАЕВА,
ўқитувчи

КУМУШБИБИ НОЛАСИ

Отабегим, "бегим" дедим, Сизни суйдим,
Марғилоннинг мардларидан ортиқ кўйдим.
Севавердим, сева - сева ёмон куйдим,
Эй, ёронлар, йигитларнинг бегин суйдим.
Отабегим! Қанча куйдим, ўзим билдим,
Юрагимдан зардоб окди, ҳазил билдим,
Бевақт ўлим - заҳар берди, хазон бўлдим,
Эй ёронлар, йигитларнинг бегин суйдим.
Майли, дейман, гардуни дун дунё экан,
Азалдан ҳам бир яхшига ёмон экан,
Меҳрсиздан меҳр кутманг - қалби тикан,
Эй, ёронлар, йигитларнинг бегин суйдим.

ҚАЛБ НИДОСИ

Бахт не, бахтсизлик не, сезмоқ истасанг,
Маънос кўзларимга бир боққил, жоним.
Нечун ёнганимни билмоқ истасанг,
Ҳижрон шаробидан бир тотгил, жоним.

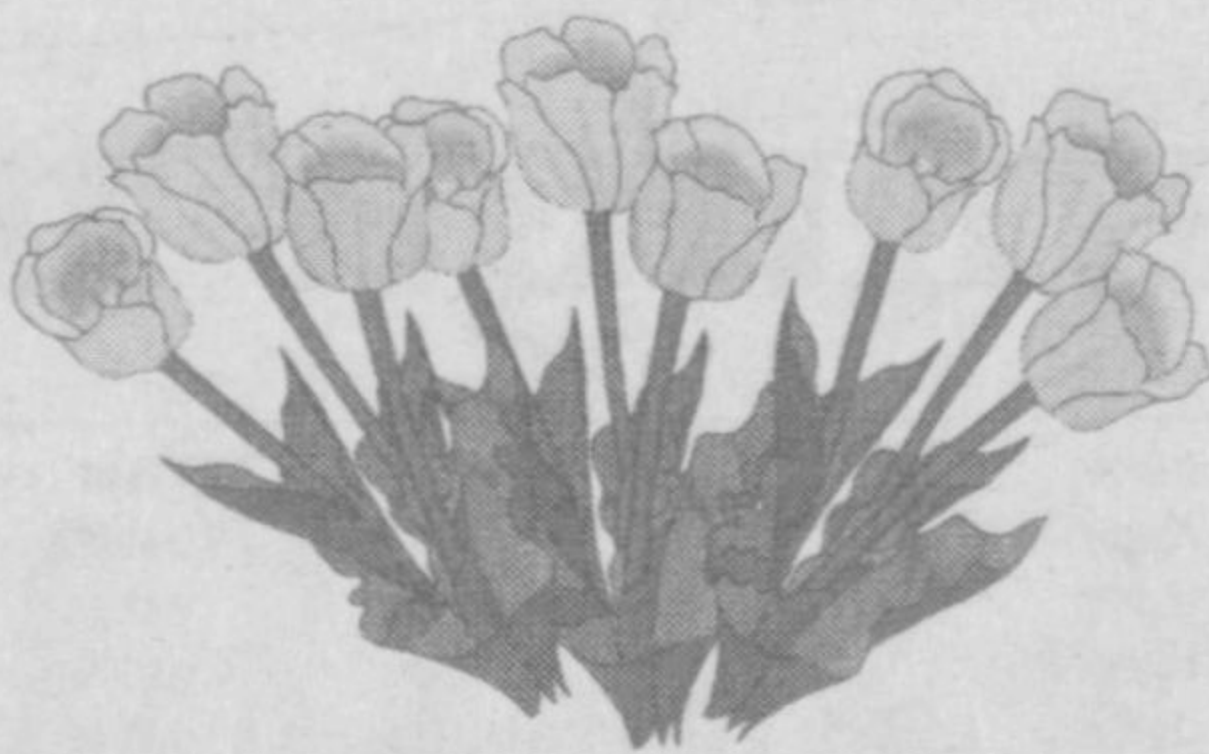
Бахтим - ёниб, ёниб севолганимда,
Бахтсизлигим - севиб, йўқотганимда.
Сени - ўзгага ёр, умидвор қилиб,
Севгим ардоқламай, танг қолганимда.

Жоним, меҳр нима, муҳаббат нима,
Билмоқ бўлсанг агар, кўзларимга
Муҳаббат ширинми - ачиқми дема,
Татимоқ истасанг, сен ҳам севиб боқ.

Эй кўнгил, фалакка оҳинг етишсин,
Висолнинг қадрига зорлар етишсин.
Тилагим дунёда бор бўлсин севги,
Ташна қалб интилиб, бахтга етишсин.

Т.ТУРДИЕВА

БИРИНЧИ
ЎҚИТУВЧИМГА

Маърифатдан сўзлаган,
Нурли йўлни кўзлаган.
Бизларга бахт излаган,
Биринчи ўқитувчим.

"Сизлар ўғил-қизим" деб,
Эркалатиб "қўзим" деб,
Хат саводни ўргатган,
Биринчи ўқитувчим.

Онамиздай меҳрибон,
Қалб тўрини очибон,
Хар ёмондан асраган,
Биринчи ўқитувчим.

Нигора КАРИМОВА

ФАСЛИ

Ko'ngil bitiklari

НАВБАҲОР ЎЛДИ

(Фурқат ғазалига муҳаммас)

Яна чирой кўрсатди қир, даралар, бўстонлар,
Табиат ноз-неъматин бизга қилди эҳсонлар.
Арзир илҳом жўш уриб ёзсақ шеър дostonлар.
Фасли навбаҳор ўлди кетибон зимистонлар,
Дўстлар, ғаниматдур, сайр этинг гулистонлар.

Бундан ортиқ бўлурми барча жонзодга карам,
Турли гуллар очилиб атроф чиройлик бирам.
Сайёҳатга бирликда чиқишайлик кел, жўрам,
Субҳидам тушиб шабнам, бўлди сабзалар хуррам,
Гул уза томиб кам-кам ёғди абри найсонлар.

Мафтун этар гўзаллик ой, кўёшни, юлдузни,
Чорлар ўзига боғлар севишган йигит, қизни.
Маст бўласан, дўстгинам, тўйиб ичсанг қимизни.
Настарин ювиб юзни, ёсумон тузиб ўзни,
Наргис очибон кўзни интизори ёронлар.

Ялпиз, равоч, лолани севиб олдим қаламга,
Кўзикорин, замбуруғ териб бордим боламга.
Турли заҳар ва офат таралмасин даламга.
Бу саҳар эдим уйғоқ, ўт туташти оламга,
Тоғлар чекиб ларза, титради биёбонлар.

Наврўз учун сумалак, кўк сомсаю ҳалим тахт,
Барча жамдир, эй соқий, даврага кел, суз қадах.
Жонзод ҳам шод, ариқдан эшитилади вақ-вақ.
Қумрилар қилиб ку-ку, булбул айлабон чаҳ-чаҳ,
Сара гул уза доим тортар оху афғонлар.

Кўп учратдим тошбақа, чигирткаларнинг васлин,
Фаланг қурт ва неки бор кўпайтирмоқда наслин.
Минг-минг йиллаб ҳар бир жон сақлаб қолади аслин.
Булбул ўқуғоч йиғлаб субҳидам хазон фаслин,
Гунча қон ютуб, юз чок этти гул гирибонлар.

Турналар арғумчоқдек учиб ўтар, кўк равшан,
Кўй, сигирлар ўтлайди, ўйнаб кишнайтиди саман.
Баҳор, фасллар ичра аъло, ардоқли сенсан.
Кечтилар вафо аҳли қолмайин тутуб савсан,
Кийди кўк қилиб сунбул зулфини паришонлар.

Тўра, замона яхши, кулган иқболу бахтим,
Лекин ўтмишда азоб кўриб яшади халқим.
Фурқатнинг бу сўзига жондан ачинар ҳарким:
"Куймасин бу савдода не учун димоғимким,
Ранжу ғуссада доно, кечса шод нодонлар".

Тўра ЖУМАН.

СИЗГА

Сизни кўрсам юрагим қувончга тўлар,
Сизни десам тилларим болга айланар.
Чехрангиз нуридан эрийди кўнглим,
Дилимга озорлар етказманг, бегим.

Не қилсам сизни деб қилдим мен фақат,
Гоҳ йиғлаб, гоҳида кулдим мен фақат,
Сиз ҳам аразимга қилинг-да тоқат,
Дилимга озорлар етказманг, бегим.

Умр ўтар аммо, муҳаббат ўтмас,
Сиз солган соғинчлар юракдан кетмас,
Сизсиз менинг бирор куним ҳам ўтмас,
Дилимга озорлар етказманг, бегим.

Фотима ПЎЛАТОВА,
Миробод туманидаги 110-мактаб муаллимаси

ТЎРТЛИКЛАР

Товусдай товланар ранг - баранг ҳаёт,
Кимлар имиллайди, ким қоқар қанот.
Боқий эмас экан умрлар, э - воҳ,
Тошбақа юришдан не фойда, ҳайҳот!

x x x

Бошга қиров қўнмиш қирқ беш ёшимда,
Лек, ақл - идроким тиниқ бошимда.
Тўрт муча соғ эса, соч оқи нима?
Иқбол кулиб турар менинг қошимда.

x x x

Юз йиллик умрни кўрдилар ўлчаб,
Тоши енгил келди, хира бўлди таъб.
Эзгулик кашф этган қирқ йиллик умр,
Ундан устун чиқди неча марталаб.

Расулжон ЮНУСАЛИЕВ,
нафақадаги ўқитувчи, Бекобод туманиИСТИҚЛОЛ
ТЕРМАЛАРИ

Худойим берса қулига,
Ўнггариб кўяр йўлига.
Қиличдай чебар тил берсин,
Дўмбира тутган улига.

Ё пирларим деб айта-я,
Сўзларни сўзга мата-я.
Кўкайимдаги шовқинлар
Тинч кўймас мени қайта-я.

Гапни ковласанг, гап келар,
Кўхна дунёнинг тубидан.
Дўмбирам, айтсак не бўлар,
Вужудинг Олло чубидан.

Торинга сўзни ошлайлик,
Энди ғамларни ташлайик.
Мустиқил Ватан нақлини
Дўмбирам, энди бошлайик.

Ўғлон бўлсанг элингни сев,
Эрам, Чамбилбелингни сев.
Янтоқ, хўврай гулингни сев.
Чиялидай чўлингни сев.

Бу чўлларда тилла буғдой,
Кўринади улкан қирдай.
Ййловлари ўрам-ўрам,
Тенг бўлолмас боғи эрам.

Қанча гўзал жойлари бор,
Наъра тортган сойлари бор.
Қийиқ кўзли, бодом қабоқ,
Қизжипакдай ойлари бор.

Ўғлонлари шер панжали,
Кўрасиз-да келса ҳали.
От минганда қийғирдайин
Туришига балли, балли.

Тўрғай энар гиша-гиша,
Айналайин пастга туш-а.
Тилгинангни сайрат, жўш-а,
Ҳаммамиздан ўзинг пеш-а.

Хур кўшиқлар суяр дилим,
Тўрғайларга тенглаш тилим.
Айланайин озод элим.
Сулув чўлим, сулув чўлим.

Ўғлон бўлсанг элингни сев,
Чиялидай чўлингни сев.
Нормурод ДИЁР,
Чироқчи туманидаги
104-мактаб
ўқитувчиси

БАҲОР

Мудроқ кўзларини очади замин,
Намхуш кўкрагига босар майсани.
Булутлар шодаси сузади вазмин,
Томчилар шўх куйи тутар далани.

Яшил ранг нигоҳин тикиб табиат,
Ёмғир сувларига чайр юзини.
Меҳрдан яралган бойчечак — ҳайрат,
Кўзимга суртаман кўклам қизини.

Куртак аллалаган яшил япроқлар,
Мағрур қарашида уйғоқ бир сукут.
Тонгнинг нашъасини булбул ардоқлар,
Юракда ёлқинли, ғалаёнли ўт.

Баҳорим, соғинчим сочдим пойингга,
Дийдоринг майини ичдим сипқориб.
Сен — дунё бахтининг мўъжаз бўлаги,
Сенга пешвоз чиқдим музларни ёриб.

Замира ЖОВЛИЕВА,
ЎзМУ журналистика факультети
1-босқич талабаси

Фарғона Вилоятида тест якунлари

Фарғона вилояти олий ва ўрта махсус билим юртларига абитуриентларни тайёрлашда ўзига хос хусусиятга эга бўлган ҳудуд ҳисобланади. Вилоятда учта олий ўқув юрти ва битта филиал (2-Тошкент тиббиёт институтининг филиали), 17-ўрта махсус билим юрти ва 850 дан ортқ мактаб мавжуд. Кўриниб турибдики, вилоят абитуриентлар салмоғига кўра, катта салоҳиятга эга. Бу фикр республиканинг нуфузли олий ўқув юртларига Фарғона вилояти мактаб ва лицейларида таълим олиб, ўзининг билими ва ақл-идроқи билан тест синовларида юқори балл тўплаб ўқишга кирган ўқувчилар сони кўплигида ҳам ўз тасдиғини топади. Масалан, Тошкент юридик институтига - 53 та, Жаҳон иқтисоди ва дипломатия университетига - 20 та, Ўзбекистон жаҳон тиллар университетига - 79 та, Ўзбекистон миллий университетига - 54 та, Тошкент давлат шарқшунослик институтига - 33 та абитуриент ўқишга қабул қилинди.

Жумладан, 2000 йил тест синовларининг таҳлили шуни кўрсатадики, Фарғона вилоятидаги олий ва ўрта махсус ўқув юртларига 30101 абитуриент ўқиш истагини билдириб, ҳужжат топширган. Улардан 14583 таси олий ўқув юртларининг кундузги бўлимларида, 4059 таси сиртки бўлимларига ўқишга кириш учун тест синовларида иштирок этганлар. 12268 нафари Фарғона вилоятининг мактабларини тугатган ўқувчилар, 2315 нафари эса Республиканинг бошқа вилоятларидан келган абитуриентлардир.

Тест натижаси бўйича вилоятда 3142 абитуриент тест синовини ижобий топшириб олий ўқув юртига кириш имтиёзини кўлга киритди, 2626 таси Фарғона вилоятдан, 516 таси эса бошқа вилоятлардан келган ўқувчилардир.

Фарғона вилояти абитуриентларининг жавоблар самарадорлиги 1998 йилда 41.84 фоиз ни ташкил этиб, 8-ўринга, 1999 йилда 35.57 фоиз ни ташкил этиб, 7-ўринга ва 2000 йилда 32.40 фоиз ни ташкил этиб, 9-ўринга тўғри келади.

Фанлар бўйича абитуриентлар жавоблар самарадорлиги, шу билан боғлиқ билим савияси ва Республика бўйича ўрни 1999 йил натижалари билан таққосланган ҳолда куйидаги 1а, 6-жадвалда келтирилган.

1 а.-жадвал.
Фарғона вилояти абитуриентларининг фанлар бўйича жавоблар самарадорлиги (Ўзбек гуруҳлари)

Фанноми	2000			
	Самар.	Ўрин	Самар.	Ўрин
Ўзбек тили ва адабиёти	33.45	4	29.63	2
Математика	33.31	11	32.58	12
Физика	27.55	11	26.93	11
Биология	37.87	10	34.21	10
Кимё	37.29	8	33.96	5
Тарих	41.02	4	33.08	6
География	45.32	5	41.40	5
Инглиз тили	38.85	6	33.46	11
Немис тили	28.84	7	27.54	11
Француз тили	32.21	8	31.23	6

1 б.-жадвал.
Фарғона вилояти абитуриентларининг фанлар бўйича жавоблар самарадорлиги (Рус гуруҳлари)

Рус тили ва адабиёти	2000			
	Самар.	Ўрин	Самар.	Ўрин
Ўзбек тили ва адабиёти	42.81	9	39.64	9
Математика	40.04	7	37.96	7
Физика	28.25	8	28.14	11
Биология	39.41	13	37.40	12
Кимё	32.21	13	31.76	13
Тарих	36.85	9	35.74	7
Инглиз тили	48.29	7	44.87	9
Немис тили	38.91	4	40.56	3
Француз тили	35	6	30.20	9

Кўриниб турибдики, ўзбек гуруҳларида ўзбек тили ва адабиёти, кимё, француз тили фанларидан тест синовида ўсиш содир бўлган. Лекин тарих, математика, инглиз тили ва немис тили фанларидан 1999 йилга нисбатан пасайиш содир бўлган. Бунинг сабаби мактабларда ўқитувчиларнинг етишмаслиги, фанлар бўйича дарслик ва қўлланмалар билан етарлича таъминланмаганлик, кутубхоналарда тест тўпламлари бўлган "Ахборотнома"ларнинг йўқлигидир. Мактаблардаги амалий машғулотларда кўргазмали курулларнинг етишмаслиги, лингфон хоналари ва лабораторияларнинг жиҳозланиши замон талаби даражасига жавоб бермаётганидир.

Вилоятда фанлар бўйича юқори самарадорликка эришган туманлар худди шу кўрсаткичга эришган республикадаги бошқа туманлар билан таққослаб чиқилди. Бунда Бувайда тумани она тили ва адабиёти фанидан, Учкўприк тумани кимё фанидан яхши натижаларга эришган (2-жадвал), худди шу йўл билан паст кўрсаткичга эришган туманлар республиканинг бошқа вилоятдаги туманлари билан таққослаб чиқилганда, Қувасой шаҳри она тили ва адабиёти фанидан, Марғилон шаҳри физика ва тарих фанларидан, Ёзёвон тумани инглиз тили фанларидан паст кўрсаткичга эришганлиги (3-жадвал) кузатилди.

2-жадвал.
Республика ва Фарғона вилоятида энг юқори кўрсаткичга эга бўлган туман ва шаҳарлар (Ўзбек гуруҳлари)

Вилоят кўрсаткичлари			Республика туман ва шаҳарлари кўрсаткичлари			
Фанноми	Туманноми	Қатн.	Самар.	Вилоятноми	Туман ёки шаҳарноми	Қатн.
Она тили ва адабиёт	Бувайда тумани	664	32.62	Қашқадарё вилояти	Шарқисабз шаҳри	154
Математика	Кўкчи шаҳри	252	43.10	Бухоро вилояти	Галасийё шаҳри	22
Физика	Бувайда тумани	104	30.24	Хоразм вилояти	Хазорасп тумани	70
Биология	Бувайда тумани	172	40.60	Самарқанд вилояти	Каттақўрғон шаҳри	19
Химия	Учкўприк тумани	101	46.18	Самарқанд вилояти	Каттақўрғон шаҳри	21
Тарих	Фурқат тумани	194	35.95	Сурхондарё вилояти	Денов шаҳри	20
География	Данғара тумани	66	48.91	Бухоро вилояти	Жондор тумани	31
Инглиз тили	Кўкчи шаҳри	342	43.11	Бухоро вилояти	Когон шаҳри	40
Немис тили	Ўзбекистон тумани	144	36.88	Жиззах вилояти	Фориш тумани	37
Француз тили	Ёзёвон тумани	43	37.14	Бухоро вилояти	Ромитан тумани	34

3-жадвал.

Республика ва Фарғона вилоятида энг паст кўрсаткичга эга бўлган туман ва шаҳарлар (Ўзбек гуруҳлари)

Вилоят кўрсаткичлари			Республика туман ва шаҳарлари кўрсаткичлари			
Фанноми	Туманноми	Қатн.	Самар.	Вилоятноми	Туман ёки шаҳарноми	Қатн.
Она т. ва ад.	Қувасой шаҳри	233	25.39	Самарқанд вилояти	Каттақўрғон шаҳри	22
Математика	Ёзёвон тумани	167	28.36	Навоий вилояти	Томди тумани	28
Физика	Марғилон			Сурхондарё	Бандишон	

Биология	шаҳри Қувасой	83	23.90	вилояти Навоий	тумани Конимех	35	21.27
Химия	шаҳри Қувасой	45	28.09	вилояти Сирдарё	тумани Оқритин	40	26.46
Тарих	шаҳри Марғилон	35	28.33	Корраалполю-тон Респ.	Тахталош шаҳри	31	21.86
География	Олтиариқ тумани	191	29.42	Сурхондарё вилояти	Қувасой тумани	19	27.19
Инглиз тили	Ёзёвон тумани	19	35.38	Сирдарё вилояти	Ш.Рашидов тумани	21	28.84
Немис тили	Фарғона тумани	76	23.21	Жиззах вилояти	Дўстлик тумани	37	22.82
Француз тил.	Фарғона тумани	83	23.26	Сирдарё вилояти	Мирзабод тумани	17	19.12
		37	26.73			21	20.77

Статистик ишланмалар асосида Фарғона вилоятидаги олий ўқув юртига тест имтиҳони топширган абитуриентларнинг барча фанлар бўйича натижалари ҳисоблаб чиқилди. Уларнинг туманлар бўйича рейтинг кўрсаткичи куйидаги 4-жадвалда берилган.

4-жадвал.

Фарғона вилояти туманлари ва шаҳарларнинг рейтинг (Ўзбек гуруҳлари)

Тарт.ном	Шаҳар ва туманлар номи	Самарадорлиги
1	Бешариқ шаҳри	33.60
2	Бувайда тумани	32.07
3	Ўзбекистон тумани	31.04
4	Фурқат тумани	30.87
5	Учкўприк тумани	30.74
6	Данғара тумани	30.62
7	Сўх тумани	30.33
8	Тошлоқ тумани	29.93
9	Бешариқ тумани	29.84
10	Яйпан шаҳри	29.43
11	Кўкчи шаҳри	29.40
12	Охунбобоев тумани	29.03
13	Бағдод тумани	28.94
14	Риштон тумани	28.77
15	Фарғона шаҳри	28.07
16	Киргули тумани	28.00
17	Ёзёвон тумани	28.00
18	Қува тумани	27.97
19	Олтиариқ тумани	27.87
20	Фарғона тумани	27.22
21	Марғилон шаҳри	27.03
22	Қувасой шаҳри	26.31
23	Риштон шаҳри	26.27
24	Қува шаҳри	26.25
25	Водил шаҳри	25.46
26	Хамза шаҳри	23.86

Фарғона вилояти туманлари ва шаҳарларининг рейтинг (Рус гуруҳлари)

Тарт.ном	Шаҳар ва туманлар номи	Самарадорлиги
1	Қува шаҳри	45.42
2	Бешариқ шаҳри	43.25
3	Бешариқ тумани	38.87
4	Қувасой шаҳри	38.16
5	Хамза шаҳри	37.19
6	Кўкчи шаҳри	36.50
7	Охунбобоев тумани	36.11
8	Киргули тумани	33.40
9	Фарғона шаҳри	33.14
10	Қува тумани	32.64
11	Бағдод тумани	32.60
12	Риштон шаҳри	32.19
13	Данғара тумани	32.02
14	Марғилон шаҳри	31.73
15	Риштон тумани	30.94
16	Ўзбекистон тумани	30.91
17	Фарғона тумани	28.57
18	Бувайда тумани	27.69
19	Учкўприк тумани	27.50
20	Ёзёвон тумани	27.08
21	Фурқат тумани	27.01
22	Олтиариқ тумани	25.73

Вилоят халқ таълими муассасаларининг иш самарадорлиги натижаси бўлган абитуриентларнинг тестга тайёргарлик сифати синчковлик билан ўрганилди ва таҳлил этилди.

Унга кўра, юқори балл (60-100 фоиз) тўплаган иқтидорли абитуриентлар миқдори 1100 дан ортқ. Лекин вилоят халқ таълими бошқармаси ва унинг жойлардаги бўғинларининг асосий диққати 6800 дан ортқ энг паст балл (0-30 фоиз) тўплаган, билим савияси ўта паст бўлган ўқувчиларга қаратилади керак. Бунинг сабабларини ўрганиш, тегишли чораларни кўриш лозим. Шу борада болалар билимини ҳолисона баҳолаш энг долзарб масаладир.

Кўриниб турибдики, мактабларда баҳолаш тизими такомиллаштирилиши керак. Билимларни баҳолашда ҳолисоналикни таъминлаш учун ўқитувчи ўзига ва ўқувчига талабчанликни ошириши, умуман, тест тизимини мактабда ўқувчилар билимини баҳолашга кенг жорий этиши керак.

Тест натижаларини ўрганиш шуни кўрсатадики, кўпгина мактабларнинг педагогик жамоаси ўқувчилар билимини баҳолашга масъулия ва талабчанлик билан ёндошадилар. Улар ўқувчиларда билим олишга интилиш ва чанқоқликни, фанларга қизиқишни, ўқишга меҳр-муҳаббат билан қарашни шакллантирадилар. Бундай ўқитувчиларнинг аттестатга қўйган баҳолари тест натижасида абитуриент тўплаган балларига тўлиқ мос келади. Бундай ижобий мисоллар куйидаги 5-жадвалда келтирилган.

5-жадвал.

Аттестат баҳоси ва тест бали орасидаги боғланишлар (ижобий ҳол)

Тил/Ит	Ўқув юрти	Туман	Мак.	Ат.	Балл
1	132	Ўзбекистон миллий университети	Бувайда тумани	10	5
1	132	Ўзбекистон миллий университети	Фарғона тумани	7	4.7
1	21	Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети	Ўзбекистон тумани	18	4.6
1	16	Тошкент давлат иқтисодий университети	Фарғона тумани	18	4.5
1	35	Тошкент давлат иқтисодий университети	Данғара тумани	29	4.4
1	16	Фарғона политехника институти	Ўзбекистон тумани	18	4
1	132	Ўзбекистон миллий университети			

1	20	университети Фарғона политехника институти	Боғдод тумани	2	4.6	195.1
1	29	Фарғона давлат университети	Фурқат тумани	1	5	192.7
1	29	Тошкент юридик институти	Тошлоқ тумани	1	4.4	191.9
1	29	Тошкент юридик институти	Фарғона тумани	1	5	188.9
1	29	Тошкент юридик институти	Фарғона тумани	1	4	188.3
1	29	Тошкент юридик институти	Данғара тумани	9	5	187.4
1	21	Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети	Фарғона тумани	1	4.9	187.1

Лекин шундай мактаблар борки, ўқувчилар билимини баҳолашга ўта масъулиятсизлик билан ёндошиб, билим савияси паст бўлган битирувчиға фанлардан юқори баҳо қўйилган. Бундай салбий ҳол куйидаги 6-жадвалда келтирилган:

6-жадвал.

Аттестат баҳоси ва тест бали орасидаги боғланишлар (салбий ҳол)

Тил/Ит	Ўқув юрти	Туман	Мак.	Ат.	Балл
1	16	Фарғона политехника институти	Олтиариқ тумани	7	5
1	54	Фарғона политехника институти	Фарғона тумани	49	4.5
1	41	Тошкент электротехника алоқа институти	Бувайда тумани	38	4.4
1	2	Фарғона давлат университети	Тошлоқ тумани	21	5
1	2	Кўкчи давлат педагогика институти	Ўзбекистон тумани	2	4.7
1	18	Фарғона давлат университети	Риштон тумани	34	5
1	15	Фарғона давлат университети	Фурқат тумани	2	4.8
1	1	Тошкент электротехника алоқа институти	Боғдод тумани	26	4.4
1	33	Фарғона давлат университети	Қува тумани	36	4.8
1	153	Кўкчи давлат педагогика институти	Учкўприк тумани	9	5
1	29	Фарғона давлат университети	Охунбобоев тумани	6	4.5
1	25	Фарғона давлат университети	Ёзёвон тумани	26	4.8
1	54	Тошкент давлат техника университети	Қува тумани	35	4.7
1	270	Тошкент олий ҳарбий техник билим юрти	Риштон тумани	27	4
1	16	Фарғона политехника институти	Ўзбекистон тумани	24	4
1	152	Фарғона давлат университети	Бешариқ тумани	12	4.1
1	1	Кўкчи давлат педагогика институти	Данғара тумани	28	4
1	152	Фарғона давлат университети	Бешариқ тумани	21	4.5

Бу таълим муассасалари олдида турган жуда катта муаммодир. Ўқувчилар билимини баҳолашда ягона талаб мезонини шакллантириш керак. Шу ҳолатларни чуқур ўрганиш ва чора-тадбирлар белгилаш вилоят халқ таълими бошқармаси олдидаги энг долзарб масаладир.

Фарғона вилоятида таълим жараёнини мукаммаллаштиришга, ўқувчиларни олий ўқув юртларига тайёрлашга алоҳида эътибор бераётган мактаблар мавжуд. Уларнинг ўқувчилари тестда юқори кўрсаткичларга эришаётганлигини қайд этиш зарурдир. Учкўприк туманидаги 18-мактабнинг 12 та ўқувчиси она тили ва адабиётдан, Кўкчи шаҳридаги 1-мактабнинг 7 та ўқувчиси инглиз тилидан, Данғара туманидаги 7-мактабнинг 5 та ўқувчиси математикадан, Риштон туманидаги 30-мактабнинг 4 та ўқувчиси география фанидан тестда юқори кўрсаткичларга эришган. Лекин Фарғона туманидан 10-мактабнинг 19 нафар ўқувчилари тарих фанидан, шу туманининг 22-мактабидан 4 нафар ўқувчи математика фанидан, Тошлоқ тумани 25 мактабдан 4 нафар ўқувчи инглиз тилидан, Охунбобоев туманидан 35 мактабнинг 4 та ўқувчиси физика фанларидан жуда паст кўрсаткичга эришганлар. Ёки туманларда шундай мактаблар борки, уларни битириб чиққан бирорта ўқувчи олий ўқув юртига қира олмаган. Масалан, Фарғона тумани 2 мактаб, Охунбобоев тумани 36, 37 мактаблар, Олтиариқ тумани 12, 22, 24, 26, 38, 40, 41-мактаблар, Бешариқ тумани 4, 7, 12, 18, 32, 39, 43- ва х.к..

Фарғона вилоятидаги тест имтиҳонлари юқори самарадорликка эришиши ва паст натижа кўрсатган мактаблар ҳақидаги маълумот куйидаги 9-10 жадвалларда берилган:

7-жадвал.

Фарғона вилоятида энг юқори кўрсаткичга эга бўлган мактаблар (Ўзбек гуруҳлари)

Фан	Туман номи	Мактаб №	Қатн. сон	Самарадорлик
Она тили ва адабиёти	Учқўприк тумани	18	12	42.13
Математика	Данғара тумани	7	5	65.56
Физика	Данғара тумани	27	5	42.78
Биология	Учқўприк тумани	4	8	53.47
Химия	Учқўприк тумани	13	6	62.04
Тарих	Олтиариқ тумани	14	4	52.78
География	Риштон тумани	30	4	77.08
Инглиз тили	Кўкчи	1	7	62.70
Немис тили	Ўзбекистон тумани	37	14	62.70
Француз тили	Богдоғ тумани	12	5	47.78

Men dastlab Grigore Viyeru nomini 70-yillarda eshitgandim. O'sha yili Toshkentda jahon shoirlarining festivali bo'lgan edi. Moldovadan Vasiliy Romanchuk degan shoir ham kelgan edi. Shubhasizki, ko'p davra suhbatlari bo'ldi.

O'shanda Romanchuk: "Bizning moldovan adabiyotimizda hozir birinchi o'rinda Grigore Viyeru turadi", — degandi. Bu gap ta'sirida men uning kitoblarini qidirib topib, tarjima qilgandim. Tarjimai holini ham o'rgangandim: u bor-yo'g'i mendan bir yosh katta edi.

Grigore Viyeru 1935 yilda Moldovaning Lipkan tizma tog'lari etagidagi Pererita qishlog'ida tug'ilgan. Ikkinchi jahon urushining og'ir jabru jafolarini, musibatlarini boshidan kechirgan. Urush davri va undan keyingi yillarning barcha qiyinchiliklari uning she'rlarida muhrlanib qolgan. "Bolaligimda ikkinchi jahon urushining so'nggi yaradori—qonga belangan quyoshni ko'rganman. U million-million onalar va bolalar ohu nolalari uzra bosh ko'tarardi; quyoshning yuzini urushdan qaytishini kutayotgan otamga o'xshatardim", — deb yozgandi Viyeru. Savol-javob yo'lida yozilgan "Anketa"

**Yot ellarda sen biroq, oq bulut,
Maqtana olmasan bundoq, oq bulut!**

U yillarda yosh shoirlar ijodida "Hayvonot bog'i" degan she'rlar ko'p uchrardi. Shoirlar hayvonot bog'idagi qafasda o'kirib yotgan sher, bo'ri, maymun ovozlari orqali o'z xalqlarining qaramlik holatidan shikoyat qilardi. Grigore Viyeruda ham shunday. Yana u paytlarning shoirlari ko'proq o'z milliy afzalliklari, o'sha paytdagi hukmron xalqlardan zarracha ham past emasliklari to'g'risida kuylashardi. Hukmron xalqlarning o'z yashash tarzini boshqa millat xalqlariga zo'rlab kirgazishga urinishlaridan norozilik izhor qilishardi. Bu jihatdan Viyeruning "Chig'anoq" she'ri xarakterlidir. Chig'anoq kichkina dahlizli bir xona qurib olib, unga o'zi zo'rg'a sig'ib kun kechiradi. Uning uyiga mehmon ham kelmaydi. To'yi ham bo'lmaydi. Grigore Viyeru bunday uyga qarama-qarshi qilib "Uyim" she'rida o'z milliy uylarining tasvirini beradi.

**Mening mitti uyim bor,
Orqalari yong'oqzor.
Unda qushlar sayraydi,**

BOLALARDAY XUSHCHAQCHAQ SHE'RIYAT

nomli she'rida esa shunday deydi:

— **Chet ellarda
Yaqin kishilaringiz bormi?**
— **Ha, otam.
Yot ellarda ko'milgan u,
1945 yilda.**

Grigore Viyeruning bu dardli satrlari unga tengdosh barcha o'zbeklarning ham unutilmas dardi edi.

Men 1975 yilda Moldovaga safar qildim va Moldovada O'zbekiston madaniyati kunlarida ishtirok etdim. O'shanda bu yurtning go'zalliklari bilan ham oshno bo'lgandim. Moldova Qora dengiz shimolida, Ukrainaning janubida joylashgan xushmanzara va serquyosh bir mamlakatki, ko'rinishlari, tabiati, moldovan xalqining ko'pgina urf-odatlari biznikiga o'xshash. Musiqalarining o'ynoqligi, raqslarning jo'shq'inligi, bolalarining sho'xliklari ham ayni biznikiga o'xshaydi. Kattalarni hurmat qilish, kichiklarga shafqatlilik va bolajonliklari ham bizdagidek. Balki Yer sharining deyarli bitta kengligida joylashganligimiz ham buning bir sababidir. Baland-baland adl teraklari, ko'hna emanlari, yellarda chayqalib yotgan bug'doyzorlari, uzumzor ishkamlari, qishloqlardagi sinchli va g'ishtli uylarini ko'rsangiz, yashashlari ham bizda ekan, deysiz. Shuning uchun ham Grigore Viyeruning "Moldova" she'ri o'z she'rimizdek jonga yaqin tuyuladi.

**Barin sendan oldim, howva,
Moldova.**

**Qad rostlab turishni
teraklaring-oppoqlaringdan,
Boshni egib salom berishni
bug'doylaring-boshloqlaringdan.
Oldim, qo'lni mahkam siqishni
sinchli uylar, zo'r tomlaringdan,
Do'stni do'stday mahkam quchishni
uzumzoring-ishkomlaringdan.
Hasrat chekish, goho yig'lashni
oldim, kuying-doynalaringdan.
Bolalarday sakrab quvnashni—
jildiragan jilg'alariningdan.
Ajdodlarim mozori uzra
aytamanki qilib qasamyod:
Men seni deb yashayman faqat,
Men sevaman seni umrbod.**

Grigore Viyeru she'rlari juda qisqa-qisqa va ma'noli, ta'sirchan va nozik, u qaysi mavzuga qo'l urmasin zamirida Vatan sevgisi, shoirning orzu-armonlari to'liqlanib chiqaveradi. 70-yillarda SSSR deb atalgan imperiyaga qarashli hamma milliy respublikalarda ozodlik va mustaqillik masalasi kun tartibiga chiqa boshlagan edi. Viyeru she'rlari shu jihati bilan ham ko'ngilni rom qilardi.

**"Men ozodman!" deysan-a, oq bulut,
Rost gapni aytmayman-a, oq bulut!
Shamolning qulisan-ku, oq bulut,
Sudrasa yelasan-ku, oq bulut!**

**Shoxlar bilan o'ynaydi.
Bu uychada turamiz
Men oyim, dadam bilan.
Yong'oqlar baland-baland,
Non shirin, uyqu teran.**

Viyeru she'rlarida oila hayoti, ahillik, mehr-muhabbat, ona-bola sevgisi mavzulari chuqur va ko'p tarafdama ishlangan. Grigore Viyeru she'rlari haqida gapirganda, ulardagi yana bir necha muhim xususiyatni eslatib o'tish zarur.

Uning ijodi bolalarning o'ziday xushchaqchaq, quvnoq va yumorga boydir. Yana bir xususiyati esa ularda xayolga katta o'rin berilganligidir. Tush ko'rayotgan avtobus, o'quvchilarga ergashgan bolakay, kamalak haqidagi she'rlarini bunga misol qilib keltirish mumkin. Grigore Viyeruning she'rlari musiqiyligi, tiniq va ohangdorligi, xalq dardiga hamdardligi, quvonchlar uchun quvonishi bilan moldovan xalqining muhabbatini qozongan.

Uning o'nlarча asarlari mamlakat bastakorlari tomonidan bastalangan. Ijodi Respublika Davlat mukofotiga sazovor bo'lgan. Shuningdek, Moldova Xalq shoiri unvoni bilan taqdirlangan.

Grigore Viyeruning she'rlari o'zbek o'quvchisiga juda yaxshi tanish emas. Uning ayrim she'rlarinigina kamina 70-yillarda o'zbek tiliga tarjima qilganman. Quyida shoirning yangi tarjimalari bilan tanishasiz.

Miraziz A'ZAM

Grigore VIYERU

JONAJON YURTIM

Arg'uvonlar bizga yondosh,
Butun qishloq

qon-qarindosh,

Jonahon yurtim!

O'rmonlarim, daryoginam,

Ona tilim—burroginam,

Jonajon yurtim!

Mening yurtim sehlidir,
Xalqim esa samimiyydir,
Jonahon yurtim!

Sevimlidir nomigacha,
To yulduzli tomigacha,
Jonajon yurtim!

SEVAMAN

Vodiyda ariqchalar
Uchrashganin sevaman.
Shoxlarda chumchuqchalar
Sakrashganin sevaman.

Soy oqar jildir-jildir,
Soylar toshin sevaman.
Uzun kiprikli yomg'ir
Jim yog'ishin sevaman.

Shom tushganda, hilolning
Burg'uchasin sevaman.
Don pishganda, lolaning
Bayroqchasin sevaman.

BULBUL

O'rmon gullab yashnagan,
Bulbul sayray boshlagan.

*Bulbul sayraydi tiniq —
Zo'r artistligi aniq!*

*Kontsertiga olmas pul,
O'rmon ham mamnun butkul.*

IZLAR

Tashqarida izg'irin,
Qor tinimsiz bo'ralar.
Bobom uyg'onib, sekin
Tashqariga mo'ralar.

Bobom kiyib yurishga
Bir dona boshmog'i bor.
Bobom borgan urushga,
Jangda bo'lgan yarador.

Yursa agar taq-to'q
Qorda qolar bitta iz.
Izining sherigi yo'q,
Yuzlari bo'lar ma'yus.

Bobom, qor bosib ketdi,
Yo'lda iz, o'nlarча iz...
Ma'yuslik endi bitdi,
Endi iz emas yolg'iz!

HAYVONOT BOG'IDA

Maymun-ku tishlamaydi,
Hech kimga bermas ziyon.
Nechun qafasda yotar?
Sababi bormi biron?

Bolalar masxaralar.
Kulishar chiqarib til.
Nima qilsin, maymun ham
Qiliq qiladi shu xil.

Oy chiqqanda osmonga
O'xshab xuddi bananga,
Ketgisi kelib yig'lar
Vatani Hindistonga.

AVTOBUS NIMA TUSH KO'RADI?

**Tush ko'radi yotganda
Mushukcha ham, tarvuz ham.
Tunda uxlab qotganda
Tush ko'rar avtobus ham.**

**Tiragichli ko'priklar,
Yo'llarning eng uzog'i,
Chang bosgan etiklarda
Asfalt kezgan oyog'i.**

**Yo'llarni guvullatgan
Og'ir yukli ulovlar,
Qo'l ko'tarib yo'llarda
Qolib ketgan birovlar.**

**Yomg'ir, ko'ngil xiralik,
Jala kirar tushiga
Va nag'masin unutgan
Bola kirar tushiga.**

BAHOR

Maysa uyg'ongan payti
Qaldirg'och uyga qaytdi.
Nam o'rmon gapirmaydi,
Jilg'alar jildiraydi.

Sekin chiqarib ovoz
O'rik gulladi qiyg'os.
Quyosh jilmaydi bir zum,
Zog'chalar qo'ydi tuxum.

OYIM TUG'ILGAN KUNI

Men dalada ochilmagan
Boychechak topdim.
Sovg'a qilay deya uni
Oyimga chopdim.

Oyim meni quchoqladi
Kuldi, ochildi.
Oyim kulsa, boychechak ham
Birdan ochildi.

Miraziz A'ZAM
tarjimalari

«УСТОЗ» РЕСПУБЛИКА ЖАМҒАРМАСИ

**Ривожланган демократик мамлакатларнинг етакчи таълим марказларида
Республикани ривожлантиришнинг устувор йўналишлари доирасидаги қуйидаги
мутахассисликлар бўйича ўқитувчилар, аспирантлар, докторантлар учун 2001 йилда
қайта тайёрлаш, малака ошириш ва тажриба алмашишга оид дастурларда
иштирок этиш учун жамғарма грантларини олишга танлов эълон қилади**

№	Мутахассислик	Ўринлар сони
1.	Менежмент	4
2.	Маркетинг	4
3.	Молия ва кредит	4
4.	Бизнесни бошқариш	4
5.	Суғурта иши	4
6.	Иқтисод ва бошқарувда маълумотлар тизими	4
7.	Халқаро иқтисодий алоқалар	4
8.	Сиёсатшунослик	4
9.	Педагогика	11
10.	Социология	3
11.	Психология	3
12.	Ҳуқуқшунослик	3
13.	Халқаро ҳуқуқ	3
14.	Кончилик иши	3
15.	Нефть-газ ишлари	3
16.	Автомобилсозлик	3
17.	Авиа-ракетасозлик	3
18.	Электрэнергетика (энергия ҳосил қилишнинг ноанъанавий усуллари)	3
19.	Технологик машиналар ва ускуналар (қурилиш, нефть-газ, кончилик ва тўқимачилик саноати)	4
20.	Кимё технологияси ва биотехнология (ўғитлар, нефть ва газ, силикат материаллар, ойна, керамика, озик-овқат маҳсулотлари технологияси)	3
21.	Қишлоқ хўжалик маҳсулотларини қайта ишлашни механизациялаштириш	3
22.	Қишлоқ хўжалиги (агрономия, селекция, генетика, агробизнес)	3
23.	Атроф-муҳитни муҳофаза қилиш ва табиий бойликлардан оқилона фойдаланиш	3
24.	Ветеринария	2
25.	Тиббиёт	3
26.	Телекоммуникация	2
27.	Ўзбекистон тарихи	2
28.	Журналистика	2
29.	Туризм	3
Жами:		100

“Устоз” Республика жамғармасининг гранти соврини учун эълон қилинаётган танловда қатнашиш истагини билдираётган номзодлардан 2001 йил 1 майдан 1 июнгача бўлган муддатда қуйидаги ҳужжатлар қабул қилинади:

- ✓ Таълим муассасасининг танлов комиссияси номига тавсияномаси;
- ✓ маълумоти, илмий даражаси, унвонлари тўғрисидаги ҳужжатларнинг тасдиқланган нусхалари;
- ✓ чоп қилинган услубий тавсиялар, дарсликлар, ўқув қўлланмалари, ил-

мий ишлар ва кашфиётлар рўйхати;

- ✓ расмий сўровнома (ходимларни ҳисобга олиш шахсий варақаси);
- ✓ меҳнат дафтарчасидан кўчирма;
- ✓ 3x4 катталикдаги фотосурат (рангли бўлгани маъқул);
- ✓ белгиланган шаклдаги тиббий маълумотнома (086-у);
- ✓ юқори малака, педагогик ва илмий фаолиятдаги ютуқларни тасдиқловчи бошқа ҳужжатларнинг тасдиқланган нусхалари.

Юқорида кўрсатиб ўтилган барча ҳужжатлар уларни тақдим этувчи муассасалар томонидан тасдиқланади ва тегишли вилоятларнинг комиссияларига 2001 йил 1 июнгача (1 июн ҳам қиради) топширилади.

Танлов Тошкент шаҳри ва Тошкент вилояти учун 2001 йил 11 июндан 20 июнгача, бошқа вилоятлар ва Қорақалпоғистон Республикаси учун 25 июндан 5 июлгача бўлиб ўтади.

Саралаш тест, ёзма имтиҳон ва суҳбат тариқасида 3 босқичда амалга оширилади:

- 1 – зарур талабларга кўра, чет тилини билиш даражаси мутаносиблигини аниқлаш бўйича имтиҳон;
- 2 – ижтимоий-сиёсий, ҳуқуқий ва иқтисодий билимлар бўйича умумий тайёргарлик савиясини аниқлаш юзасидан тест синовлари;
- 3 – маънавият ва маърифат йўналишлари бўйича умумий даражани, номзодда грантдан фойдаланишнинг аниқ дастури мавжудлиги ва кўзда тутилаётган самарани белгилаш юзасидан суҳбат.

Саралаш турларининг ҳар бир босқичи якунлари бўйича танлов комиссиясининг ҳулосаси ва саралаш турларининг навбатдаги босқичига қўйиш тўғрисидаги қуйидаги қарорини ўз ичига олган тегишли баённома тузилади:

- ✓ тавсия қилинади.
- ✓ тавсия қилинмайди.

Саралашнинг учта босқичи ҳам жамғарма грантини олишга даъвогарлар ҳужжатларини топширган жойда амалга оширилади. Саралаш имтиҳонлари якуни бўйича Мандат “Устоз” Республика жамғармаси Марказий комиссияси томонидан ўтказилади.

Мезонлар:

Танловда иштирок этишни хоҳловчилар:

Ўзбекистон Республикаси фуқароси бўлиши;

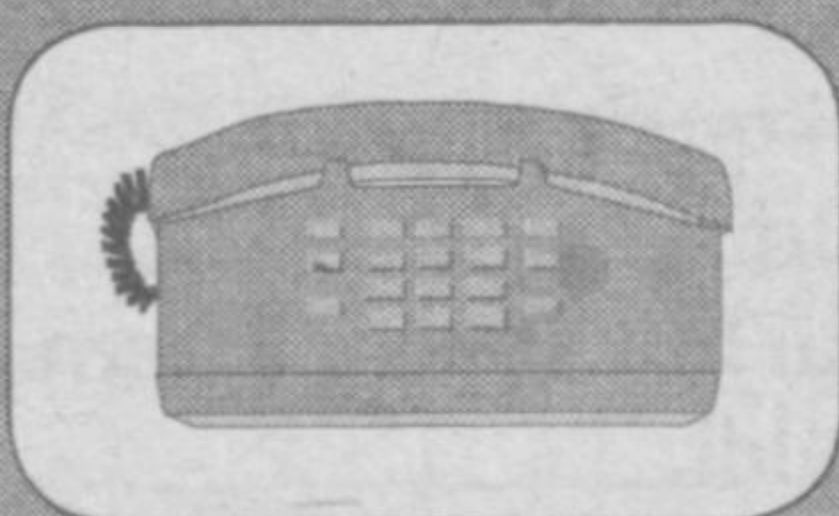
Таълим муассасасининг педагоги бўлиши;

Чет (инглиз, немис ва француз) тилини билиши;

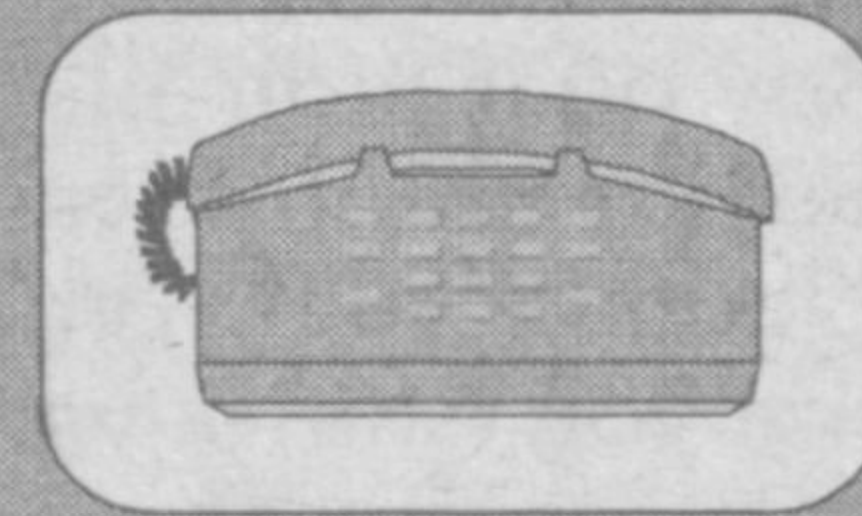
Танланган мутахассислик бўйича камида узлуксиз 3 йиллик педагогик иш олиб бориш тажрибасига эга бўлиши ёки 2-3- йил ўқиётган аспирант ёхуд докторант бўлиши;

45 ёшдан катта бўлмаслиги керак.

Танловда иштирок этиш учун ҳужжатларни қабул қилиш ва танлов босқичларини ташкил этиш тўғрисидаги саволлар билан “Устоз” Республика жамғармаси маъмуриятига мурожаат қилишингизни сўраймиз.

Манзил: Тошкент шаҳри, Ўзбекистон шоҳкўчаси, 45-уй.
Телефонлар: (371) 132-60-17, 132-60-94;
Факс: 132-60-16;
E-mail: office@ustoz.freenet.uz.

“Устоз” Республика жамғармасининг бошқаруви

ЕР ЮЗИДА

НАВБАТ САМОЛЁТ МАСА- ЛАСИГА КЕЛДИ

Нихоят, "ЕР-3" жосус са-
молёти теварагида кечаётган
мунозаралар бир тўхтамга
келди. Хитой ҳукумати ин-
сонпарварлик мақсадида
экипажнинг 24 нафар учувчи-

сининг барчасига ватанлари-
га қайтишга рухсат берди.
Маълум бўлишича, бундан
бир оз олдин президент
Жорж Буш ҳамда давлат ко-
тиби Колин Пауэллар ҳалок
бўлган учувчига таъзия из-
ҳор этиб, Хитой раҳбарияти-
га мактуб йўллаган. Аммо,
унда кечирим сўраганликла-
ри ҳақида ҳеч қандай гап
ёзилмаган.

Эндиликда америкалик
учувчилар Гавайи оролида
бўлиб ўтган воқеа хусусида

кўмондонлик олдиди батаф-
сил ахборот берадилар.

Афсуски, ҳалокат қурбони
бўлган Хитой учувчисини то-
пиш учун олиб борилаётган
ҳаракатлар ҳеч қандай сама-
ра бермаяпти. Жосус само-
лёт тақдирини эса келгуси му-
зокарада ҳал этилади.

САМАРАСИЗ КЕЧГАН УЧРАШУВ

Исроил ва Фаластин хавф-
сизлик қучлари раҳбарлари-
нинг Америка воситачилиги-
да ўтказган музокаралари

ҳеч қандай ижобий натижа
бермади. Унда асосий эъти-
бор қарама-қарши томонлар-
нинг бир-бирлари билан
бўлаётган қуролли тўқнашув-
лари қаратилди. Кунинг кеча
эса Ғазо секторида Исроил
танклари ва бульдозерлари
Хон-Юнусдаги фаластинлик-
лар яшайдиган лагерга бос-
тириб кирганларида, икки
ўртада қаттиқ тўқнашув
бўлган. Натижада икки фа-
ластин фуқароси ҳалок
бўлиб, бир неча киши яра-
ланган.

АЙБ ЖАНГАРИЛАРГА ҚЎЙИЛМОҚДА

Косовонинг Сербия билан
чегарадош шимолий ғарбий
худудидаги чегара чизигини
белгилаш вақтида KFOR тин-
чликпарвар кучлари сафида
хизмат қилаётган рус аска-
ри снайпер отган ўқдан яра-
ланиб, шифохонада жон бер-
ди. Россия дипломатлари
ушбу фожидада албан жанга-
риларини айбламасди. Бундан
аввалроқ эса тинч-
ликпарвар кучларнинг пат-
рул бўлиниши Македония бил-
ан чегара яқинида албан
исёнчиларининг ҳужумига
учраган эди.

ЎЛИМ ЖАЗОСИ БЕРИЛАДИ

Лаос ҳукумати 500 грам-
мдан ортиқ героин моддаси-
ни сақлаган кишиларга ўлим
жазоси берилиши ҳақидаги
янги қонун лойиҳасини кўриб
чиқмоқда. Бу хусусдаги
лойиҳа 1975 йил мамлакат
тепасига коммунистлар кел-
ган пайтда илк бор парла-
ментга тақдим этилган эди.

Хабарларга қараганда,
ҳозирда Лаос давлати дунё-
даги опиум ишлаб чиқарувчи
йирик минтақалардан бири
хисобланиб, мазкур янги
қонун мамлакатда 2005 йил-
га қадар гиёҳванд моддалар-
ни батамом йўқ қилиш тўғри-
сида жорий этилган давлат
дастури билан узвий боғлиқ-
дир.

ПРЕЗИДЕНТГА ЁҚҚАН ФИЛЬМ

Америкалик таниқли ре-
жиссёр ва актёр Кевин Кост-
нернинг Кариб инқирозига
бағишланган "13 кун" филь-
мини томоша қилган Куба
президенти Фидель Кастро
кино унга ёққанлигини айт-
ди. Фильм АҚШнинг собиқ
президенти Жон Кеннеди-
нинг "Оқ уй Кариб инқирози
даврида" асари асосида су-
ратга олинган. Унда бутун
дунё учинчи жаҳон уруши
бўсағасида турган ўша 1962
йил октябрь ойида Кеннеди
маъмуриятининг олиб борган
саъй-ҳаракатлари ҳақида
ҳикоя қилинади. Бир оз ав-
валроқ эса ушбу фильмни Оқ
уйда президент Жорж Буш ва
Кеннедининг оила аъзолари
томоша қилган эдилар.

ҚИММАТГА ТУШГАН ЎЙИН

Жанубий Африка Респуб-
ликаси президенти Табо
Мбеки Йоханнесбург стади-
онида юзага келган тикилинч
оқибатида ҳалок бўлган 43
кишининг устидан қисқа му-
ддат ичида текширув ўткази-
лишига ваъда берди. Ушбу
воқеа мамлакатдаги спорт
тарихида энг машҳур фожеа
хисобланади. Маълум бўли-
шича, ўша кунни республика-
нинг энг яхши икки футбол
жамоаси ўйинини томоша
қилиш учун келган ишчибоз-
лар билан ўйингоҳ тўлиб,
катта тирбандлик пайдо
бўлди. Шу кунни ҳалок бўлган-
лардан ташқари, 250 киши
жароҳатланди. Бундан 10 йил
аввал ҳам худди шундай
воқеа содир бўлиб, унда 42
томошабин ҳаётдан кўз юм-
ган эди.

Нобел мукофоти соҳиблари орасида
шундай инсонлар ҳам борки, улар ўз
хаётлари ва илмий фаолиятлари даво-
мида яратган ихтиро ҳамда кашфиёт-
лари орқасидан қўлга киритган ютуқла-
ри учун ушбу нобел мукофотга икки мар-
тадан сазовор бўлганлар. Шундай буюк
инсонлардан бири Мария Склодовская-
Кюри хисобланади. Радиоактивлик
тўғрисидаги таълимотнинг асосчилари-
дан бири ҳисобланган олимпиа асли
польшалик бўлиб, 1867 йили 7 ноябр кун
Варшава шаҳрида туғилган. 1891-94 йил-
лари Париж университетиде ўқиди ва
бир вақтнинг ўзида ҳам физика, ҳам ма-
тематика соҳалари бўйича дипломга эга
бўлди.

1895 йили эса у иккидорли физик ва
кимёгар Пьер Кюрига турмушга чиқа-
ди. Шу йилдан бошлаб у Париждаги фи-
зика ва кимё илмий мактабидеги лабо-
раторияда ўз илмий фаолиятини бош-
лади. Биргаликда ўтган ўн йил ҳаёти да-
вомида улар радиоактивлик ҳодисаси-
ни ўрганиш йўлида жуда кўп ишларни
амалга оширдилар. Бу нарсаяхши жи-
ҳозланмаган лабораторияда ва зарур
маблағ етишмаган шароитда фан учун
қилинган фидойилик эди. 1898 йили эр-
хотин биргаликда икки янги радиоактив
элементи — полоний ва радийни кашф

Nobel mukofoti sohiblari

лар изотоплари ҳақида ҳам шундай
фикрни айтиш мумкин. Уларнинг
яшаш даври катта эмаслиги ва ҳозир-
гача сайёрамизда учраб туриши бир
хил тушунтирилади, яъни улар уран ва
торий изотопларининг кетма-кет ра-
диоактив ўзгаришлари маҳсулидир.

ҚЎШ МУКОФОТ

қилдилар. Мария, бундан ташқари (не-
мис физиги Г. Шмидтдан мустақил ра-
вишда) торий элементида радиоактивлик
ҳодисасини аниқлади. Физика фани та-
рихида биринчи бўлиб, радиоактивлик
атамасини таклиф қилди. 1903 йили Па-
риж университетиде у докторлик диссер-
тациясини муваффақиятли ҳимоя қил-
ди. Худди ўша йили радиоактивлик со-
ҳасидаги кашфиётлари учун Мария ва
Пьер Кюриларга физика бўйича Нобел
мукофоти берилди.

Шу жойда радиоактивлик нима экан-
лиги тўғрисида маълумот бериб ўтсак,
1896 йил 1 март кунини француз физиги
А. Беккерел фотопластинкаларнинг
қорайишига қараб уран тузининг жисм-
лар ичига қучли кира олиш хусусиятига
эга бўлган кўринмас нурлар чиқариши-
ни аниқлади. Кўп ўтмай уранныннг ўзи
ҳам шундай нурлар чиқариш хоссасига
эга эканлиги маълум бўлди. Кейинча-
лик бундай хосса торий элементида ҳам
борлиги аниқланди. Бу ҳодисага радио-
активлик деб ном берилгандан сўнг, бу
нарсаси Менделеев даврий жадвалидаги
энг оғир элементларнинг деярли ҳам-
масига хос эканлиги маълум бўлди. 1898
йили Мария ва Пьер Кюрилар уран ми-
нералидан уран ва торийдан ҳам қучли-
роқ даражада радиоактивлик бўлган икки
янги моддани ажратиб олишга муваф-
фақ бўлдилар. Аввал маълум бўлмаган
икки радиоактив элемент полоний ва ра-
дий шу тарика кашф қилинди.

Олимлар радиоактивлик радиоактив
элементлар атомларида юз берадиган
ўз-ўзидан бўлиниш процессидан иборат
бўлса керак деган хулосага келдилар.
Ҳозирги кунда бу ҳодисани бир кимёвий
элемент бекарор изотопининг бошқа
элемент изотопига ўз-ўзича айланиши
сифатида таърифлаш мумкин. Бу жара-
ён вақтида элементдан электронлар,
протонлар, нейтронлар ёки гелий ядро-
лари (α-зарралар) нурланиб чиқади.

Ер шарининг устки қобиғи таркиби-
даги элементлар орасида тартиб рақа-
ми 83дан катта бўлган, яъни Менделеев
жадвалида висмутдан кейин жойлашган
элементлар радиоактив хисобланади.
Улар таркибида турган изотоплар умум-
ан йўқ. Табиий радиоактивлик бошқа
элементларнинг айрим изотопларида
ҳам аниқланган. Технеций (тартиб ра-
қами 43) ва прометей (тартиб рақами
61) даврий системаниннг ўртасида жой-
лашган бўлса-да, бирорта барқарор изо-
топга эга эмас ва сунъий равишда син-
тез қилинган. Полонийдан проактиний-
гача бўлган (торийдан бошқа) элемент-

Умуман олганда фанда шу кунгача ра-
диоактивликнинг тўрт хил тури маъ-
лум; а) альфа емирилиш, б) бета-еми-
рилиш, в) атом ядроларининг спон-
тан бўлиниши ва г) протон ёки икки
протонли ва икки нейтронли радио-
активлик. Альфа-емирилишнинг кашф
этилиши Э.Резерфорд номи билан
боғлиқ. Альфа-зарралар Резерфорд-
га узоқ йиллар давомида атом ядро-
ларини текшириш учун зарурий қурол
бўлиб келди. Альфа-зарраларининг
табиатини аниқлашда ҳам у биринчи
бўлди ва альфа-зарра ўзининг ҳар ик-
кала электронини йўқотган гелий ато-
ми ядросидан иборат эканлигини
аниқлади. Табиий радиоактив изотоп-
лар учун альфа-зарраларининг энер-
гияси тахминан 2-8 Мэв оралиғида,
тезлиги эса 10^{-7} м/с атрофида
бўлади.

Бета-емирилиши ядроларнинг
электрон ва антинейтрино ёки позит-
рон ва нейтрино чиқариш йўли билан
бошқа ядроларга айланиши жараён-
ида юз беради. Бета-емирилиш уч-
турга: электрон емирилиш (нейтрон-
нинг протонга айланиши), позитрон
емирилиш (протоннинг нейтронга
айланиши) ва "электрон тутиш" еми-
рилишига бўлинади. Электрон бета-
емирилишда ядро заряди биттага ор-
тади, позитрон бета-емирилишда эса
ядро заряди биттага камайд, "элек-
трон тутиш"да ядро битта кам бўлган
бошқа бир ядрога айланади. Бета-
зарраларнинг чегаравий энергияси
бир неча Кэв дан 17 Мэв гача бўлган
оралиқда ётади. Бета-зарраларнинг
енгли моддаларда сингиб ўтадиган
йўли бир неча сантиметр бўлиб, улар
ўз энергияларини атомларни ион-
лаштириш ва кўзготишга сарфлайди.
Бу фикрларнинг деярли барчаси Кю-
рилар томонидан чоп этирилган ил-
мий ишларда ўз аксини топган. Атом
ядроларининг спонтан нурланиш
(емирилиши) кўзгongan ҳолатдаги
атомларнинг ўз-ўзидан электромаг-
нит нурланишидан иборатдир. Бундай
нурланишлар мажбурий нурланиш-
лардан фарқ қилади ва ташқи таъ-
сирларга боғлиқ бўлмайди. Яқинда
жузда кам учрайдиган протонли радио-
активлик — ядродан протон чиқари-
лиши ҳодисаси ҳам кузатилди. 1982
йили физиклар томонидан икки про-
тонли радиоактивлик мавжудлиги ис-
ботланди. Фақат сунъий радиоизотоп-
ларига барча турдаги бундай радио-
актив ўзгаришларга дучор бўлади ва
улар табиатда учрамайди.

Мария Склодовская-Кюри 1934
йилда нурланиш касаллигидан ва-
фот қилди. Ҳозирги кунгача ҳам оли-
ма иш олиб борган лабораторияда
сақланаётган шахсий буюм ва даф-
тарларидан юқори даражадаги ра-
диация тарқалиб туриши қайд
қилинмоқда.

Сунъий равишда олинган 96-тар-
тиб рақамли трансурани элементини
эр-хотин Кюрилар шарафига "кю-
рий" деб аталган.

Кўш мукофот соҳиблари хусуси-
да газетаниннг кейинги сонларида
ҳам сўз юритамиз.

Абдумажит ТЎРАЕВ,
физика-математика
фанлари номзоди,
Ўзбекистон Физика
жамияти Хайъати аъзоси

ТУЗАТИШ:

Газетаниннг шу йил 7 апрель
сониде эълон қилинган "Кос-
мик нурлардан кваркларга"
мақоласининг 2-устуни, 1-хат-
бошисидеги 2-жумла: "Коинот-
дан келаётган нурларнинг
энергияси 10^{12} Гэвгача бўлиб,
тўғридан-тўғри тушаётган нур-
ларни "бирламчи", уларнинг
атмосферадаги атом ядролари
билан тўқнашиш натижасиде
ҳосил бўладиган заррачалар-
дан ташқил топган нурларни
эса "иккиламчи" нурлар деб
аташ қабул қилинган" тарзида
тузатиб ўқилсин.

МИЛОШЕВИЧ ШИФОХОНАГА ЎТҚИЗИЛДИ

Югославиянинг собиқ пре-
зиденти Слободан Милоше-
вич юраги хасталигидан ши-
коят қилганидан сўнг, шифо-
хонага ўтқизилган. Сербия
ҳукумати вакилининг айти-
шича, Милошевичнинг қон
босими сал ошган бўлиб, шо-
шилиш текширувлар ўтка-
зиш учун эҳтиёж йўқ. Би-Би-
Сининг Белграддаги мухби-
рининг хабар беришича,
ҳукумат доирасиде унинг
хасталиги борасиде шубҳа
ортиб, суд олдиде жавоб бер-
маслик учун қилаётган бўли-
ши мумкин, деган қарарлар
юрибди. Собиқ президент
коррупцияда ва ўз вазифаси-
ни суиистеъмом қилишда
айбланиб ҳибсга олинган
эди. Гаага трибунали уни
ҳарбий жиноятларда айблаб,
югослав ҳукуматидан маҳ-
буснинг берилишини талаб
этмоқда.

УЧРАШУВ БЎЛИБ ЎТДИ

Парижда Болқон масала-
си хусусиде Америка, Россия
ва тўрт Ғарбий Европаниннг
давлатлари вакиллари ишти-
рокиде учрашув бўлди. Унда
иштирок этган АҚШ давлат
котиби Колин Пауэлл Амери-
ка минтақадаги тинчликни
қўллаб-қувватлашда тарф-
дорлик қилиши мумкин, де-
я гапириб ўтди. Би-Би-Сининг
хабар беришича, Европа
Кўшма Штатларни минтақа-
дан ўз қўшинларини олиб
чиқиб кетмаслигининг та-
рафдори.

ТАЛОФАТ КЕЛТИРГАН ХАСТАЛИК

Мамлакатдаги аксарият
йирик бизнесменларни ўз
ичига олган Британия сано-
атчилари конфедерацияси-
нинг маълум қилишича, бир
оз муддат аввал кенг тар-
қалган оқсим эпидемияси
кишлoқ хўжалиги ва туризм
соҳасига қучли таъсир этга-
ни боис, мамлакат иқтисоди
оғир аҳволга тушиб қолди.
Ҳукумат бош илмий масла-
ҳатчисининг фикрича, хаста-
ликнинг тарқалиши ҳозирда
султанат бўлиб, инқироз-
га юз тушган оғир кунлар
ортда қолди. Ушбу эпидемия
оқибатиде миллионга яқин
чорва моллари йўқ қилинган.

ХАСИМОТО БОШ ВАЗИР БЎЛМОҚЧИ

Япониянинг собиқ бош ва-
зири Рютаро Хасимото
ҳозирда мамлакатни бошқа-
раётган либерал-демократ-
лар партияси раҳбарлигига
талабгор бўлишини айтди.
24 апрель кунини бўлиб ўтади-
ган сайловларда ғолиб чиқ-
қан номзод Япониянинг
сўнгги 12 йил ичидеги ўн би-
ринчи бош вазири ҳисобла-
нади. Айни пайтда бу лаво-
зим учун 4 киши кураш олиб
бормоқда.

Куни кеча юртимизда фаолият юритаётган АҚШ ҳукуматида қарашли АК-СЕЛС марказида "Таълимда ҳамкорлик" дастури бўйича мамлакатимиз таълим тизими билан яқиндан танишиш, тажрибалар алмашиш мақсадида келган уч америкалик ўқитувчи Жим Нэш, Кристина Хан ҳамда Жоржман Риборларни кузатиш маросими бўлиб ўтди.

Маълумки, АКСЕЛС маркази юртимизда 9 йилдан буюн фаолият юритиб келмоқда. У асосан АҚШ ва Ўзбекистондаги мактаб ва коллеж ўқитувчиларининг тўғридан-тўғри алоқаларини йўлга қўйиш, истеъдодли ўқитувчи кадрларни жаҳонга чиқариш, фикр ва тажриба алмашиш ҳамда халқаро алоқаларни ривожлантирган ҳолда янги, янада мукамал жамиятшунослик фанига доир ўқув дастури ва услубларини жорий этиш мақсадларини назарда тутди.

— Мана бир йилдирки, — дейди биз билан суҳбатда АКСЕЛС марказининг ўқитувчилар дастури бўйича ассистенти Зиёдулла Ортиқов, — "Таълимда ҳамкорлик" дастури ишлаб чиқилиб, ўтган йили дастур бўйича Фарғона водийси, Жиззах, Самарқанд ҳамда қашқадарёлик 20 нафар коллеж ва лицей ўқитувчилари Америкага тажриба алмашиш учун юборилган эди. Бундан ташқари бу марказ ўрта умумтаълим мактаб ўқувчилари ва лицей-коллеж талабалари учун ҳам махсус дастурлар ишлаб чиққан. У орқали ҳар йили 40-50 нафар ўзбекистонлик ўқувчилар АҚШда билим олиб келмоқдалар.

Шу куни биз бир гуруҳ Америкада тажриба ошириб қайтган ўқитувчилар билан ҳам танишиб, уларнинг таассуротлари билан қизиқдик.

— Менга америкалик ўқувчиларнинг мустақиллиги ёқди, — дейди Фарғона вилояти лицей ўқитувчиси Т.М.Черноштан. — У ерда ўқитувчиларнинг ҳокимлиги йўқ. Мураббий йўлланма берувчи, холос. Бу эса ўқувчиларнинг мустақил фикрлашларига имконият беради. Мустақил фикрлай олиш эса катта бойликдир.

маънавий жиҳатдан етук фарзандлари билан ҳам жаҳонни қойил қолдириши лозим". Бу эса, табиийки, ўз-ўзидан бўлмайди. Бу йўлда ҳар бир киши ўз касбининг фидойиси бўлмоғи, юрт, халқ келажаги учун масъул эканлигини англамоғи даркор.

Биз хайрлашув куни америкалик ўқитувчилар билан суҳбатда бўлиб, уларнинг Ўзбекистон, унинг таълим тизими борасидаги фикрлари билан танишиш мақсадида Калифорния штатининг Нексико шаҳридаги Битфолд мактаби та-

ТАРАҚҚИЁТ ИЗЛАНИШНИ ТАЛАБ ҚИЛАДИ

— Менга АҚШ мактабларидаги ихтисослашув манзур бўлди, — дейди ўз нутқида Қарши Давлат университети қошидаги лицей-интернат ўқитувчиси Б.Насимов, — яъни ўқувчи бирор касб танлади-ми, фақат шу соҳага доир фанларни ўқийди. Бу ўқувчиларнинг келажақда ўз танлаган соҳасининг етук мутахассиси бўлиб етишишини таъминлайди. Бу, бугун бизнинг таълим тизимимизда ҳам ўз аксини топмоқда.

Ҳа, фикрлар асосли. Чунки Юртбошимиз айтганларидай, "Келажақда Ўзбекистон юксак даражада тараққий этган иқтисоди билангина эмас, балки билимдон,

рих фани ўқитувчиси Жим Нэш билан мулоқотда бўлдик.

— Юртингизга келишимдан олдин Ўзбекистон ҳақида жуда кам маълумотга эга эдим. Бугун эса кўп таассуротлар билан қайтаяпман. Юртингиз гўзал, одамлари меҳнатсевар, меҳмондўст экан. Биз қарийб бир ой мобайнида Ўзбекистондаги мактаб, коллеж, университетларда бўлиб, юртингизда олиб борилаётган таълим ислохотлари билан танишдик ҳамда Самарқанд, Бухоро шаҳарларига бориб, бой тарихингизни ўргандик. Мен шунга амин бўлдимки, Ўзбекистон кудратли давлат. Бу, менимча, таълим тизимига нис-

Xalqaro aloqalar

батан эътиборида намойён. Хоҳлардимки, давлатларимиз ўртасидаги алоқалар янада кенгайса. Чунки тараққиёт инсондан тинимсиз изланишни талаб қилади.

Маросимда Ўзбекистон-Америка давлатлари ўртасидаги дўстлик алоқаларининг янги қирралари очилди. Анжуманда Америка Қўшма Штатларининг Ўзбекистондаги элчиси жаноб Жон Хербст сўзга чиқиб, бу алоқаларнинг самарали кечаётганлигига янада бир бор тўхталиб ўтди — "Таълимда ҳамкорлик" дастури, — дейди ўз нутқида элчи жаноблари, — иккала давлатнинг ҳам таълим тизимида эришилаётган ютуқларига муҳим омил бўлиб хизмат қилади. Чунки биз ўз тажрибаларимизни юртингизда жорий этиш баробарида Ўзбекистон таълим тизимидан ҳам кўп нарсаларни ўрганаёмиз.

Шундан сўнг Ўзбекистон томонидан халқ таълими вазирининг биринчи ўринбосари Рустам Аҳлиддинов сўзга чиқиб, давлатлар ўртасидаги ҳамкорликнинг янги уфқлари борасида гапириб ўтди.

Ҳа, бугунги ҳамкорликларнинг суръати, кўлами кенг. Лекин у янада кенгайтирилса, янги уфқлар, янги марралар сари одимланса, самаралар юқори бўлади. Зеро, бу истак икки давлат ҳукуматларининг ҳам амалга оширмоқчи бўлган олий мақсадидир.

Баҳодир ЖОВЛИЕВ,
"Маърифат" мухбири

ЎТМИШИ БУЗОҚ ЖАДЖАМ

Миллатни кўкка кўтарувчи куч унинг олим уфозил фарзандлари ҳисобланади. Ўз халқини севмаган одам бошқа миллатни ҳам ҳурмат қила олмайди. Шунинг учун буюк бобомиз Амир Темур "Миллатнинг дарди-га дармон бўл" деганлар.

Маълумки, ўтмиши йўқ халқнинг келажаги ҳам бўлмайди. Ўтмиши буюк халқимизнинг эса келажаги ҳам буюк бўлиши, шубҳасиз. Биз аввало бутун меросларимизни ипидан игнаси-гача қайтадан тирилтирмоғимиз керак. Халқимизнинг бой этно-психологиясидан тўлиқ фойдаланишимиз зарур. Узоқ тарихга эга бўлган халқимизнинг шундай улкан мерослари борки, у бизнинг тафаккуримизни ҳам моддий, ҳам маънавий бой-итади. Бу удумларимиз яхшиликка, меҳр-оқибатга, кадр-қийматнинг ошишига хизмат қилади. Мустақил республика-мизга зарур бўлган мустақил фикрловчи ёшларни тарбияла-шнинг том маънодаги тарбия-ловчи воситаси ҳам тарихимиз-ни ўрганиш, ҳаётимизга синг-диришдир.

Дунёда бирор бир мамлакат-да учрамайдиган удумларимиз-ни ҳар куни, ҳар бир дарсимиз-да болалар онгига сингдириб боришимиз зарур. Мисол учун, авваллари халқимиз орасида сувни ифлослантириш, унга ахлат ташлаш гуноҳи азим ҳисоб-ланган. Эрталаб ҳамма жой, уй атрофлари, кўчалар тоза сақлан-ган. Бунинг натижасида соғлом, бақувват, саводли, диёнатли аждодлар вояга етишган. Юрт обод бўлиб, эл тинч-осуда яша-ган. Илм эгаллаш гўдақликдан сингдириб борилган. Шунинг-дек халқимизда: атрофни тоза тутишлик, сувни ифлос қилмас-лик; ерни доимо эъзозлаш ва уни обод қилиш; китобларни муқаддас ҳисоблаш, нондай эъзозлаш; кўкариб турган да-рахтларни синдиришни гуноҳ ҳисоблаш; тирик жонзодга озор бермаслик, насл қолдириш учун

шароит яратиш; ўзидан катта-ларга салом бериш; ногирон-ларга раҳм-шафқатли бўлиш, уларга доимий ёрдам қўлини чўзиш; камбағал, етимларга хайр-эхсон қилиб туриш; ўзининг етти авлодини билиш, ўз наслига муносиб бўлиш; миллат номусини ҳимоя қилиш ва ундан фахрланиш; ўзга миллат вакилларини ҳурмат қилиш; ота ўтирган даврага келиб қўшил-маслик; овқатга ота-она келгун-га қадар қўл теккизмаслик; қий-ин ишларни бажаришда ҳам-корлик қилиш; яхши таомлар-ни қўшнилар билан баҳам кўриш; эрталаб ота-оналардан албатта ҳол-аҳвол сўраш; саҳар туриб ҳовлиларни супуриб-то-залаш; қария ва кексаларнинг йўлини кесиб ўтмас-лик; касалларни ва қарияларни доимий зиёрат қилиб туриш; уйга меҳмон келганда қўшниларни таклиф қилиш; меҳмонларнинг қийинларини тозалаб қўйиш каби ноёб одат-лар бўлганлиги маълум.

Бу одатлар барчаси муҳим тарбиявий аҳамиятга эга бўлган қадриятдир. Улар авлодлар ўртасида, оила ва қариндошлар ўртасида меҳр-оқибатнинг бар-қарор бўлишига хизмат қилади. Ўтган аждодларимиз ёшларни тарбиялашда ана шу қоидалар-га тўла амал қилишган ва амал қилишни амри вожиб деб бил-ганлар ҳамда мевасидан бахра-манд бўлганлар.

Бугунги кунда мамлакатимиз-га гурурли, билимдон ёшлар зарур экан, улар тарбиясида ўзбек халқининг бой этнопсихо-логиясидан тўлиқ фойдаланиш ва унга амал қилиш зарурий эҳтиёж бўлмоғи лозим. Гурури ва ифтихори бўлган миллат ва-тани ҳам қадрлай билади.

Давир ТҲЛИЕВ,
Эрназар ХОЛМИРЗАЕВ,
Мухаррам СУЯРОВА,
Тошкент вилоят давлат педагогика институти ўқитувчилари

Яқинда Сирдарё вилоя-тининг Ховос тумани Халқ таълими бўлими ходимла-ри томонидан ажойиб бир тадбир ўтказилди. Тад-бирда ўқитувчилар "Таъ-лим тўғрисида"ги Қонун ва "Кадрлар тайёрлаш мил-лий дастури"ни қанчалик билишлари, уни таълим тизимига қай даражада тадбир этаётганликлари борасида ўзаро баҳслаш-дилар.

Баҳсларда тумандаги 19 та мактаб жамоалари иш-тирок этишди. Кўрик-тан-лов ўқитувчиларнинг ҳақиқий беллашувига ай-ланди. Мурасасизларча ўтган танловда 9-мактаб-

ЎҚИТУВЧИЛАР БЕЛЛАШУВИ

нинг "Зиё" гуруҳи 1-ўрин-ни қўлга киритиш шарафи-га муяссар бўлган бўлса, 6-мактабнинг "Мураббий" ҳамда 7-мактабнинг "Зиё чашмаси" гуруҳлари ик-кинчи ва учинчи ўринга лойиқ топилди.

Албатта, мусобақа бор жойда голиб ва мағлублар бўлади. Лекин гап бунда эмас, эътиборлиси, ўқи-тувчилар танловга тайёр-ланиш жараёнида "Таълим тўғрисида"ги Қонун ва "Кадрлар тайёрлаш мил-лий дастури" билан янада чуқурроқ танишдилар. Де-мак, бу улар хотирасида ўчмас из бўлиб қолади.

Халима САМАНОВА,
Сирдарё вилояти Ховос тумани 6-умумий ўрта таълим мактаби она тили ва адабиёт ўқитувчиси,
"Халқ таълими аълочиси"

ШАРТНОМА ШАРТЛАРИ БИЛАН ТАНИШМИСИЗ?

Адлия вазирлигида ўтказил-ган семинарда маориф, соғлиқ-ни сақлаш, жисмоний тарбия, маданият ва матбуот мажмуаси тизимидаги хўжалик юритувчи субъектларда шартнома шарт-ларига қандай амал қилинаётга-ни хусусида сўз борди.

— Ўтган йили 7,8 миллиард сўмлик 2526 та шартномалар ижроси таъминланмаган, — деди семинарда сўзга чиққан Адлия вазирининг ўринбосари Бўритош Мустафоев. — Кор-хона раҳбарлари ва ҳуқуқшу-нослари контрагентларга талаб-номалар ва судларга даъво ари-залари киритишмаган. Мута-хассисларимиз томонидан дои-мий тушунтириш ишлари олиб борилаётган бўлса-да ижро ин-тизомига амал қилмаган 85 на-фар мансабдор интизомий жа-вобгарликка тортилди. Шундан 34 киши ишдан озод қилинди, 46 нафари маъмурий, 4 нафари устидан жиноий иш қўзғатил-ди.

Семинарда мутахассислар томонидан соғлиқни сақлаш, ма-ориф, маданият ва матбуот ти-зимида йўл қўйилган хато ва камчиликлар таҳлил этилди. Жумладан, адлия вазирлиги бўлим мудир Шокир Саидов-нинг таъкидлашича, Наманган шаҳар халқ таълими бўлими би-лан «Нестле—Ўзбекистон—Швейцария» қўшма корхонаси ўртасида 400 тонна сут ва сут маҳсулотлари етказиб берили-ши ҳақида шартнома имзолан-ган. Аммо ҳужжатда маҳсулот-нинг нархи, шартноманинг умум-ий қиймати кўрсатилмаган, нархлар ўзгариши мумкин, де-ган энг муҳим шартлар оддий қалам билан ёзилган.

Қарши шаҳар халқ таълими бўлими билан "Иссиқлик ман-

баи" корхонаси ўртасида тузил-ган шартномада томонларнинг манзил ва тўлов рақамлари бел-гиланмаган.

Ҳар бир олди-берди ҳужжат орқасида инсонлар тақдири ту-рибди. Шу боис, шартномалар-га оддий қоғоз назари билан қараш мутлақо ярамайди. Шу билан бирга бундай ҳужжатдан бир нусха олиш ва сақлаш тар-тибини бузмаслик лозим.

Бозор шароитида тадбир-корлик фаолиятини юритиш турли мулк шаклларидаги хўжа-лик юритувчи субъектларнинг ўзаро шартномавий муносабат-ларга киришишини тақозо эта-ди. Бунда шартномалар тузили-ши ва бажарилишига етарли эътибор бермаслик, ўз ҳисоб-китобларини тўғри юритмаслик корхонани ночор ҳолатга олиб келиши мумкин. Семинарда бу каби фикрлар қайта ва қайта таъкидланди.

Семинар иштирокчилари Адлия вазирлиги, Олий ҳўжалик суди, республика прокуратура-си ходимларига ўзларини қизиқтирган саволлар билан муносабат қилдилар. Уларнинг барчаси зиёли кишилар бўли-шига қарамай, бераётган савол-ларидан ҳаттоки, Фуқаролик кодекслари билан таниш эмас-ликлари яққол сезилади. Ўзла-ри масъул бўлган шартнома му-носабатларига доир қонун ҳуж-жатлари билан яхши таниш эмасликлари учун ҳам саволлар кўп бўлди. Бу ҳолат эса киши-ни таажжубга солади. Улардан шартнома ижросини сўрашдан бурун "шартнома шартлари би-лан танишимсиз?" деб сўрашга тўғри келади, шекилли.

Норгул АБДУРАИМОВА
"Туркистон-пресс"

РЕСПУБЛИКА СПАРТАКИАДАСИ САРИ

Самарқандда ўрта махсус, касб-хунар таълими тизимида ўтказилаётган "Баркамол авлод" спорт мусобақаларининг иккинчи босқичи давом этмоқда.

Биринчи тур босқичларида тўла оммавийликка эришилиб, ўқув муассасаларидан 35 мингга яқин ўқувчи қизлар иштирок этишди. Иккинчи тур босқичларида эса 8100 нафар ўқувчи қатнашди. Вилоят турнирида кураш бўйича ғалабани санъат билим юрти, Самарқанд 2-педагогика билим юрти, Оқдарё механика институтининг коллежи, Нуробод бизнес мактаби талабалари қўлга киритдилар.

Теннис бўйича йигитлар орасида биринчилик кооператив тижорат коллежи, қизлар орасида эса банк коллежи қизлари, волейбол бўйича йигитлар беллашувида 2-педагогика билим юрти, қизлар баҳсида эса Каттақўрғон тиббиёт билим юрти жамоаларига nasib этди. Баскетболда эса йигитлар орасида ҳам, қизлар орасида ҳам Самарқанд озиқ-овқат техникуми талабалари биринчилиكنи эгалладилар.

Сузиш бўйича мусобақада биринчи ўринга Самарқанд озиқ-овқат техникуми ўқувчилари эришиб, республика финал ўйинларида қатнашиш ҳуқуқига эга бўлдилар. Мусобақалар давом этмоқда.

Ж.СУВОНОВА

Тошкент шаҳар Республика олимпия ўринбосарлари билим юртининг ташкил этилганга 40 йил тўлади. Бу сана эса ўқув маскани фаолиятини сарҳисоб қилишдек масъулиятли вазифа билан боғлиқ. Ўтган вақтда мазкур жамоа улкан ютуқларни қўлга киритди, десак муболаға бўлмас. Чунки ўтган давр мобайнида бу ерда 7 мингдан ортиқ спортчилар тайёрланди. Улар орасида 15 дан ортиқ хизмат кўрсатган, 180 дан ортиқ халқаро тоифадаги, 1500 дан ортиқ спорт усталари бор. Бу даргоҳ жамоаси Олимпия ўйинлари, Жаҳон ва Осиё чемпионатлари ғолиб ва совриндорлари бўлишга мушарраф бўлишган.

МАЪРИФАТ — ТАРАҚҚИЁТ КЎЗГУСИ

Айни пайтда билим юртида спортнинг 17 тури бўйича 600 нафар талаба таълим олмақда. 90 дан ортиқ талаба Ўзбекистон терма жамоалари аъзоси, 270 нафари эса терма жамоа аъзолигига номзодлар ҳисобланади. Демак, бу ерда тахсил олаётган талабаларнинг 70 фоизи республикамизнинг белгиланган спорт турлари бўйича терма жамоалари таркибига юрт нуфузини ҳимоя қилаётир.

Албатта, бундай муваффақи-

ятлар замири тинимсиз машғулот, изланишлар билан чамбарчасдир. Шу боис билим юртида яратилаётган шароитнинг замон талабларига мувофиқлиги таълим жараёнида кескин ўзгариш ясамоқда. Шунингдек, унда юқори малакали профессор-ўқитувчи ва мураббийларнинг меҳнат қилиши яхши натижа бермоқда.

Рината Галимова, Оксана Чусовитина, Екатерина Хилько, Зафар Очилов, Шермухамед Қўзиев сингари таниқли спорт-

чи — собиқ талабалар мазкур билим юртнинг фахри саналади. Зеро, маърифат, тинимсиз ҳаракат бугунги ҳаётимизнинг мазмуни бўлиб қолади. Бунга эса, спорт усталари ҳамиша тайёрдирлар.

Суратда: Тошкент шаҳар Республика олимпия ўринбосарлари билим юртининг бир кунлик таълим ва машғулот жараёнидан лавҳа.

Алишер РИСКИБЕВ, (ЎЗА) олган сурат.

МИНТАҚАВИЙ МУСОБАҚА ЯКУНЛАНДИ

Республикамизнинг Андижон, Бухоро, Наманган шаҳарлари ва Қашқадарё вилоятининг Фузор шаҳрида халқ таълими тизимидаги футбол мактаб-интернатлари ўртасида икки хил ёш гуруҳларида минтақавий мусобақалар ўтказилди.

Мусобақа низомига мувофиқ учта гуруҳга ("А", "Б" ва "В" гуруҳларида) вилоят футбол мактаб-интернатлари, 4-гуруҳга ("Г" гуруҳида) туман мактаб-интернатлари ғолиблик учун кураш олиб боришди. Андижон шаҳрида "А" гуруҳида Фарғона, Ангрен, Жиззах, Андижон жамоалари ўртасида 1987-88 йилларда тузилганлар беллашувида Андижон жамоаси, 1985-86 йилларда тузилганлар баҳсида Фарғона командаси 1-ўринни эгаллади. Бухоро шаҳрида "Б" гуруҳида Хоразм, Қашқадарё, Самарқанд, Бухоро, Сурхондарё жамоалари учрашувида кичик ёш гуруҳлари ўртасида Бухоро, катта ёш гу-

руҳлари ўртасида Самарқанд жамоаси ғолиб чиқди.

Наманган шаҳрида "В" гуруҳида Сирдарё, Навоий ва Наманган жамоалари беллашувида кичик ёш гуруҳида Наманган жамоаси, катта ёш гуруҳида Сирдарё жамоаси биринчи ўринни қўлга киритди. Фузор шаҳрида "Г" гуруҳида Ромитан, Шофиркон, Қумқўрғон, Фузор туманлари ўртасида кичик ёшдагилар учрашувида Фузор жамоаси, шу гуруҳда Шофиркон, Сарисё, Фузор, Ромитан, Денов туманлари ўртасида катта ёшдагилар беллашувида Шофиркон жамоаси ғолиб чиқди.

Мусобақа ғолиблари ва энг иқтидорли ўйинчилар Халқ таълими вазирлиги, Ўзбекистон "Ёшлик" КСЖ Марказий кенгашининг дипломлари, эсдалик совғалари билан мукофотланди.

Ғ.МАННОПОВ

БЕЛБОҒИНГНИ ҚАТТИҚ БОҒЛА

Маълумки, миллий кураш республикамиз спортининг фахрига айланиб бормоқда.

Бу спорт тури бўйича жаҳон миқёсидаги мусобақаларнинг ташкил этилаётганлиги, чемпионларимиз сони тобора кўпайиб бораётганлиги фикримизнинг далилидир. Миллий курашимизга ёшларни кўпроқ жалб этиш эса, Ўзбекистонимизни келгусида ҳақиқий полвонлар юрти сифатида бутун дунёга машҳур қилса, ажаб эмас.

Шунга кўра, уч кун давомида Фарғона вилоятининг Яйпан шаҳрида Республика Давлат Жисмоний тарбия ва спорт кўмитаси, Ўзбекистон тумани ҳокимлиги, Фарғона вилояти ҳамда туманлари белбоғли кураш федерациялари ташаббуси билан курашнинг шу тури бўйича 1984-85 йилларда тузилган ўсмирлар ўртасида республика биринчилиги мусобақалари бўлиб ўтади.

Беллашувларда Қорақалпоғистон Республикаси, Самарқанд, Бухоро вилоятларидан ташқари барча вилоятлар вакиллари иштирок этишади.

ФУТБОЛ БҲЙИЧА
Х ЎЗБЕКИСТОН
МИЛЛИЙ
ЧЕМПИОНАТИ

ПЕШҚАДАМ ЎЗГАРДИ

ОЛИЙ ЛИГА

Футбол бўйича олий лига жамоалари ўртасида ўтган чоршанба ҳамда пайшанба (11-12 апрель) кунлари навбатдаги бешинчи тур учрашувлари бўлиб ўтди. Унда шу кунгача пешқадам бўлиб турган Қаршининг "Насаф" жамоаси Нукуснинг "Турон" жамоаси майдонидан 1:0 ҳисобидаги мағлубият

билан қайтди. Бундан, "Насаф"ни кетма-кет таъқиб этиб келаётган Фарғонанинг "Нефтчи" жамоаси унумли фойдаланди. Улар Самарқандда "Самарқанд-Д" жамоаси меҳмони бўлиб 2:4 ҳисобида зафар қучиб, очколар сонини 13 тага етказди ва пешқадам бўлиб олди. Қолган учрашувларда қуйидаги натижалар қайд этилди.

V ТУР. 11-12 апрель.

Зарафшон - Сурхон — 3:1
Дўстлик - Семурғ — 3:0
Кимёгар - Навбахор — 1:4
Сўғдиёна - Андижон — 2:0
Трактор - Бухоро — 1:0
Академия - Қизилқум — 3:0
Пахтакор - Металлург — 7:2

Бугун навбатдаги олтинчи тур учрашувлари бўлиб ўтади.

VI ТУР. 14 апрель.

Турон - Сурхон,
Зарафшон - Насаф,
Кимёгар - Семурғ,
Дўстлик - Навбахор,
Трактор - Қизилқум,
Академия - Бухоро,
Сўғдиёна - Нефтчи,
Самарқанд-Д - Андижон.

Бешинчи турдан кейинги вазият

		Ў	Ю	Д	М	Т-Н	О
1.	«Нефтчи»	5	4	1	0	17-4	13
2.	«Насаф»	5	4	0	1	9-2	12
3.	«Пахтакор»	5	4	0	1	14-4	12
4.	«Навбахор»	4	3	0	1	7-2	9
5.	«Бухоро»	5	3	0	2	9-5	9
6.	«Дўстлик»	5	3	0	2	9-6	9
7.	«Қизилқум»	5	3	0	2	5-2	9
8.	«Трактор»	5	3	0	2	10-8	9
9.	«Зарафшон»	5	2	1	2	10-6	7
10.	«Академия»	5	2	1	2	8-7	7
11.	«Самарқанд-Д»	4	2	0	2	7-10	6
12.	«Турон»	5	2	0	3	3-9	6
13.	«Металлург»	5	1	1	3	5-11	4
14.	«Андижон»	5	1	1	3	4-10	4
15.	«Сўғдиёна»	4	1	0	3	2-8	3
16.	«Кимёгар»	5	1	0	4	4-12	3
17.	«Сурхон»	5	1	0	4	7-14	3
18.	«Семурғ»	4	0	1	3	1-7	1

Баҳодир ЖОВЛИЕВ

ҒОЛИБЛАРГА

вор бўлишмоқда. Бу қувонарли ҳол, албатта. Зеро, фарзандлари соғлом, баркамол юрт қудратли бўлур. Бахсларнинг айнан шу шиор билан ўтказилаётганлиги ҳам аҳамиятли. Чунки келажақ ёшлар қўлида.

Хабарингиз бор, газетаимизнинг ўтган сонларидан бирида, аниқроғи жорий йилнинг 24 март сонидида "Холва деган билан..." номли сарлавҳа остида Қашқадарё вилоятининг Нишон туманида ушбу мусобақаларга қай даражада эътибор берилганлиги тўғрисида маълумот берган эдик. Унда туман миқёсидаги бахсларда ғолибликни қўлга киритиб, вилоят миқёсидаги беллашувларга йўлланма қўлга киритган жамоаларнинг олдида тўғаноқ бўлаётган муаммолар очик ойдин келтириб ўтилган эди.

қаларнинг IV-босқич республика миқёсидаги бахсларга йўлланмани қўлга киритган Камолитдин Беҳзод номидаги I-ўрта мактабнинг жисмоний тарбия фани ўқитувчиси А.Аллаберганов билан суҳбатлашганимизда, у киши қуйидагиларни гапирди:

— Вилоят миқёсидаги бахслар биз учун оғир кечди. Айниқса, мусобақаларга олтидан иқтисодий муаммоларнинг кўплиги умидларимизни бир оз сусайтирган эди. Аммо ўқувчиларимизнинг интилишлари сабаб мактабимиз раҳбари Р.Асқаров ҳамда ТХТБнинг жисмоний тарбия фани услубчиси

Қ.Ниёзий номидаги 20-ўрта мактабнинг баскетболчи қизлари ва С.Раҳимов номидаги 23-мактабнинг футболчи ўғил болаларининг шарафли 3-ўринни олганликлари қўл келди. Лекин ажабланарли томони шундаки, ҳамон ҳомийлардан маблағ ўтмаётган экан. Ёки туман мутасадди раҳбарлари замон ўзгараётганлигини сезмаётганмиканлар?

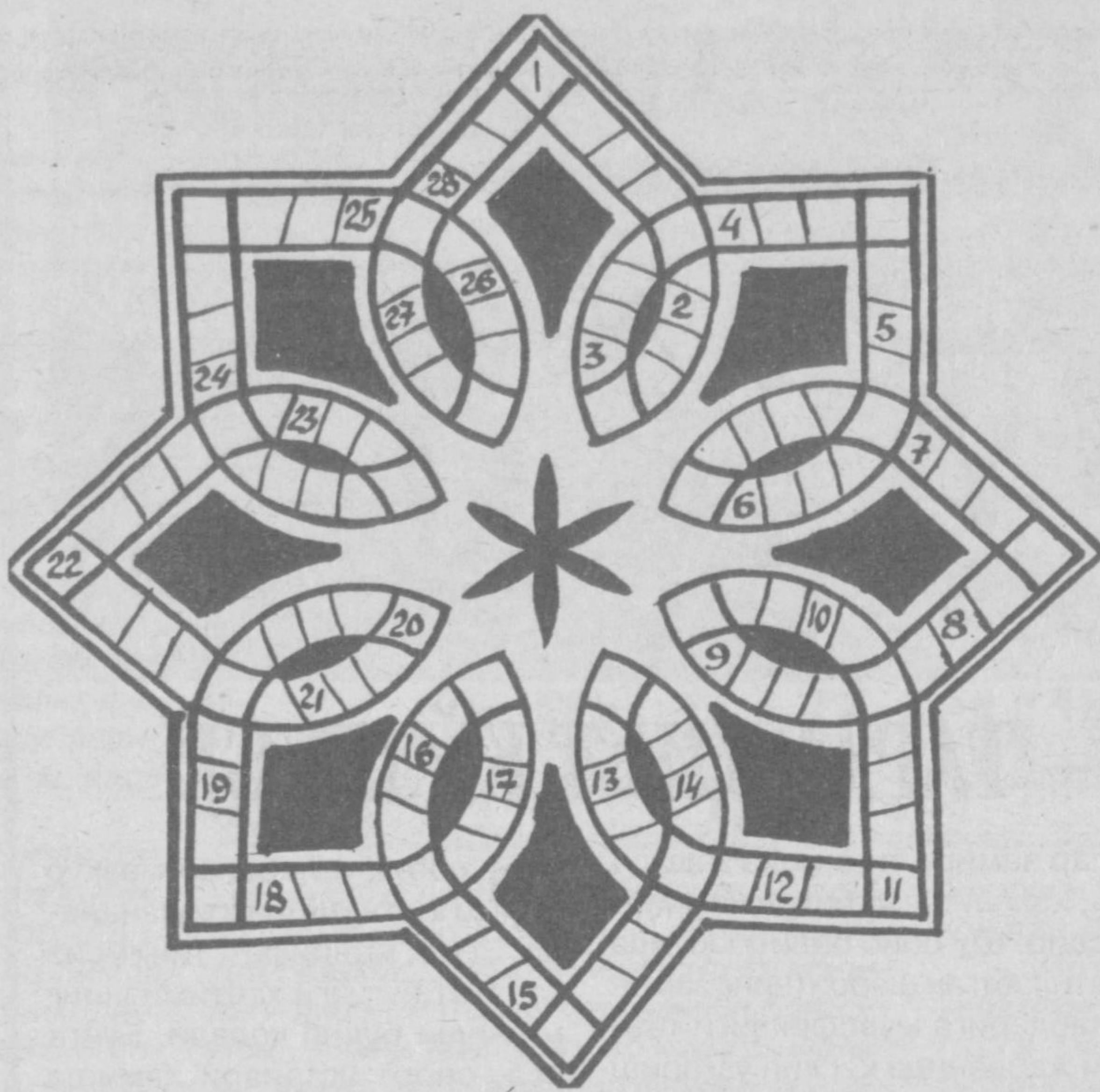
Ҳа, бугун замон ўзгармоқда. Энди ҳатто энг чекка қишлоқдаги бола ҳам ўз имкониятларидан фойдалана олади. Фақат ўзимиздан ташаббус, интилиш талаб қилинади, холос.

ЙЎЛЛАНМА

БОШҚОЧИРА

1. Юнон тарихчиси, "Тарих илмининг отаси". 2. "Ўзбек билан...икки тилда сўзлашувчи бир миллат". 3. Шимолий Америкадаги давлат. 4. Билимдон киши. 5. АҚШнинг ойга қўнган космик кемаси. 6. Олий табақа футбол жамоаси. 7. Навоий моҳирлик билан ижод қилган шеър жанр. 8. Йиртқич ҳайвон. 9. Ҳаёл, ҳаёлот. 10. Ойбек асари. 11. Сув ҳавзаси. 12. Узун оёқли қуш. 13. Юксак ўсимликлар новда муртаги. 14. Тошкент шаҳридаги қадимий канал. 15. Наврўз таоми. 16. Тожикистондаги шаҳар. 17. Туянинг боласи. 18. Олам ёриткичи. 19. Ўзбек халқ мақомлари мажмуи. 20. 12 ойнинг бири. 21. Республикамиздаги шаҳар. 22. Қаҳрамон аёл ҳақидаги афсона. 23. Вилоят. 24. Маъхур ўзбек кинорежиссёри. 25. Чўл ва чалачўлларнинг суғориладиган қисми. 26. 1000 йиллиги нишонланган қаҳрамонлик дostonи. 27. Бош ғоя ёки сиёсий талаб ифодаланган қаҳриқ. 28. Бокс майдони.

Соҳибжон МАМАЖОНОВ,
Андижон туманидаги
32-мактаб география
ўқитувчиси

Газетамизнинг шу йил 7 апрель сонидан берилган "БУЮК СОҲИБКИРОН" Айланма кроссворд ва муаммонома-тест жавоблари

Белгиланган хонадан рақам атрофига соат мили йўналишида: 1. Барлос. 2. Тойбодий. 3. Тархон. 4. Нақиб. 5. Мисқол. 6. Соғуний. 7. Ноғора. 8. Чигатой. 9. Доруға. 10. Кулол. 11. Навоий. 12. Машварат. 13. Китоб. 14. Тафаккур. 15. Раият. 16. Работ. 17. Тадбир. 18. Аҳмедов. 19. Дирҳам. 20. Баҳодир. 21. Набиев. 22. Сурон. 23. Мурчал. 24. Манжаних.

"ХИКМАТЛАР" МУАММОНОМАСИ

Очқич сўзлар: 1. Дўст. 2. Огоҳ. 3. Тадбиркорлик. 4. Шукур. 5. Биз. 6. Кўп. 7. Йўл. 8. Бел. 9. Довон. 10. Ким.

Хикмат: Илм ва диннинг машҳур кишилари ўз маслаҳатлари билан подшоҳларга ёрдам бериб келганлар.

ОТА-ОНАЛАР
МИННАТДОР

Қорақалпоғистон Республикаси Эллиқалъа туманидаги 1-«Наврўз» болалар боғчасида 3 та гуруҳ мавжуд бўлиб, уларда 65 нафар жажжи ўғил-қиз тарбияланаётир. Дилбандлар таълим-тарбияси экология, тасвирий фаолият, қўл меҳнати, соғломлаштириш ҳамда одобномага йўналтирилган. Жисмоний тарбия хонасида ширинтойларнинг маънан ва жисмонан соғлом, бақувват бўлиб вояга етишлари учун барча шарт-шароит

Maktabgacha
ta'lim

муҳайё.

Кичкинтойлар масканида иссиқхона ташкил этилган. Мурғак қалблар киши билан узларида етиштирилган куқатлардан баҳраманд бўлишди.

Масканда якшанбалик мактаби ҳам ташкил этилган. Унда кам таъминланган оилаларнинг 60 нафар ўғил-қизи бепул мактабга тайёрланмоқда. Бу борада бизга маҳалла қўмиталари яқиндан ёрдам бермоқда.

Ота-оналар боғча жамоаси ҳамда маҳалла қўмиталари фаолларининг курсатаётган бундай ғамхўрликларидан миннатдор бўлишмоқда.

Д.ХҲЖАЕВА

АБИТУРИЕНТ-2001

Тошкент шаҳар ўрта мактабларининг 9-синф битирувчилари диққатига!

Давр талабларига жавоб берувчи, замонавий касблар бўйича мутахассисларни тайёрлаб берувчи

ТОШКЕНТ РАДИОТЕХНИКА
ВА АВТОМАТИКА КОЛЛЕЖИ

18.04.2001 йил соат 12.00да бўлиб ўтадиган "Очиқ эшиклар куни"га таклиф этамиз.

Манзилимиз: Тошкент шаҳар,
Чилонзор даҳаси-Д 20, Катта Қани-52.

Транспорт: 69,74 -автобусларнинг "Радиокол-
леж" бекати. 6-троллейбуснинг охириги бекати.
17-трамвайнинг "Радиоколлеж" бекати.

Қўтлов

Хурматли устоз
Доно опа ЮНУСОВА!
Сизни 50 ёшга тўли-
шингиз билан чин дил-
дан муборакбод этамиз.
Масъулиятли, шарафли
педагогик фаолиятин-
гизга муваффақият ти-
лаймиз.

Яқинларингиз ва
оилангиз бахтига ҳам-
иша соғ бўлинг. Яхши кун-
ларимизда ҳамроҳ
бўлинг!

Шайхонтохур тумани 95-
бошланғич мактаб
жамоаси ва
шогирдларингиз.

Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети сиртқи бўлим талабалари диққатига!

Қорақалпоғистон Республикаси,
Тошкент шаҳри, барча вилоятлар ва
туманлар халқ таълими
бошқармалари бошлиқлари,
умумтаълим мактаблари, академик
лицей ва касб-хунар коллежлари
директорлари диққатига!

Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети ректорати барча сиртқи талабаларининг 2000-2001 ўқув йили баҳорги-ёзги сессияси машғулоти кўйидаги муддатларда ўтказилишини маълум қилади:

Бадиий-графика факультетининг талабалари учун:

I-II курслари 1 июндан-20 июнгача;

III-IV курслари 1 июндан-30 июнгача;

"Мактабгача ва оилавий тарбия" йўналиши талабалари учун:

I-II курслари 1 майдан-20 майгача;

III-V курслари 1 майдан-30 майгача;

Физика-математика, табиёт фанлари, касб таълими, ўзбек тили ва адабиёти, рус тили ва адабиёти, бошланғич таълим ва дефектология, мусиқа ва тарих факультетларининг талабалари учун

I-II курслари 1 июндан-20 июнгача;

III-IV курслари 1 июндан-30 июнгача

V курслари 1 майдан-30 майгача

Ректорат талабаларга баҳорги-ёзги ўқув сессиясига ўз вақтида етиб келишлари зарурлигини таъкидлайди.

Кўшимча маълумотлар учун телефонлар:
55-49-53; 55-55-67; 55-92-17

Университет ректорати

Тошкент шаҳар Миробод туманидаги "Маърифат-Зиёкор" жамоа корхонаси тугатилади. Давволар эълон чиққан кундан бошлаб бир ой муддат ичида қабул қилинади.

Ўзбекистон Республикаси халқ таълими вазирлиги ва жамоаси Сирдарё вилоят педагог ходимлар малакасини ошириш институти ректори Э. Куйбишевга рафиқаси

МЕХРИНИСО аянинг вафоти муносабати билан чуқур ҳамдардлик изҳор этади.

Андижон вилоят педагог ходимлар малакасини ошириш институти жамоаси Сирдарё вилоят педагог ходимлар малакасини ошириш институти ректори Эркин Куйбишевга рафиқаси

МЕХРИНИСО аянинг вафоти муносабати билан таъзия изҳор этади.

Ma'rifat

ТАБСИС
ЭТУВЧИЛАР:

Ўзбекистон Халқ таълими вазирлиги,
Ўзбекистон Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, Таълим ва фан ходимлари касба уюшмаси Марказий Қўмитаси.

Бош муҳаррир:
Ҳалим САИДОВ

Тахрир ҳайъати: Йўлдош АҲМЕДОВ, Жуманазар БЕКНАЗАРОВ, Икром БҮРИБОЕВ, Шукур ЖОНБОВ, Фахриддин КАРИМОВ(масъул котиб), Курбонбой МАТҚУРБОНОВ, Нуъмонжон РАҲИМЖОНОВ, Йўлдош САИДЖОНОВ, Абдусамат РАҲИМОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Хулкар ТҲИМАНОВА, Саъдулла ҲАКИМОВ, Уткир ҲОШИМОВ

"Шарқ" нашриёт-матбаа акционерлик компанияси босмахонаси.
Корхона манзили: "Буюк Турон" кўчаси 41-уй

Рақам ва далиллар ҳаққонийлиги учун мақолалар муаллифлари масъулдирлар. Фойдаланилмаган мақолаларга жавоб қайтарилмайди. «Маърифат»дан материалларни кўчириб босиш таҳририят рухсати билан амалга оширилиши шарт.

МАНЗИЛИМИЗ: 700083, Тошкент, Матбуотчилар кўчаси, 32.

ТЕЛЕФОНЛАР: масъул котиб—136-56-42, хатлар ва оммавий ишлар бўлими—136-54-23.

Газета материаллари таҳририятда терилди
IBM компютерида

Лилия БИНАШЕВА ва Малоҳат ТОШОВА саҳифалади.

Навбатчи муҳаррир: Аҳмад ОТАБОВЕВ,
Навбатчи: Жамшид САЪДИНОВ.

Газета Ўзбекистон Республикаси Давлат Матбуот Қўмитасида № 20 рақам билан 12 июнь 1998 йил рўйхатга олинган.
ИНДЕКС: 149, 150.
Г-2317. Тиражи 38.105.
Г. 1 2 3 4 5 6

Ҳажми 4 босма табак,
Офсет усулида босилган, қоғоз бичими А-3.

Босишга топириш вақти — 20.00.
Топирилди — 20.00